

1/2013

kvartti

NELJÄNNE SVUOSIJULKAISU * KVARTALSPUBLIKATION

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS
HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL * CITY OF HELSINKI URBAN FACTS

Neljännesvuosijulkaisu | Kvartalspublikation | Quarterly

Päätoimittaja | Ansvarig redaktör

Editor in Chief

Asta Manninen

Toimitus | Redaktör | Editors

Vesa Keskinen

Käännökset | Översättning | Translations

Lingoneer Oy

s. 9–38, 62–68 Magnus Gräsbeck

Kuviot | Figurer | Graphs

Pirjo Lindfors

Taitto | Ombrytning | General Layout

Ulla Nummio

Kansi | Pärm | Cover

Tarja Sundström-Alku

Kansikuva | Pärbild | Coverpicture

Asunto-osakeyhtiö Fredrikinkatu 77 oli keskus-
keittiötalo. | Bostadsaktiebolag Fredriksgatan 77
var ett centralkökshus.

Laika Nevalainen

Paino | Tryckeri | Print

Tammerprint Oy, Tampere 2013

Julkaisija

Helsingin kaupungin tietokeskus

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki

puh. 09 310 1612

Utgivare

Helsingfors stads faktacentral

PB 5500, 00099 Helsingfors stad

tel. 09 310 1612

Publisher

City of Helsinki Urban Facts

P.O. BOX 5500, FI – 00099 City of Helsinki,

Finland

telephone +358 9 310 1612

Tilaukset, jakelu | Beställningar, distribution

tel. 09 310 36293

tilaukset.tietokeskus@hel.fi

Orders by phone, Distribution

telephone +358 9 310 36293

tilaukset.tietokeskus@hel.fi

ISSN 0788-1576 (painettu)

ISSN 1796-7279 (verkossa)

kvartti 1/2013

★ ASTA MANNINEN

Avoimuudella ja yhteistyöllä muotoillaan parempaa arkea

Öppenhet, samarbete, design och ny tillväxt

3

★ ANTTI HAUTAMÄKI & KAISA OKSANEN

Metropolista haastavia ongelmia ratkaiseva innovaatiokeskittymä

Metropolen kan bli en innovationsknutpunkt som löser stora utmaningar

7

★ TUOMO MARTIKAINEN & HANNA WASS & MARJUKKA WEIDE

Äänestysaktiivisuus ja puolueiden kannatus vuoden 2012 kunnallisvaaleissa Helsingissä

Valdeltagandet och partiernas väljarstöd i Helsingfors kommunalval hösten 2012

17

★ LAIKA NEVALAINEN

Helsingiläiset ja turkulaiset keskuskeittiötalot 1910- ja 1920-luvuilla

Centralkökshus i Helsingfors och Åbo på 1910- och 1920-talen

37

★ MARTTI TUOMINEN & HENRIK LÖNNQVIST & TEEMU KEMPPAINEN

Turvattomuuskokemukset keskittyvät Helsingissä alueittain –

Alueellisten erojen selittämisestä

Upplevelser av otrygghet är koncentrerade till vissa områden i Helsingfors

En utredning av skillnaderna mellan olika områden

49

★ UUTISET | NYHETER

Professori Mari Vaattovaaralle Helsingin yliopiston tiedonjulkistamispalkinto
Professor Mari Vaattovaara fick Helsingfors unis J.V. Snellmanpris

62

★ ARTIKKELIT | ARTIKLAR 2012

69

Avoimuudella ja yhteistyöllä muotoillaan parempaa arkea

Öppenhet, samarbete, design och ny tillväxt

Helsinki oli vuonna 2012 yhdessä Espoon, Vantaan, Kauniaisten ja Lahden kanssa teollisen muotoilun maailmanjärjestön Icsidin nimeämä maailman designpääkaupunki. Aiempiä designpääkaupunkeja ovat olleet Torino (Italia) vuonna 2008 ja Seoul (Etelä-Korea) vuonna 2010. Designpääkaupungin tehtävä on edistää muotoilun käyttöä kaupunkien sosiaalisessa, kulttuurisessa ja taloudellisessa kehittämisessä. Yksittäisten hankkeiden ohella Helsingin WDC2012 – vuodessa korostettiin jatkuvaa toimintaa ja pysyviä vaikutuksia. Designpääkaupunkihakemuksen teemaa ”Open Helsinki – Embedding Design in Life” toteutettiin designpääkaupunkivuotena kolmen osatavoitteen kautta: avoin kaupunki, globaali vastuu, ja uuden kasvun juuret.

Helsingin designpääkaupunkivuodesta on valmistunut säätiön loppuraportin lisäksi kaksi muuta raporttia. Konsultointiyhtiö Deloitte on suorittanut vaikuttavuustutkimuksen, jossa arvioidaan designpääkaupunkivuoden strategisten päämäärien toteutumista. Kumppanikaupunkien yhteisessä raportissa kuvataan, mitä designvuoden merkeissä tehtiin Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Kauniaisissa ja Lahdessa.

Edellä mainittujen loppuraporttien mukaan designpääkaupunkivuosi 2012, WDC2012, onnistui hienosti tavoitteissaan ja taloudellinen tu-

Ar 2012 var Helsingfors tillsammans med städerna Esbo, Vanda, Grankulla och Lahtis utsedd till designhuvudstad i världen av den internationella designorganisationen ICSID (International Council of Societies of Industrial Design). Tidigare har titeln innehaft av Turin (Italien) år 2008 och Seoul (Sydkorea) år 2010. Designhuvudstaden har till uppgift att främja tillämpning av design för socialt, kulturellt och ekonomiskt utvecklande av städer. Förutom enskilda projekt betonade WDC2012 i Helsingfors ett fortgående arbete och varaktiga resultat. Temat för ansökan om designhuvudstadsskapet var ”Open Helsinki – Embedding Design in Life”, och det förverkligades under året genom tre delmålsettingar: en öppen stad, globalt ansvar och rötter till ny tillväxt.

Om designhuvudstadsåret i Helsingfors har dess stiftelses slutrapport samt två andra rapporter avlagts. Konsultfirman Deloitte har gjort en verkningsfullhetsstudie som bedömer hur bra designhuvudsadsårets strategiska målsettingar uppnåddes. En gemensam rapport gjord för partnerstäderna beskriver vad som företogs i designårets tecken i Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla och Lahtis.

Enligt ovan nämnda slutrapporter lyckades designhuvudstadsåret WDC2012 bra med sina målsettingar, och det ekonomiska resultatet gav

los oli ylijäämäinen. Mediahuomio oli yllättävän laajaa sekä kotimaassa että varsinkin kansainvälisesti. Designvuosi herätti myös kriittistä keskustelua, joka oli tärkeää vuoden tavoitteiden saavuttamiseksi. Laaja yhteistyöverkosto oli avainonnistumiseen. Muotoilun merkitystä avattiin designvuoden aikana yhteensä 550 projektin ja 2 800 tapahtuman kautta. Ohjelmaa toteutti Suomessa ja maailmalla 290 organisaatiosta koostuva verkosto, jonka muodostivat osallistujakaupunkien lisäksi valtio, yrityksiä, yliopistoja ja korkeakouluja, oppilaitoksia, kansalaisjärjestöjä, säätiöitä ja muotoilutoimialan keskeiset toimijat.

Helsingin kaupungin tietokeskuksen tekemien neljän tunnettuustutkimusten mukaan 93 % Helsingin, Espoon, Vantaan, Kauniaisten ja Lahden asukkaista tiesi, että oma kotikaupunki on maailman designpääkaupunki. Designpääkaupungista käytävää keskustelua ilmoitti seuraavansa 63 % kaupunkien asukkaista. Tutkimuksen mukaan viesti muotoilusta arjen ratkaisijana oli ymmärretty hyvin: kaupunkilaisten mielestä oman elinympäristön kehittäminen on designvuoden tärkein tehtävä.

Designpääkaupunkivuoden perinnön työ jatkuu. Osa merkivuonna käynnistyneistä projekteista on edelleen käynnissä ja osa projektitoiminnasta jatkuu saavuttaakseen pitkäkestoisempia tuloksia tai laajakantoisia uudistuksia. Helsinki kuuluu WDC -kaupunkeihin ja on yhdessä WDC2012 -kumppaneittensa kanssa osallisena seuraavaksi Kapkaupungin designpääkaupunkivuodessa 2014. Muotoilusta on tullut aiempaa merkittävämpi yhteiskunnallinen asia, jonka taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia jatkossakin seurataan tutkimuksin ja tilastoin.

Valtio näki designpääkaupungin osana kansallista innovaatio- ja elinkeinopolitiikkaa. Työ- ja elinkeinoministeriö ja Opetus- ja kulttuuriministeriö julkistivatkin kansallisen muotoiluohjelman 22.3.2013. Avoimuus, avoin kaupunki on keskeinen lähtökohta innovaatioiden ja uuden kasvun juurien hakemisessa. Tutkimusprofessori

överskott. Mediabevakningen var överraskande bred både i hemlandet och, i synnerhet, utomlands. Designåret väckte också kritisk debatt, vilket var viktigt för att nå målen för året. Nyckeln till framgången var ett omfattande samarbetsnätverk. Designens betydelse visades under året genom sammanlagt 550 projekt och 2 800 evenemang. Programmet genomfördes i Finland och ute i världen av ett nätverk bestående av 290 organisationer inklusive de deltagande städerna samt staten, olika företag, universitet och högskolor, läroinrättningar, medborgarorganisationer, stiftelser och de viktigaste aktörerna inom formgivningsvärlden.

Enligt de fyra undersökningar av hur känt designhuvudstadsskapet var som Helsingfors stads faktacentral utfört visste 93 procent av invånarna i Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla och Lahtis att deras hemstad var kulturhuvudstad för hela världen. 63 procent av städernas invånare uppgav att de följde debatten om designhuvudstaden. Enligt forskningen hade budskapet om design som en lösning på vardagsfrågor gått väl hem: enligt stadsborna var designårets viktigaste uppgift att utveckla den egna livsmiljön.

Nu forstätter arbetet på arvet efter designåret. En del av de projekt som startade under året är fortfarande i gång, och en del av projektverksamheten fortsätter för att nå långvarigare resultat eller vittbärande förnyelse. Helsingfors hör till WDC-städernas skara och är tillsammans med sina partnerstäder i WDC2012 med på ett hörn härnäst i Kapstadens designhuvudstadsår 2014. Formgivning har blivit en mera betydelsefull samhällelig angelägenhet än tidigare, och dess ekonomiska, sociala och kulturella verkningar kommer även i framtiden att följas genom forskning och statistik.

Staten såg designhuvudstaden som en del av en nationell innovations- och näringspolitik. Sålunda offentliggjorde Arbets- och näringsministeriet och Undervisnings- och kulturministeriet ett nationellt program för formgivning den 22.3.2013. Öppenhet, en öppen stad, är en cen-

Antti Hautamäki on erikoistunut innovaatiotoiminnan tutkimukseen. Tässä Kvartissa Antti Hautamäki esittelee yhdessä Kaisa Oksasen kanssa toimintamalleja, miten innovaatiokeskittymiä voidaan rakentaa kilpailukykyimme perustaksi. He määrittelevät innovaatiokeskittymän globaalin talouden luovaksi, paikalliseksi keskukseksi. Helsingin metropolialue on selvästi tietämyskeskittymä, jota luonnehtivat korkea koulutustaso, asiantuntijapalvelut ja luovat alat kuten muotoilu ja peliteollisuus. Metropolin vahvuuksia ovat monipuolinen ja laaja paikallinen innovaatiopotentiali sekä laadukkaat tutkimuslaitokset ja korkeakoulu.

Tieteellisen tutkimuksen ja sen tulosten yhteiskunnallinen vaikuttavuus edellyttää tutkimustulosten käyttöön saamista eli avoimuutta, hyvää vuorovaikutusta ja viestintää, yhteistyötä ja osallistumista. Helsingin yliopisto jakaa vuosipäivänään 26.3. Snellman-palkinnon ansiokkaasta tieteellisen tiedon välittämisestä. Tämän vuoden tiedonjulkistamis-palkinnon sai kaupunkimaantieteen professori Mari Vaattovaara, jonka tutkimus kumpuaa yhteiskunnallisista tarpeista. Mari Vaattovaara kertoiinkin palkintopäivänä, että hänen johtamassaan tutkimustoiminnassa etsitään ajassa olevia ilmiöitä ja paneudutaan niihin. Tietokeskus onnittelee professori Mari Vaattovaaraa (lue lisää s. 62).

Hanna Wass, Tuomo Martikainen ja Marjukka Weide analysoivat vuoden 2012 kunnallisvaaleja (s. 17–36). Erityistä huomiota he kiinnittävät äänestysaktiivisuuden heikentymiseen. He perustelevat, että vaikka laskusuunta on ollut ominaista äänestysaktiivisuuden pitkän aikavälin kehitykselle, mikä korostuu kunnallisvaaleissa, osallistumisen taso on kuitenkin 2000-luvulla vaihdellut vaaleista toiseen. He arvioivat äänestysaktiivisuuden laskusuuntaisen kehityksen kuvastavan pitkälti vakiintuneiden äänestäjien osuuden pienentymistä koko äänestäjäkunnasta. He tulkitsevat, että ”äänestäminen näyttäisi olevan yhä useammalle äänioikeutetulle vakiintuneen tavan sijaan pikemminkin optio”.

tral utgångspunkt vid letandet efter nya innovationer och rötter till ny tillväxt. Forskningsprofessor Antti Hautamäki har specialiserat sig på forskning i innovationsverksamhet. I föreliggande Kvartti presenterar Hautamäki tillsammans med Kaisa Oksanen verksamhetsmodeller för hur man kan bygga upp innovationsknutpunkter som grund för vår konkurrenskraft. Som innovationsknutpunkt definierar skribenterna lokala kreativa centra inom den globala ekonomin. Helsingfors metropolområde är helt klart den typ av kunskapsanhopning som kännetecknas av hög utbildningsnivå, experttjänster och kreativa branscher såsom design och spelindustri. Till metropolens styrkor hör en mångsidig och bred lokal innovationspotential samt högklassiga forskningsanstalter och högskolor.

För att vetenskaplig forskning och dess resultat skall vara verkningsfulla i samhället behöver forskningsrönen komma till användning. Det behövs alltså öppenhet, god växelverkan och kommunikation, samarbete och deltagande. På sin årsdag den 26.3. brukar Helsingfors universitet utdela det s.k. Snellmanpriset för förtjänstfull förmedling av vetenskaplig kunskap. I år gick priset till Mari Vaattovaara, professor i urban geografi. Hennes forskning utgår från samhällseliga behov, och på utdelningsdagen tillkännagav hon att den forskningsverksamhet som hon leder söker efter och fördjupar sig i fenomen som ligger i tiden. Faktacentralen lyckönskar professor Mari Vaattovaara (läs mera på sid. 62).

Hanna Wass, Tuomo Martikainen och Marjukka Weide analyserar kommunalvalet 2012 (s. 17–36). Särskild uppmärksamhet fäster de vid att valdeltagandet sjönk. De påminner dock om att valdeltagandet varierat från val till val under 2000-talet, om än det på lång sikt tenderat sjunka, i synnerhet vid kommunalval. De gör bedömningen är att det sjunkande valdeltagandet avspeglar en minskande andel väljare med stabila partisympatier bland väljarkåren som helhet. Deras tolkning är att ”det verkar som om röstande

Tämä Kvartti on erityinen siinä mielessä, että lehteä pitkään tehneet Vesa Keskinen ja Ulla Nummio luovuttavat nyt ”viestikapulan” uusille tekijöille. Ulla Nummio on taittanut Kvartti-nimistä neljännesvuosijulkaisua sen ilmestymisestä alkaen eli vuodesta 1990. Vesa Keskinen aloitti lehden toimittamisen syksyllä 1995. Esitän parhaat kiitokset molemmille erinomaisesta työstä. Heidän kautenaan Kvartti-lehteä on useampaan otteeseen uudistettu ja viety verkkoonkin. Ensimmäinen numero internetissä ilmestyi 2004. Uutena Kvartti-toimittajana jatkaa Teemu Vass.

Asta Manninen
johtaja

för allt flera röstberättigade har blivit snarare en option än ett invariant beteende.”

Detta nummer av Kvartti är speciellt såtillvida att Vesa Keskinen och Ulla Nummio, som i många år satt ihop kvartalsöversikten, nu lämnar över ”stafettpinnen” till nya krafter. Ulla Nummio har gjort ombrytningen för kvartalsöversikten allt sedan den började heta Kvartti år 1990, och Vesa Keskinen började som dess redaktör hösten 1995. Stort tack till bägge två för ett utmärkt väl utfört arbete. Under deras tid har Kvartti förnyats flera gånger och även lagts ut på webben. Det första webbnumret kom ut 2004. Ny Kvartti-redaktör blir nu Teemu Vass.

Asta Manninen
direktör

Metropolista haastavia ongelmia ratkaiseva innovaatiokeskittymä

Metropolen kan bli en innovationsknutpunkt som löser stora utmaningar

Tässä artikkelissa kuvataan innovaatiokeskittymiä ja niiden rakentamisen metodologiaa. Haluamme korostaa innovaatiokeskittymien roolia haastavien ongelmien ratkaisijoina, sillä kaikkialla tutkimuksen, kehittämisen, innovaatio-toiminnan ja liiketoiminnan painopistettä ollaan suuntaamassa ihmiskunnan haastavien ongelmien ratkaisemiseen.

Suomalainen innovaatiopolitiikka on uudistumassa ja uusia linjauksia aletaan toteuttaa vuonna 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön uusi Innovatiiviset kaupungit -ohjelma 2014–2020 (INKA) on yksi avauksista ja keskeinen osa politiikkatoimia, joilla jatkossa vahvistetaan alueellisia innovaatiokeskittymiä (TEM 2012). INKA-ohjelmassa haetaan osaamisen kärkiä ja kansainvälistä näkyvyyttä. Kärkien valinta on aiheuttanut päänvaivaa ja keskusteluissa teemat ovat vaihdelleet biotaloudesta hyvinvointiin ja älykkästä ympäristöstä resurssiviisauteen ja luovaan talouteen. Metropolialueella kärkialueiden valinta on ollut erityisen haastavaa johtuen muun muassa isojen kaupunkien monista strategioista ja painopisteiden runsaudesta.

Helsingin metropolialue on talouskasvun moottori ja maan ainoa kansainvälisesti merkittävä innovaatiokeskittymä. Metropolikeskukset ovat kansallisia vetureita, joiden luoma vauraus säteilee myös periferiaan ja jotka elävät symbioo-

Föreliggande artikel beskriver innovationsknutpunkter jämte metodologin för hur sådana byggs upp. Vi vill betona innovationsknutpunkternas roll som lösare av utmanande problem eftersom man överallt håller på att inrikta tyngdpunkten inom forskning, utveckling innovationsverksamhet och affärsverksamhet på att lösa mänsklighetens problemutmaningar.

Finländsk innovationspolitik håller på att förnyas, och nya linjedragningar börjar omsättas i praktiken år 2014. Arbets- och näringsministeriets nya program Innovativa städer 2014–2020 (INKA) är en av spelöppningarna och en central del av de politiska åtgärder som i fortsättningen skall stärka lokala innovationsanhopningar (ANM 2012). Programmet INKA söker spetskunnande och internationell synlighet. Urvalet av spetskunnande har förorsakat huvudbry, och i debatten har temana varierat allt från bioekonomi till välfärd och från smart miljö till resursklokhet och kreativ hushållning. I synnerhet i metropolområdet har valet av spetsområden varit krävande bl.a. på grund av de stora städernas myckenhet av strategier och tyngdpunktsområden.

Helsingfors metropolområde är en motor för ekonomisk tillväxt och landets enda internationellt betydande innovationsanhopning. Metro-

sisä luonnonvaroja, työvoimaa ja virkistysmahdollisuuksia tarjoavan muun maan kanssa. Mutta metropolit ovat myös toisiinsa metropolialueisiin kiinnittynyt oma toimijaluokkansa. Ne eivät kilpaile maakunnallisten keskusten kanssa, vaan toisten metropolien joukossa. Niitä yhdistävät ja haastavat muun muassa palveluvaltaisuus, elinkeinopoliittiset kokeilut, uudenlaisten kasvuedellytysten etsintä sekä omaleimaiset asuinalueet – toisaalta omassa metropolissamme myös niiden puute.

Globalisaation myötä metropolien ja pienempienkin kaupunkien strategiat niin Suomessa kuin muualla ovat samankaltaistuneet – kovin moni haluaa muuttua Bilbaon tapaan teollisuuskaupungista kulttuurikaupungiksi tai kehittyä biotalouden keskittymäksi. Kaikki myös yrittävät houkuttaa luovan luokan osajia lähes identtisesti lupauksilla ainutkertaisesta kaupunkikulttuurista. (Alanen et al. 2010) Kaikki haluavat olla innovaatiokeskittymiä tai ”piilaaksoja”, mutta tie sellaiseksi on pitkä ja vaatii systemaattista työtä. Esitämme kirjoituksessamme suuntaviittoa siitä, miten innovaatiokeskittymiä voidaan rakentaa. Ne tarjoavat ajattelumallin, jota jokaisen on sovellettava omalla tavallaan paikallisissa olosuhteissa.

Mitä innovaatiokeskittymät ovat?

Innovaatio on menestyksen avain globaalissa kilpailussa. Mutta missä kilpailussa oikein olemme mukana? Helsingin metropolin kyky jatkuvasti uusiutua ja suunnata voimavarojaan edessä oleviin suuriin haasteisiin on sen kilpailukyky välttämätön edellytys. Tavallisesti kilpailukyky on yhdistetty yritysten korkeaan tuottavuuteen ja sen mukanaan tuomaan kansantuotteen kasvuun. Tuottavuuskilpailussa yritykset pyrkivät pärjäämään parantamalla tuottavuuttaan ja alentamalla kustannuksiaan esimerkiksi työvoimaa vähentämällä ja tuotantoa automatisoimalla. Tämä tie on johtanut jatkuviin saneerauksiin ja työvoiman irtisanomiseen. Tuottavuuden nostaminen on pitkällä aikavälillä merkittävä kilpai-

polcentra är internationella motorer som skapar ekonomisk välmåga som i sin tur strålar ut i periferin och som lever i symbios med resten av landet, som erbjuder naturresurser, arbetskraft och rekreativsmöjligheter. Men metropolerna utgör också en egen kategori med inbördes band som inte konkurrerar med regionala centra utan sinsemellan med andra metropoler. De förenas och utmanas av bland annat ett servicedominerat näringsliv, näringspolitiska experiment, sökande efter nya slags tillväxtförutsättningar samt särpräglade bostadsområden – eller som i vår egen metropol kanske snarare bristen på sådana.

Med globaliseringen har metropolers och mindre städers strategier både i Finland och annanstans blivit allt mera likadana – det är många som i likhet med Bilbao vill förändras från industristad till kulturstad eller utvecklas till en knutpunkt för bioekonomi. Alla försöker också med nästan identiska löften om en unik stadskultur locka till sig de yrkeskunniga i den kreativa klassen (Alanen et al. 2010). Alla vill vara innovationscentra eller ”silikondalar”. Men vägen dit är lång och kräver systematiskt arbete. I vår skrivelse söker vi riktlinjer för hur innovationsknutpunkter kan byggas upp och en tankemodell som var och en måste tillämpa på sitt eget vis på de lokala förhållandena.

Vad är innovationsknutpunkter för något?

Innovation är nyckeln till framgång i den globala konkurrensen. Men vad är det för konkurrens vi är med i? Att metropolerna Helsingfors hela tiden förmår förnya sig och rikta in sina resurser på de största framtidsutmaningarna är en nödvändig förutsättning för att hållas konkurrenskraftig. Vanligtvis har man förknippat konkurrenskraft med hög produktivitet inom företag och med därav följande tillväxt i nationalprodukten. I produktivitetskonkurrensen söker företagen framgång genom att förbättra produktiviteten och sänka kostnaderna t.ex. genom att minska arbetskraften och automatisera produktionen. Denna väg har lett till ständiga saneringar och uppsäg-

luetu, mutta ei yksinään riitä. Kilpailukyky on rakennettava innovaatioiden varaan.

Innovaatiokilpailulla tarkoitamme kilpailua uusilla tuotteilla ja palveluilla. Innovaatiokilpailussa luodaan uusia markkinoita tuottamalla aivan uuden tyyppin palveluja ja tuotteita. Uuden kategorian tuotteet synnyttävät uusia markkinoita, joilla ei ole vielä kilpailua. Varsin usein uuden kategorian tuotteet syrjäyttävät vanhat tuotteet. Tällöin puhutaan mullistavista innovaatioista ja teknologioista.

Innovaatiiviset yritykset hakeutuvat verkostoihin ja toistensa tuntumaan seutukunnille, joissa on erinomaiset edellytykset liiketoiminnan harjoittamiseen ja uudistamiseen. Näitä seutukuntia sanomme innovaatiokeskittymiksi – silloin, kun niiden osaaminen on kansainvälisellä tasolla. Määrittelemme innovaatiokeskittymän globaalin talouden luovaksi, paikalliseksi keskukseksi. Korostamme innovaatiokeskittymien paikallista luonnetta, jolloin ne ovat globaalien verkostojen paikallisia solmupisteitä. Tämä määritelmä kuvaa osuvasti maailmalla tunnettuja innovaatiokeskittymiä kuten Kalifornian piilaaksoa, Cambridgen aluetta Englannissa tai Etelä-Korean Soulin aluetta. Näistä osa on metropolialueita, osa pienempiä kaupunkeja. On huomattavaa, että pienetkin kaupungit voivat olla innovaatiokeskittymiä, jos ne ovat vahvasti kiinni globaalissa osaamisverkostossa.

Innovaatiokeskittymän ytimessä on osaamisprofiili, jonka kehittämiseen ja hyödyntämiseen alueen menestys perustuu. Professori Henry Etzkowitz (2008) puhuu tietämyksen tilasta (knowledge space), tarkoittaen suunnilleen samaa asiaa. Osaamisprofiili voi olla erityinen teknologia-alusta (bioteknologia Bostonin seudulla) tai erikoistuneeseen tuotantoon liittyvä osaaminen (muotoilu Milanossa). Osaamisprofiili voi olla myös luovan talouden alueella kuten elokuva-, peli- tai musiikkiteollisuudessa (Hollywood, New York, Helsinki).

Helsingin metropolialue on selvästi tietämyskeskittymä, jota luonnehtivat korkea koulutusta-

ningar. Höjd produktivitet är på lång sikt en märkbar konkurrensfördel, men inte nog i sig. Konkurrenskraft måste bygga på innovationer.

Med innovationskonkurrens avser vi konkurrens med nya varor och tjänster. Inom innovationskonkurrens skapas nya marknader genom att producera varor och tjänster av helt nytt slag. Varor av en ny kategori skapar nya marknader där det ännu inte finns konkurrens. Ofta tränger de nya produkterna undan gamla produkter. Då talar man om banbrytande, revolutionerande innovationer och teknologier.

Innovativa företag söker sig till nätverk och till varandra i kommunregioner där förutsättningarna för att bedriva och förnya affärsverksamhet är utmärkta. Det är sådana regioner som vi kallar innovationsknutpunkter – förutsatt att de är på internationell nivå i sitt kunnande. Enligt vår definition är en innovationsknutpunkt ett kreativt lokalt centrum inom global ekonomi. Vi betonar innovationsknutpunkters lokala natur och att de är lokala maskor inom globala nätverk. Denna definition beskriver träffande en del berömda innovationsanhopningar såsom Silicon Valley i Kalifornien, Cambridgeregionen i England eller Söulregionen i Sydkorea. En del av dem är metropoler, en del mindre städer. Vi bör lägga märke till att även små städer kan vara innovationsknutpunkter om de är starkt förankrade i det globala kunskapsnätverket.

I en innovationsknutpunkts kärna finns en expertisprofil. Regionens framgång bygger på att utveckla och utnyttja den. Det kunskapsrum (knowledge space) som professor Henry Etzkowitz (2008) talar om avser ungefär samma sak. Expertisprofilen kan vara en särskild teknologiplattform (bioteknologi i Bostonregionen) eller kunnande inriktat på specialiserad produktion (formgivning i Milano). Också områden med kreativ ekonomi såsom film-, spel- eller musikindustrin (Hollywood, New York, Helsingfors) kan ha sin egen expertisprofil.

Helsingfors metropolområde är en klar kunskapsanhopning och kännetecknas av hög utbild-

so, asiantuntijapalvelut ja luovat alat kuten muotoilu ja peliteollisuus. Helsinki ei alueena kilpaile esimerkiksi intialaisen Bangaloren, Brasilian vaapaakauppa-alue Manauksen tai ICT-investointeja haaliseen, koodareistaan tunnetun Romanian Cluj-Napocan kanssa. Edellä luetellut alueet eivät luultavasti tarjoa ainakaan nykyisellään relevantteja esimerkkejä siitä, kuinka Helsingin metropolialueen kilpailukykyä kannattaa tulevaisuudessa kehittää. Meillä ei yksinkertaisesti ole luonnonvarojen, sijainnin tai väestön vuoksi edellytyksiä kilpailla samoilla vahvuuksilla. (Alanen et al. 2010). Metropolin vahvuuksia ovat monipuolinen ja laaja paikallinen innovaatiopotentiali sekä laadukkaat tutkimuslaitokset ja korkeakoulut, joiden roolia ja osaamisen hyödyntämistä alueella tulisikin entisestään vahvistaa. Yksittäisten huippujen sijaan metropolissamme tulee tukea laaja-alaista osaamista ja osallistumista.

Innovaatiokeskittymä rakennetaan systemisesti

Innovaatiokeskittymä on vuorovaikutteinen verkosto, jonka keskiössä ovat yritykset ja yrittäjät. Yritysten innovaatio- ja liiketoimintaa tukevat paikalliset organisaatiot kuten kunnat, elinkeinoyhtiöt, ELY-keskukset ja rahoittajat, maakuntien liitot, yliopistot ja korkeakoulut sekä erilaiset järjestöt. Keskittymän toimintaan vaikuttavat myös yleiset puitteet kuten lainsäädäntö, verotus, kilpailuolosuhteet, teollisoikeudet jne. Tästä muodostuu hyvin monimutkainen järjestelmä, jonka tulisi toimia optimaalisesti.

Innovaatiokeskittymän rakentaminen on näin ollen systeeminen muutos, jonka hallinta on avainasia keskittymän onnistumiselle. Systeeminen muutos epäonnistuu helposti, jos yhteisen strategian sijaan lähdetään osaoptimoimaan yhtä ominaisuutta tai prosessia. Esimerkiksi voidaan panostaa tutkimukseen mutta ei panosteta kaupallistamiseen, tai voidaan rahoittaa tuotekehitystä mutta ei panosteta kansainvälistymiseen. Tai voidaan kehittää liiketiloja, mutta ei huolehdita edullisten asuntojen saatavuudesta.

ningsnivå, experttjänster och kreativa branscher såsom formgivning och spelindustri. Som region tävlar Helsingfors inte med t.ex. Bangalore i Indien, frihandelszonen Manaus i Brasilien eller Cluj-Napoca i Rumänien – sistnämnda kända för sina kodare och för att ha dragit ICT-investeringar till sig. Dessa områden utgör troligen inte – åtminstone i dagsläget – relevanta exempel på hur det lönar sig att utveckla Helsingfors metropolområde i framtiden. Med våra naturresurser, vårt läge och befolkning har vi helt enkelt inte möjlighet att tävla jämbördigt med dem (Alanen et al. 2010). Till metropolens starka sidor hör en mångsidig och omfattande lokal innovationspotential samt högklassiga forskningsanstalter och högskolor, och deras roll och kunskapsutnyttjande borde man stärka ytterligare i regionen. I stället för enstaka spetsar borde man i vår metropol stöda brett kunnande och delaktighet.

En innovationsknutpunkt byggs upp systemiskt

En innovationsknutpunkt är i sig ett nätverk för växelverkan. I dess centrum står företag och företagare. Innovations- och affärsverksamheten vid företagen stöds av lokala organisationer såsom kommuner, näringsbolag, NTM-centraler och finansiärer, landskapsförbund, universitet och högskolor samt olika organisationer. Knutpunktens verksamhet påverkas också av allmänna ramar såsom lagstiftning, beskattning, konkurrensförhållanden, industrirättigheter osv. Allt detta bildar ett mycket invecklat system som borde fungera optimalt.

Sålunda är uppbyggnad av en innovationsknutpunkt en systemisk förändring där nyckeln för framgång är att kunna behärska förändringen. En systemisk förändring misslyckas lätt om man i stället för att tillämpa en gemensam strategi börjar deloptimera någon enskild egenskap eller process – om man t.ex. satsar på forskning utan att satsa på kommersialisering eller om man finansierar produktutveckling utan att satsa på interna-

Vaikka innovaatiokeskittymä toimiikin spontaanisti, kehityksen puitteet luodaan systemisellä otteella. Tällöin peruskysymyksiä on, mihin alueen liikuteltavia voimavaroja tulisi suunnata yhteisen suunnitelman mukaisesti. Menestyvää innovaatiokeskittymä ei voida rakentaa panostamalla pelkästään yritysten toimintaedellytyksiin. Avainresursseja ovat ihmiset ja siksi ihmisten viihtyvyyteen ja houkutteluun tulee kiinnittää runsaasti huomiota. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kaupunkiseutujen koko toiminnan uudenlaista virittämistä. Asuminen, palvelut, kulttuuri ja liikenne ovat kaikki olennaisia tekijöitä hyvin toimivan ja houkuttelevan ympäristön rakentamiseksi ihmisille ja yrityksille.

Innovaatiokeskittymän rakentamisen metodologia

Olemme analysoineet innovaatiokeskittymiä kirjassamme Suuntana innovaatiokeskittymä (2012), joka on tarkoitettu tukemaan globaalitason innovaatiokeskittymien kehittämistä Suomessa. Työmme on pohjautunut laajaan tutkimus- ja selvitystyöhön ja kansainvälisiin ja kotimaisiin havaintoihin ja nojautumme myös niihin kokemuksiin, joita olemme saaneet mm. Keski-Suomen innovaatiokeskittymän valmisteluprosessista. Työn tuloksena esitimme innovaatiokeskittymien rakentamisen mallin ja metodologian, jolla voidaan näkemyksemme mukaan kehittää Suomen oloihin monipuolisia alueellisia innovaatiokeskittymiä, jotka hyödyntävät laajasti alueensa osaamista ja voimavaroja.

Tiivistämme innovaatiokeskittymän kehittämisen metodologian ja toimintamallin neljään käsitteeseen:

1. **Dialogi:** Avoin vuoropuhelu yhteisten näkemysten ja tavoitteiden muodostamiseksi.
2. **Yhteistyö:** Korkeakoulujen, yritysten ja julkisen hallinnon syvälinen ja pitkäjänteinen yhteistyö.
3. **Tulevaisuustyöskentely:** Omien vahvuuksien suhteuttaminen tulevaisuuden muutoksiin

tionalisering. Eller om man utvecklar affärslokaler utan att se till att det finns förmånliga bostäder.

Trots att innovationsknutpunkten fungerar spontant skapas ramarna för utvecklingen med ett systemiskt grepp. Då är en av grundfrågorna vad de mobila resurserna i regionen borde inriktas på i den gemensamma planen. En framgångsrik innovationsknutpunkt kan inte byggas bara med satsning på företagens behov. En nyckelresurs är människorna, och därför måste mycket uppmärksamhet ägnas åt folks trivsel och att locka dem till sig. För att dessa mål ska kunna nås behöver stadsregioners hela verksamhet kalibreras om. Boende, service, kultur och samfärdslösning är väsentliga faktorer om man vill bygga en välfungerande och tilltalande miljö för människor och företag.

Metodologi för byggande av en innovationsknutpunkt

Vi har analyserat innovationsknutpunkter i vår bok Suuntana innovaatiokeskittymä (2012) dvs. ungefär: kosan ställd på innovationsknutpunkt, som är ägnad att stöda utvecklandet av innovationsknutpunkter av global magnitud i Finland. Vårt opus bygger på ett omfattande forsknings- och utredningsarbete och på iakttagelser utomlands och här i hemlandet. Vi faller också tillbaka på de erfarenheter vi fick bl.a. under beredningsprocessen för innovationscentret för Mellersta Finland. Som resultat av vårt arbete lade vi fram en modell och en metodologi för byggande av innovationsknutpunkter. Enligt vår uppfattning kan man med deras hjälp skapa sådana mångsidiga regionala innovationsknutpunkter i Finland som med bredd tillvaratar lokalt kunnande och lokala resurser.

Vi kristalliserar metodologin och verksamhetsmodellen för utvecklandet av en innovationsknutpunkt i fyra begrepp:

1. **Dialog:** Öppen dialog för att komma fram till gemensamma uppfattningar och målsättningar

ja markkinoihin, panostusvaihtoehtojen esittäminen ja strategisten valintojen tekeminen.

4. **Koordinaatio:** Sellaisen vastuutahon nimeäminen, jonka tehtävänä on konkreettisten toimenpiteiden suunnittelu ja toimeenpano, hankkeiden koordinaatio sekä dialogin edistäminen.

Metodologiassa olennaista on kaikkien sidosryhmien avoin dialogi, jonka ehtoja ja merkitystä Judith Innes ja David Boohar (2010) ovat tutkineet. Innovaatiokeskittymän toiminnan tulee perustua kommunikatiiviseen toimintaan. Kaikkia eri osapuolia kuullaan ja heidän näkemyksiään yritetään tulkita ja ymmärtää. Metodologiassa nousevat esille epämuodollisten tilanteiden merkitys strategisissa prosesseissa ja kansalaisten suunnalta tulevat aloitteet. Dialogiin osallistumisen motiivina on ennen kaikkea se, että kaikki osallistuvat toimijat ovat riippuvaisia toisistaan: kaikilla on yhteinen haaste, jota kukaan ei voi ratkaista yksin.

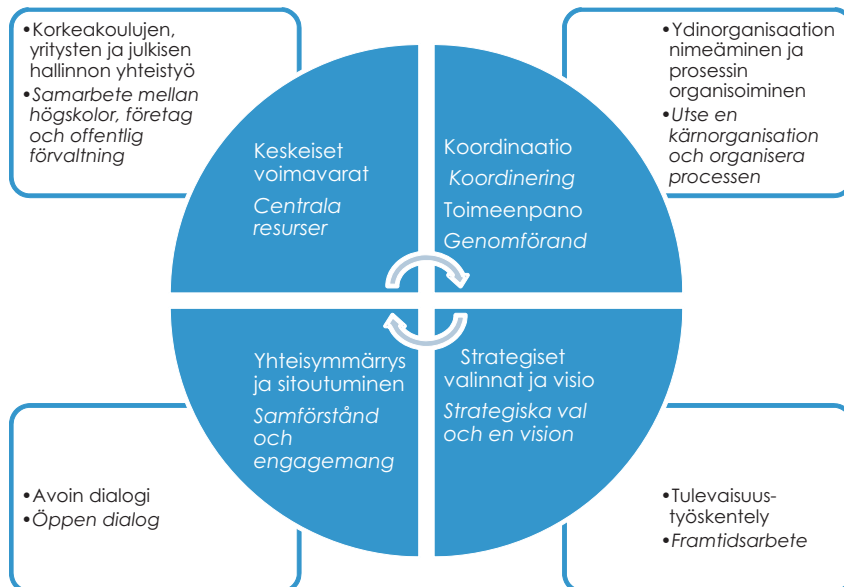
Keskeisiä toimijoita ovat Triple Helix -mallin (Etzkowitz 2008) mukaisesti korkeakoulut, yri-

2. **Samarbete:** Djupgående och långsiktigt samarbete mellan högskolor, företag och offentlig förvaltning
3. **Framtidsarbete:** Ställa de egna starka sidorna i relation till framtida förändring och marknad, lägga fram alternativa satsningar och göra strategiska val
4. **Koordinering:** Utse en ansvarsinstans för att planera och genomföra konkreta åtgärder, koordinera projekt och stimulera dialog.

Väsentligt i metodologin är en öppen dialog mellan alla inblandade parter. Judith Innes och David Boohar (2010) har forskat i villkoren för en sådan. Verksamheten i en innovationsknutpunkt bör bygga på kommunikativ verksamhet. Alla parter blir hörda, och man försöker tolka och förstå deras uppfattningar. I metodologin framstår betydelsen av informella situationer inom strategiska processer och av de initiativ som kommer från invånarna. Motivet för att delta i dialogen är framför allt att alla de aktörer som deltar är beroende av varandra: alla har en gemensam utmaning som ingen kan lösa på egen hand.

Kuvio 1. Innovaatiokeskittymän rakentamisen metodologia (Hautamäki & Oksanen 2012, s.111)

Figur 1. Metodologi för byggnad av en innovationsknutpunkt (Hautamäki & Oksanen 2012, s.111)

tykset ja julkinen hallinto, joiden systemaattinen yhteistyö on kehityksen moottori. Innovaatiokeskittymän investointien suuntaamiseksi ja vision rakentamiseksi tarvitaan tulevaisuustyökentelyä, jonka kautta nousevat esiin keskeiset strategiset vaihtoehdot ja toimenpiteet. (Etzkowitz 2008)

Kehitysprosessille tarvitaan ydinorganisaatio, jonka tulisi koordinoida keskeisten toimijoiden yhteistyöstä ja tukea kehittämisen tiloja. Ydinorganisaatio kokoaa innovaatiokeskittymän toimijat yhteen keskustelemaan, evaluoimaan ja edistämään asioita, joita yksittäiset toimijat eivät voisi saada aikaan. Johtajuus voidaan toteuttaa eri tavoin, mutta on tärkeää, että ydinorganisaatiolla on selkeästi määritelty asema ja mandaatti toimia alueella. Ydinorganisaatio vastaa yhdessä sovittujen tavoitteiden ja toimenpiteiden koordinoimista ja vie kehittämisprosessia eteenpäin projekt toimilla sitä ja hankkimalla lisärahoitusta.

Innovaatiokeskittymän onnistunut rakentaminen edellyttää näiden kaikkien kehittämistoimenpiteiden toteuttamista yhtenä systeemisenä kokonaisuutena. Metropolialue koostuu kolmesta isosta kaupungista ja monista pienemmistä kunnista ja siksi ydinorganisaation ja yhteisten tavoitteiden rakentaminen on erityisen haasteellista ja sitäkin tärkeämpää. Culminatiumista on de facto muodostunut metropolialueen innovaatiokeskittymän ydinorganisaatio. Emme esitä innovaatiokeskittymien rakentamisen yleistä ohjelmaa, sillä sellaista ei voi perustella nykyisen tutkimustiedon valossa. Jokainen tapaus on erillinen ja vaatii kontekstin tarkkaa analyysiä.

Innovaatiokeskittymä haastavien ongelmien ratkaisijana

Globaalisti kaupungeja – etenkin metropoleja – yhdistävät yhteiset ongelmat. Jos metropolikehitys yhtenäistääkin kaupunkien strategioita, on metropoleilla myös yhteiset huolet: energian ja luonnonvarojen kulutus, väestön ikääntyminen, etnisten ryhmien integrointi ja muut monikulttuuristumisen haasteet, liikenneuhkat ja asu-

Enligt den s.k. Triple Helix -modellen (Etzkowitz 2008) är högskolor, företag och offentlig förvaltning de centrala aktörerna, och systematiskt samarbete dem emellan är motorn i utvecklingen. För att inrikta en innovationsknutpunkts investeringar och bygga en vision behövs framtidsarbete som tar fram de centrala strategiska alternativen och åtgärderna. (Etzkowitz 2008)

För utvecklingsprocessen behövs en kärnorganisation, som borde koordinera samarbetet mellan de centrala aktörerna och stöda rummen för utveckling. Kärnorganisationen bringar samma innovationscentrets aktörer för att dryfta, utvärdera och främja saker som aktörerna skilt för sig inte skulle kunna få till stånd. Ledarskapet kan få olika former, men det är viktigt att kärnorganisationen har en klart definierad ställning och ett mandat att verka i området. Kärnorganisationen svarar för koordineringen av de samfällt överenskomna målen och åtgärderna, och tar utvecklingsprocessen framåt genom att skapa projekt och skaffa tilläggsfinansiering.

Framgångsrikt byggande av en innovationsknutpunkt förutsätter att alla dessa utvecklingsåtgärder vidtas som en enda systemisk helhet. Metropolområdet består av tre stora städer och av många mindre kommuner, och därför är uppbyggandet av en kärnorganisation och gemensamma målsättningar särskilt utmanande och desto viktigare. I vårt metropolområde har Culminatium Oy Ltd de facto blivit en kärnorganisation för innovationsknutpunkten. Vi framlägger inget allmänt program för byggandet av innovationsknutpunkter, eftersom ett sådant inte kan motiveras i ljuset av nuvarande forskning. Varje enskilt fall är annorlunda och kräver en noggrann analys av kontexten.

Innovationscentret som lösare av problemutmaningar

Globalt förenas städer – i synnerhet metropoler – av gemensamma problem. Dels förenhetligar metropolutvecklingen städernas strategier, dels är bekymren desamma: förbrukandet av energi

misen kalleus, globaalit terveysuhat sekä vaatimus osaamisen jatkuvasta kehittämisestä. Ne ovat ilkeitä ongelmia (wicked problems), joita ei pystytä edes tarkasti määrittelemään. Näin ollen ei ole myöskään oikeaa ratkaisua. (Alanen et al. 2010)

Innovaatiopolitiikassa on nousemassa esiin yritysten ja alueiden kyky tarttua ihmiskunnan haastaviin ongelmiin (ks. esim. Kao 2007, Hautamäki 2008, Estrin 2009, Thorp & Goldstein 2010, Auerswald 2012). Tällaisiin haasteisiin kohdistetaan myös erityistä tutkimuspoliittista huomiota. Euroopan unionissa on suuriksi haasteiksi nimetty ilmastonmuutos, energian saavuus, veden riittävyys, ikääntyminen, terveydenhoito ja kestävä hyvinvointi kaikille. Suomen Akatemia on suomalaista näkökulmaa painottaen valinnut pohjoisen ilmaston ja ympäristön, kestäväen energian, kulttuurien vuoropuhelun, terveen arjen, oppimisen ja osaamisen mediayhteiskunnan sekä väestön ikääntymisen teemoiksi, joihin rahoitusta suunnataan Suomessa (Hautamäki & Stähle 2012).

Tällaisten suurten haasteiden merkitys on moninkertainen. Ensinnä ne ovat polttavia käytännöllisiä haasteita, joiden ratkaiseminen vaikuttaa suoraan ihmisten ja luonnon hyvinvointiin. Toiseksi ne ovat tieteellisesti haastavia ongelmia, joiden ratkaiseminen edellyttää monitieteistä yhteistyötä (esimerkiksi uusiutuvat energialähteet). Kolmanneksi niihin liittyy suuria liiketoimintamahdollisuuksia. Esimerkiksi kestäväen energian ratkaisulla on valtavat markkinat.

Jos innovaatiokeskittymiä halutaan rakentaa pitkäjänteisesti, niin rakentamisen lähtökohdaksi kannattaisiin ottaa kyky tuottaa ratkaisuja haastaviin ongelmiin osaamisprofiilin ja innovaatiokyvykkyyden pohjalta. Tätä kautta voidaan rakentaa siltaa globaaleihin kasvaviin markkinoihin ja tunnistaa verkottumisen ja kumppaneiden tarve. Tällaisen strategian omaksuva innovaatiokeskittymä erottuisi selkeästi pelkkään taloudelliseen menestykseen tähtäävistä innovaatiokeskittymistä.

och naturresurser, befolkningens åldrande, integreringen av etniska grupper, övriga utmaningar kring mångkultur, trafikstockningar och dyrt boende, globala hot mot hälsan samt kravet på oavbrutet utvecklande av kunnandet. Dessa är elaka problem (wicked problems), som man inte ens kan exakt definiera. Därmed finns det inte heller någon rätt lösning på dem (Alanen et al. 2010).

En sak som alltmer håller på att komma fram inom innovationspolitiken är företags och regioners förmåga att ta tag i de svåra problemen för mänskligheten. (Se t.ex. Kao 2007, Hautamäki 2008, Estrin 2009, Thorp & Goldstein 2010, Auerswald 2012). Dyliska utmaningar ägnas också särskild forskningspolitisk uppmärksamhet. Inom Europeiska Unionen har man som stora utmaningar utsett klimatförändringen, energitillgången, vattnets tillräcklighet, åldrandet, hälsovården och hållbar välfärd för alla. Finlands Akademi har betonat en finländsk synvinkel och för inriktande av sin finansiering valt temana nordligt klimat och miljö, hållbar energi, dialog mellan kulturer, sund vardag, lärandets och kunnandets mediasamhälle samt befolkningens åldrande (Hautamäki & Stähle 2012).

Betydelsen av dyliska stora utmaningar är mångfaldig. För det första utgör de brännande praktiska utmaningar vars lösande inverkar direkt på folks och naturens välmåga. För det andra är de vetenskapligt utmanande problem (t.ex. förnyelsebara energikällor) som kräver samarbete mellan många vetenskaper för att kunna lösas. För det tredje innebär de stora möjligheter till affärsverksamhet. Som exempel har hållbara energilösningar en väldig marknad.

Om man vill bygga upp innovationsknutpunkter på lång sikt lönar det sig att utgå från förstågan att få fram lösningar på problemutmaningar på grundval av kunskapsprofil och innovationstalang. Den vägen kan man bygga en bro till en växande global marknad och se behovet av att gå med i nätverk och skaffa partners. En innovationsknutpunkt som anammar en sådan strategi skulle tydligt urskilja sig från sådana innovation-

Johtopäätöksiä

Innovaatiokeskittymien rakentaminen on asetettu hallitusohjelman tavoitteeksi ja uuden innovaatiopolitiikan keskeiseksi sisällöksi. Koska innovaatiokeskittymät ovat globaalin talouden luovia paikallisia keskuksia, vain muutamat kaupunkiseudut voivat kehittyä sellaisiksi. Helsingin metropoli on maan vetovoimaisin osaamiskeskittymä, mutta Suomessa on muutama muukin potentiaalinen kaupunkiseutu. Maamme menestyksen kannalta on kriittistä, että metropoli ja ainakin viitisen muuta kaupunkiseutua kehittyvät merkittäviksi innovaatiokeskittymiksi.

Innovaatiokeskittymien rakentamiseksi tarvitaan valtakunnallisten ohjelmien ja instrumenttien saumatonta kytkemistä paikallisiin voimavaroihin. Siksi Työ- ja elinkeinoministeriön INKA-kokonaisuus on tärkeä työkalu. Paikallisesti tarvitaan strategista yhtenäisyyttä, jotta prosessia voidaan viedä eteenpäin määrätietoisesti. Esittämämme metodologian mukaan tarvitaan avointa dialogia, jossa kaikki osapuolet saavat äänen – koosta ja asemasta riippumatta. Erityisen tärkeää on rakentaa julkisen hallinnon, yliopistojen ja yritysten kumppanuuksia. Yleisesti yliopistoilla ja korkeakouluilla ei ole ollut tarpeeksi voimakasta roolia INKA-valmisteluissa, tämä on tullut esiin niin metropolialueella kuin muuallakin Suomessa. Olisi kuitenkin tärkeää kytkeä korkeakoulut innovaatiokeskittymien rakentamisprosessiin alusta alkaen.

Olemme suositelleet innovaatiokeskittymien rakentamista myös haastavien ongelmien ratkaisemisen ympärille, mutta jokaisen alueen tulisi tarkastella ratkaisujen kehittämistä omien vahvuksiensa kautta. Jokaisen teeman tulisi olla myös kansainvälisesti kiinnostava; etenkin metropolialueella kiinnittyminen globaaliin metropolien ja innovaatiokeskittymien verkostoon on avainkysymys. Helsingin metropolialueella on paljon vahvuuksia kuten runsaasti aineetonta pääomaa, koulutettuja ja luovia ihmisiä, osaamisintensiivistä yrittäjyyttä ja tutkimuslaitoksia, mutta vahvuudet ovat vajaakäytössä. Esittämän-

sknutpunkter som bara siktar på ekonomisk framgång.

Slutsatser

En av målsättningarna i det nya regeringsprogrammet och en vital del av den nya innovationspolitiken är att bygga innovationsknutpunkter. Eftersom innovationsknutpunkter utgör lokala kreativa centra i den globala ekonomin kan bara en del stadsregioner nå den ställningen. Helsingfors metropolområde är vårt lands dragningskraftigaste kunskapsanhopning, men i Finland finns det också några andra tänkbara stadsregioner. Med tanke på vårt lands framgång är det av vital betydelse att metropolen och åtminstone fem övriga stadsregioner utvecklas till betydande innovationsknutpunkter.

För uppbyggnaden av innovationscentren behövs det att nationella program och instrument smidigt kopplas till lokala resurser. Därför är Arbets- och näringsministeriets programhelhet INKA ett viktigt verktyg. Lokalt behövs strategisk enhetlighet för att processen ska kunna föras målmedvetet framåt. Enligt den metodologi vi framlagt behövs det en öppen dialog där alla parter kommer till tals – oavsett storlek och ställning. Särskilt viktigt är det att bygga upp partnerskap mellan offentlig förvaltning, högskolor och företag. Allmänt taget har högskolorna inte en tillräckligt stark roll i beredandet kring INKA. Detta har framkommit både i metropolområdet och på annat håll i Finland. Det vore dock viktigt att ända från början av innovationsknutpunkternas uppbyggnadsprocess koppla in också högskolorna.

Vi har rekommenderat att innovationsknutpunkter byggs även med tanke på att lösa problemutmaningar, men varje region borde tänka på att utveckla lösningar utgående från sina egna starka sidor. Varje tema borde också vara internationellt intressant, och i synnerhet i metropolområden är kopplingen till det globala nätverket av metropoler och innovationsknutpunkter en nyckelfråga. Helsingfors metropolområde har

ne innovaatiokeskittymämallin mukaisesti vahvuuksia tulee systemaattisesti kasvattaa ja hyödyntää dialogisesti ja kaikkien osapuolten kanssa yhdessä. Lähtökohtana tulee olla, että kaikki ovat mukana niin innovaatiokeskittymän kuin koko yhteiskunnan kehittämisessä ja ilkeiden ongelmien ratkaisemisessa, kansalaiset mukaan lukien.

Kirjallisuus: | Litteratur:

Alanen, O., Hautamäki, A., Kaskinen, T., Kuittinen, O., Laitio, T., Mokka, R., Neuvonen, A., Oksanen, K., Onnela, S., Rissanen, M., Vassinen, S. & Viljanen, V. (2010). *Metropolin hyvinvointi*. Espoo: Espoon kaupunki.

Auerswald P.E. (2012). *The Coming Prosperity, How Entrepreneurs are Transforming the Global Economy*. Oxford: Oxford University Press.

Estrin J. (2009). *Closing the Innovation Gap, Reigniting the spark of creativity in a global economy*. New York: McGraw Hill.

Etzkowitz, H. (2008). *The Triple Helix: University-industry-government Innovation in Action*. New York: Routledge.

Hautamäki A. (2008). *Kestävä innovointi, Innovaatiopolitiikka uusien haasteiden edessä*. Sitran raportteja 76. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hautamäki A. & Oksanen K. (2012). *Suuntana innovaatiokeskittymä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hautamäki A. & Stähle P. (2012). *Ristiriitainen tiedepolitiikkamme. Suuntana sivistys vai innovaatiot*. Helsinki: Gaudeamus.

Innes J.E. & Booher D.E. (2010). *Planning with complexity, An introduction to collaborative rationality for public policy*. London, New York: Routledge.

Kao J. (2007). *Innovation Nation, How America is Losing Its Innovation Edge, Why That Matters, and What We Can Do to Get It Back*. New York, London, Toronto, Sydney: Free Press.

Thorp H. & Goldstein B. (2010). *Engines of Innovation, The Entrepreneurial University in the Twenty-First Century*. Chappel Hill: The University of North Carolina Press.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2012). *INKA Innovatiiviset kaupungit -ohjelma 2014–2020*. Työryhmän esitys uudeksi innovaatiopolitiittiseksi ohjelmaksi, 6.9.2012. https://www.tem.fi/files/34063/inkaohjelma_tyoryhman_esitys_060912.pdf

många starka sidor, såsom rikligt med immateriellt kapital, utbildade och kreativa människor, kunskapsintensivt företagarskap och forskningsanstalter, men dessa styrkor utnyttjas inte tillfyllest. I enlighet med den modell för innovation-sknutpunkter som vi lagt fram bör de starka sidorna odlas och nyttjas systematiskt och i dialog mellan samtliga parter tillsammans. Utgångspunkten bör vara att alla, inklusive invånarna, är med om att utveckla både innovationscentret och hela samhället och att lösa de elakartade problemen.

Antti Hautamäki on Jyväskylän yliopiston Agora Centerin johtaja ja innovaatiotoiminnan tutkimusprofessori. Tätä ennen hän toimi Sitrassa kaksitoista vuotta tutkimus- ja innovaatiojohtajana. Hautamäki on myös Helsingin yliopiston dosentti. Hän on ollut useiden Suomen hallituksen ja Suomen Akatemian työryhmien jäsen ja vetäjä. Hän on julkaissut ja toimittanut yli 30 kirjaa ja noin 200 artikkelia mm. filosofiasta, kognitiotieteestä, hyvinvointiyhteiskunnasta, innovaatiotoiminnasta ja tietoyhteiskunnasta. Hautamäki on aktiivinen yhteiskunnallinen keskustelija ja suosittu luennoitsija.

Antti Hautamäki är direktör och forskningsprofessor i innovationsverksamhet vid Agora Center vid Jyväskylä universitet. Före det verkade han i tolv år som forsknings- och innovationsdirektör vid Sitra. Han är också docent vid Helsingfors universitet. Han har varit medlem av och ledare för flera arbetsgrupper tillsatta av Finlands regering och Finlands Akademi. Han har publicerat och redigerat över 30 böcker och ca. 200 artiklar om bl.a. filosofi, kognitionsvetenskap, välfärds-samhället, innovationsverksamhet och kunskaps-samhället. Hautamäki är en aktiv samhällsdebattör och en populär föreläsare.

Kaisa Oksanen, FT, on tutkimuskoordinaattori Jyväskylän yliopiston Agora Centerissä. Hän on tehnyt demokratiakehityksen ja kansalaisyhteiskuntaan liittyvää tutkimusta aikaisemmin Aasiassa ja viime vuodet innovaatiotutkimusta Suomessa. Oksanen on kirjoittanut yhdessä Antti Hautamäen kanssa monia innovaatioita käsitteleviä kirjoja.

Kaisa Oksanen, fil.dr., är forskningskoordinator vid Agora Center vid Jyväskylä universitet. Tidigare har hon i Asien bedrivit forskning kring demokratisk utveckling och medborgarsamhälle, och de senaste åren i Finland har hon sysslat med innovationsforskning. Tillsammans med Antti Hautamäki har hon skrivit många böcker om innovationer.

Äänestysaktiivisuus ja puolueiden kannatus vuoden 2012 kunnallisvaaleissa Helsingissä

Valdeltagandet och partiernas väljarstöd i Helsingfors kommunalval hösten 2012

Kuten useita edellisiäkin vaaleja, vuoden 2012 kunnallisvaaleja luonnehti yllätyksellisyys. Odotuksista poiketen äänestysaktiivisuus laski koko maassa vuoden 2008 kunnallisvaaleista lähes kolme ja Helsingissä 1,5 prosenttiyksikköä. Lisäksi Helsingissä vakiintuneen puoluekannatuksen malli murtui Perussuomalaisten menestyksen myötä.

Vaaleissa äänestäminen on monella tapaa sidoksissa yksilön laajempaan elämäntilanteeseen. Yksilötasolla osallistuminen on yhteydessä niin sosiodemografiseen ja -ekonomiseen taustaan (sukupuoli, ikä, siviilisääty, koulutus, tulotaso) kuin sosiaalipsykologisiin tekijöihin, kuten uskonnollisuus, puoluesamastumisen aste ja poliittinen kiinnostus ja tietotaso (yhteenvetona Wass 2008). Äänestysaktiivisuuden heikentyminen on erityisen huomionarvoinen ilmiö siitä syystä, että mitä matalampi yleinen osallistumisaste, sitä jyrkempiä ovat osallistumisessa ilmenevät viinomat (yhteenvetona Lijphart 1999, 1). Osallistumiserot voivat puolestaan heijastua politiikan asialistaan (esim. Teixeira 1992, 102). Lisäksi vaaliosallistuminen on laskenut siitä huolimatta

Tutkimuksessa käytetty äänestysaktiivisuusaineisto on kerätty Helsingin kaupungin tietokeskuksen rahoituksella. Tekijät kiittävät valt.yo. Pasi Toivosta ja valt.yo. Mika Vehkaa aineiston keräämisestä. Pasi Toivonen myös yhdisti eri alueiden äänestystiedot ja Mika Vehka keräsi puolueiden kannatusta koskevat tiedot.

Kommunalvalet 2012 kan karaktäriseras som köverraskande i likhet med många av de senaste valen. Tvärtemot vad man väntat sig sjönk valdeltagandet i hela landet med nästan tre procentenheter och i Helsingfors med 1,5 procentenhet sedan kommunalvalet 2008. Sannfinländarnas valframgång ledde dessutom till stora förändringar i den traditionella fördelningen av röster i Helsingfors.

Vid val är folks röstbeteende förknippat med deras livssituation i stort. På individnivå påverkas röstbeteendet av vederbörandes sociodemografiska och -ekonomiska bakgrund (kön, ålder, civilstånd, utbildning, inkomstnivå) och av sociopsykologiska faktorer såsom religiositet, grad av partiidentifiering, intresse för politik samt kunskapsnivå (i sammandrag Wass 2008). Försvagad röstningsaktivitet är ett fenomen som tar var särskild uppmärksamhet därför att ju lamare röstandet är desto kraftigare är skevheterna i röstandet (i sammandrag Lijphart 1999, 1). Skillnaderna i valdeltagande kan å sin sida avspeglä sig på den politiska dagordningen (t.ex. Teixeira 1992, 102). Dessutom har valdeltagandet sjunkit

Materialet över valdeltagandet samlades in med hjälp av Faktacentralens finansiering. Skribenterna tackar pol. stud. Pasi Toivonen och Mika Vehka för att de samlat in materialet. Pasi Toivonen sammanställde också uppgifterna över röstningen i de olika områdena. Mika Vehka samlade in uppgifterna över partiernas väljarstöd.

Taulukko 1. Puolueiden kannatus ja äänestysaktiivisuus Helsingissä vuosien 1980–2012 kunnallisvaaleissa (%)
Tabell 1. Partiernas väljarstöd samt valdeltagandet i Helsingfors vid kommunalvalen 1980-2012 (%)

	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2004	2008	2012
KOK Saml.	31,6	30	29,6	23,2	27,2	28,9	28,2	29,2	26,9
VIHR Gröna	–	8,2	7,6	17	18,4	23,5	19,9	23,2	22,3
SDP	25,6	21,5	23,2	22,7	23,1	20,5	23,4	17,9	16,8
VAS Vänst.	15,9	10,1	10,5	8,5	7,7	8,2	8,9	8,4	10,1
PS (SMP) Sannf. SFP	2	3,9	1,7	0,6	0,2	-	1,6	5,3	9,4
RKP SFP	8,2	9,3	9,7	9	8,9	7,6	7,6	6,3	6,1
KESK Centern	3,3	3,2	4,5	3,3	3,7	4,6	5,4	4,3	3,6
Krist. KD	4,2	3,5	3,1	2,8	2,5	3,5	2,8	2,8	2,2
Muut Övriga	9,2	10,3	10,1	12,9	8,3	3,2	2,2	2,6	2,6
Äänestysaktiivisuus									
Valdeltagande	72,1	66,3	63,3	66,4	58,1	50,9	57,1	58,9	57,4

Lähde: Tilastokeskus 2012a, c. | Källa: Statistikcentralen 2012a, c.

ta, että koulutustason jatkuva nousu kaikissa väestöryhmissä on nostanut poliittista kompetenssia, kiinnostusta ja tietotasoa ja siten parantanut tehokkaan poliittisen sosialisointin edellytyksiä (Abramson & Aldrich 1982, 502).

Äänestysaktiivisuuden sosiaalisen taustan tarkastelun kannalta Helsinki on otollinen kohde siinä suhteessa, että kaupungin eri alueiden eriytyminen muun muassa asukkaiden koulutus- ja tulotason suhteen (Ala-Outinen 2010, 18–19) näkyy suoraan vaaliosallistumisessa. Vuoden 2012 kunnallisvaaleissa osallistumisero Helsingin aktiivisimman äänestysalueen Paloheinän (76,7 %) ja passiivisimman alueen Jakomäen (36,7 %) välillä oli huimat 40 prosenttiyksikköä.

Vaaliosallistumiseen vaikuttavat kysyntätekiöiden ohella luonnollisesti myös tarjontatekijät. Vaikka äänestysaktiivisuuden pitkän aikavälin kehitykselle on ollut ominaista laskusuunta, mikä vielä korostuu kunnallisvaaleissa (taulukko 1), osallistumisen taso on kuitenkin 2000-luvulla heilahdellut vaaleista toiseen. Tämä kuvastaa pitkälti vakiintuneiden äänestäjien osuuden pientymistä koko äänestäjäkunnasta. Äänestäminen näyttäisikin olevan yhä useammalle äänioikeutetulle vakiintuneen tavan sijaan pikemmin optio. Äänestämisoption valinnassa keskeistä ovat esimerkiksi vaalinalustilanteen jännittävyys, jokin ratkaisua vaativa kysymys, kiinnostavat ja

trots att den ständigt stigande utbildningsnivån i alla befolkningsgrupper har höjt den politiska kompetensen, intresset och medvetenheten – och därmed höjt förutsättningarna för effektiv politisk socialisation (Abramson & Aldrich 1982, 502).

Helsingfors ett tacksamt objekt då den sociala bakgrunden i förhållande till röstningsaktivitet analyseras. Orsaken till det här är att differentieringen mellan stadsdelar i fråga om bl.a. invånarnas utbildnings- och inkomstnivå (Ala-Outinen 2010, 18–19) avspeglar sig direkt i valdeltagandet. Vid kommunalvalet 2012 var skillnaden i valdeltagandet mellan det aktivaste röstningsområdet i Helsingfors, dvs. Svedängen (76,7 %) och det passivaste, dvs. Jakobacka (36,7 %) svindlande 40 procentenheter.

Valdeltagande påverkas dels av efterfrågefaktorer, dels givetvis också av utbudsfaktorer. Trots att valdeltagandet i långt perspektiv tenderat sjunka – vilket ytterligare accentueras vid kommunalval (se Tabell 1) – har det varierat från val till val under 2000-talet. Detta betyder att andelen sådana väljare som alltid eller nästan alltid röstar i val minskat. Det verkar som om röstande för allt flera röstberättigade har blivit snarare en option än ett invariant beteende. Det som påverkar huruvida den röstberättigade väljer att använda optionen eller inte kan till exempel vara spänningen under tiden strax före valet, en fråga som

vartenotettavat ehdokkaat sekä politiikan ja poliitikkojen yleinen julkisuuskuva.

Vuoden 2012 kunnallisvaalien matalaksi jäänyt äänestysprosentti liittyneekin osaltaan siihen, että vaaliasetelmasta puuttui edellisissä vaaleissa äänestäjiä innostaneita tekijöitä. Esimerkiksi SDP:n esiintuoma väite julkisten palvelujen yksityistämisestä tyrmättiin vaalikeskusteluissa, eivätkä Perussuomalaisten EU-kritiikki ja maahanmuuttoa koskevat painotukset saaneet eduskuntavaalien kaltaista näkyvyyttä. Vaalijulkisuudessa puolestaan korostuivat puolueiden puheenjohtajat yksittäisten kärkiehdokkaiden kustannuksella.

Toisaalta Helsingissä on hyvin nähtävissä myös äänestäjien tietty mobilisaatioherkkyys. Vuoden 2003 eduskuntavaaleissa oli havaittavissa merkittävä aktivoituminen matalan äänestysaktiivisuuden alueiden nuorten miesten kohdalla, jonka arvioitiin tuolloin olleen yhteydessä Tony Halmeen ehdokkuuteen (Martikainen ym. 2003). Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa voimakkain aktivoitumispiikki kohdistui puolestaan 35–44-vuotiaisiin miehiin eli samaan ikäryhmään, joka oli nuorena äänestänyt ja innostui tuolloin uudelleen osallistumaan oletettavasti Perussuomalaisten nousun myötä (Martikainen & Wass 2011).

Perussuomalaisten menestys oli myös vuoden 2012 kunnallisvaalien keskeinen piirre. Kuten koko maassa, puolue oli vaalien suurin voittaja Helsingissä ja kaksinkertaisti äänimääränsä yltyen yli yhdeksän prosentin osuuteen kaikista annetuista äänistä. Äänestysprosentin pudotuksen huomioon ottaen vaikuttaisi kuitenkin siltä, että Perussuomalaisten nousu ei enää nioutunut samassa laajuudessa kuin edellisissä eduskuntavaaleissa perinteisesti äänestämättä jättäneiden aktivoitumiseen vaan puolueen ääniosuuden lisäys pohjautui pääosin äänen siirtymiin toisilta puolueilta.

Huomionarvoista myös on, että matala äänestysaktiivisuus ei suosinutkaan nyt pelkästään porvarillisia puolueita, kuten tavallisesti, vaan

behöver lösas, intressanta och seriösa kandidater samt politikens och politikernas allmänna framtoning i media.

Det låga deltagandet i kommunalvalet 2012 beror antagligen på att väljarna inte upplevde valupplägget lika intressant som vid det föregående valet. Exempelvis avfärdades SDP:s argument om privatiseringen av den offentliga servicen i valdebatterna, och inte heller Sannfinländarnas EU-kritik och betoningar kring invandringen fick samma synlighet som vid riksdagsvalet. I valoffentligheten fick partiordförandena mycket synlighet på de populära kandidaternas beaktning.

Å andra sidan kan man i Helsingfors tydligt se även en viss mobiliseringsberedskap bland väljarna. Vid riksdagsvalet 2003 såg man att unga män i områden med låg röstningsfrekvens tenderat bli aktivare, och det antogs då ha hängt ihop med Tony Halmes kandidatur (Martikainen et al. 2003). Vid riksdagsvalet 2011 skedde största aktivering bland 35–44-åriga män, dvs. samma grupp som då de var yngre röstade på Sannfinländarna och nu – förmodligen inspirerade av framgången – röstade på dem på nytt (Martikainen & Wass 2011).

Även vid kommunalvalet 2012 var Sannfinländarnas framgång ett påfallande fenomen. Liksom i hela landet var Sannfinländarna valets stora segerherrar även i Helsingfors där de fördubblade sin röstandel till över nio procent av alla avgivna röster. Men med tanke på att valdeltagandet minskat verkar det dock som om Sannfinländarnas frammarsch inte längre i samma utsträckning som vid senaste riksdagsval handlar om att partiet får röster av sådana väljare som traditionellt inte brukat rösta. Istället verkar det som om de får röster av sådana väljare som tidigare röstade på andra partier.

Det är också värt att notera att den låga röstningsaktiviteten inte denna gång gynnade enbart de borgerliga partierna, vilket brukar vara fallet, utan t.ex. Samlingspartiets väljarstöd minskade nu med 2,3 procentenheter. Samtidigt fick SDP

esimerkiksi kokoomus menetti Helsingissä kannatuksestaan 2,3 prosenttiyksikköä. Toisaalla taas SDP sai Helsingissä sodanjälkeisen historiansa huonoimman tuloksen (16,8 %), mutta vastaavasti Vasemmistoliitto lisäsi puolueista toiseksi eniten kannatustaan (+1,7 %-yksikköä).

Tässä artikkelissa tarkennetaan edellä tehtyjä havaintoja tutkimalla vuoden 2012 kunnallisvaalien äänestysaktiivisuutta ja puoluekannatuksen muutoksia Helsingissä. Äänestämisen tarkastelu pohjautuu 14 äänestysalueen vaalilistoista poimituihin tietoihin, joiden pohjalta osallistumista on mahdollista eritellä sukupuolen, iän ja kansalaisuuden mukaan. Äänestysaluekohtaiset tiedot on ryhmitelty edelleen viiteen alueryhmään. Ensimmäinen vastaavatyypinen aineistonkeruu tehtiin vuoden 1968 kunnallisvaaleista (Martikainen & Sänkiäho 1969). Vuosien varrella tehtyjen vastaavien tutkimusten sarjassa käsillä oleva analyysi on järjestyksessä jo neljästoista.

Äänestysaktiivisuus Helsingissä

Äänestysaktiivisuuden suurimmat vaihtelut vaaleista toiseen ovat kohdistuneet nuorimpiin ikäryhmiin. Taulukossa 2 on esitetty sukupuolen ja iän mukainen äänestysaktiivisuus Helsingissä vuosien 1996, 2000, 2004 ja 2012 kunnallisvaaleissa. Tarkastelua varten kerätystä äänestysalueotoksesta on poistettu kolmesta äänestysalueesta muodostuva ”lähikeskustan eliitin” alue, jolloin otoksen äänestysprosentti on yleensä vastannut melko hyvin koko kaupungin osallistumisen tasoa. Vaalien välistä vertailua hankaloittaa jossain määrin se, että vuoden 2008 vaaleista ei tehty vastaavaa aineiston keruuta. Näin ollen taulukossa 2 ei näy tuolloin tapahtunut lähes kahden prosenttiyksikön äänestysaktiivisuuden nousu ja vastaavasti sitä seurannut 1,5 prosenttiyksikön lasku vuoden 2012 vaaleissa.

Taulukosta 1 nähdään, että äänestysaktiivisuus on huomattavasti korkeampi 18-vuotiailla kuin sitä seuraavassa ikäryhmässä. Vastaava huomio on tehty rekisteripohjaisilla aineistoilla Suomen vuosien 1987 ja 1999 eduskuntavaaleista ja

sitt sämsta valresultat sedan kriget i Helsingfors (16,8 %), medan Vänsterförbundet nu gick näst mest framåt av partierna, med 1,7 procentenheter.

I den här artikeln preciseras ovan nämnda iakttagelser med stöd av en undersökning om valdeltagandet och förändringarna i partiorientering vid kommunalvalet 2012 i Helsingfors. Analysen bygger på data som plockats ut från vallängderna från 14 röstningsområden. Utgående från materialet går det att precisera deltagandet enligt kön, ålder och nationalitet. Uppgifterna från röstningsområdena har sedan grupperats i fem områdeskategorier. Den första materialinsamlingen av motsvarande slag gjordes för kommunalvalet 1968 (Martikainen & Sänkiäho 1969). I den serie av undersökningar av detta slag som gjorts under åren är föreliggande analys redan den fjortonde i ordningen.

Valdeltagandet i Helsingfors

De största svängningarna i valdeltagande från val till val har skett i yngre åldersgrupper. Tabell 2 visar röstningsfrekvensen enligt kön och ålder i Helsingfors vid kommunalvalet i Helsingfors åren 1996, 2000, 2004 och 2012. Från det urval av röstningsområden som gjordes för analysen har vi tagit bort kategorin ”eliten nära centrum” som består av tre röstningsområden. Då har valdeltagandet i urvalet i regel rätt bra motsvarat valdeltagandets nivå i hela staden. Jämförelsen mellan olika val kompliceras i någon mån av att motsvarande materialinsamling inte gjordes för valet år 2008. Därför syns inte den nästan två procentenheter stora ökningen i valdeltagande som då skedde, ej heller den 1,5 procentenheters minskning som därpå skedde vid valet 2012.

Tabell 1 visar att valdeltagandet är klart högre bland 18-åringar än bland därpå följande åldersgrupp. Motsvarande iakttagelse har gjorts i registerbaserade material för riksdagsvalet i Finland åren 1987 och 1999 samt kommunalvalet i Danmark år 2009 (Bhatti et al. 2012; Martikainen & Wass 2002). Det höga deltagandet bland

Tanskan vuoden 2009 kunnallisvaaleista (Bhatti ym. 2012; Martikainen & Wass 2002). Osallistumisen korkea taso 18-vuotiailla ei näyttäisi liittyvän sinällään ensi kertaa äänestämiseen vaan ensimmäisten vaalien ajoittumiseen heti äänioikeuden saavuttamisen jälkeen. Tällöin äänestäminen voi muodostaa yhden ensimmäisistä täysi-ikäisyyden kokemuksista (Bhatti ym. 2013).

Nuorten osallistumisen taso on vanhempia ikäryhmiä tiiviimmin sidoksissa äänestysprosentin aggregaattitason vaihteluihin. Vuoden 2000 kunnallisvaaleissa, joissa äänestysaktiivisuus ylsi vain hiveneren yli 50 prosentin, 19–24-vuotiaista miehistä äänesti ainoastaan kolmasosa. Kyseisen ryhmän äänestysprosentti oli sama myös vuoden 2012 vaaleissa. Aktiivisimmassa 55–69-vuotiaiden ikäryhmässä osallistuminen on sen sijaan pysynyt lähellä 70 prosenttia vaaleista toiseen.

Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa käynnistynyt sukupuolten äänestysaktiivisuuseron kaventuminen näyttää jatkuneen vuoden 2012 vaaleissa. Siinä missä naisten äänestysprosentti oli koko maassa 3,7 ja Helsingissä 3,8 prosenttiyksikköä miesten äänestysprosenttia korkeampi vuoden

18-äringar ser inte ut att hänga ihop med att det är första gången man röstar utan med att ens första politiska val råkar inträffa genast då man nått röstningsåldern. Då kan röstandet bli en av de första upplevelserna av att vara myndig (Bhatti et al. 2013).

Bland unga är valdeltagandet till en större del än bland äldre åldersgrupper knutet till röstningsfrekvensens svängningar på ett allmänt plan. Vid kommunalvalet 2000, då valdeltagandet kom bara ett snäpp över 50 procent, röstade bara en tredjedel av de 19–24-åriga männen. Ifrågavarande grupps röstningsfrekvens var densamma vid valet år 2012. Bland 55–69-åringarna – den aktivaste åldersgruppen – har deltagandet däremot hållit sig nära 70 procent val efter val.

Den allt snävare skillnaden i valdeltagande mellan män och kvinnor som för första gången skönjades vid riksdagsvalet 2011 ser ut att ha fortsatt i valet 2012. Vid valet 2008 var röstningsfrekvensen 3,7 procentenheter högre bland kvinnor än bland män i hela landet och 3,8 procentenheter i Helsingfors, men vid valet 2012 var skillnaden 1,7 procentenheter i hela landet och 2,2 dito i

Taulukko 2. Äänestysaktiivisuus Helsingissä vuosien 1996 (n=29 313)¹, 2000 (n=32 109)², 2004 (n=31 561)³ ja 2012 (n=32 298)⁴ kunnallisvaaleissa sukupuolen ja iän mukaan (%)

Tabell 2. Valdeltagande i Helsingfors vid kommunalvalen 1996 (n=29 313)¹, 2000 (n=32 109)², 2004 (n=31 561)³ och 2012 (n=32 298)⁴, enligt kön och ålder (%).

	1996			2000			2004			2012					
	M	N	Kv.	Y	M	N	Kv.	Y	M	N	Kv.	Y			
18	49		60	56	43		45	44	50		46	48	48	45	46
19–24	45		50	48	34		38	36	38		43	41	34	40	38
25–28	48		53	51	43		46	44	47		53	51	46	52	49
29–34	49		54	51	42		46	44	50		56	53	55	58	57
35–44	53		61	57	45		52	48	51		57	55	58	61	59
45–54	62		69	66	53		58	56	59		65	62	59	62	61
55–69	68		71	70	65		68	67	69		74	72	71	72	72
70-	70		60	63	65		59	60	68		62	64	72	61	64
Yhteensä Totalt	56		61	59	48		53	51	55		60	58	57	59	59

¹Lähde: Martikainen & Pekonen 1996 (aineisto). | Källa: Martikainen & Pekonen 1996 (materialet).

²Lähde: Hellsten & Martikainen 2001 (aineisto). | Källa: Hellsten & Martikainen 2001 (materialet).

³Lähde: Martikainen & Wass 2005 (aineisto). | Källa: Martikainen & Wass 2005 (materialet).

⁴Äänestysalueotoksen äänestysprosentti on 1,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Helsingin koko äänestysprosentti. | Valdeltagandet är 1,2 procentenheter högre i röstningsområdesurvalet än i hela Helsingfors.

2008 vaaleissa, oli vastaava ero vuoden 2012 vaaleissa enää koko maassa 1,7 ja Helsingissä 2,2 prosenttiyksikköä. Helsingin äänestysprosentin lasku kohdistui siis huomattavasti vähemmän miehiin (-0,6 %-yksikköä) kuin naisiin (-5,4 %-yksikköä). Taulukon 2 ikäryhmittäisestä tarkastelusta puolestaan huomataan, että siinä missä 29–54-vuotiaiden miesten osallistuminen oli kuusi prosenttiyksikköä naisia matalampaa, vastaava ero oli vuoden 2012 vaaleissa puolittunut. Kuten eduskuntavaaleissa, miesten ja naisten osallistumistason lähentyminen on oletettavasti yhteydessä Perussuomalaisten miehiä aktivoivaan vaikutukseen.

Äänestysaktiivisuuden alueellinen muutos

Tässä tarkasteltavista äänestysalueista ”ydinkeskustan eliitti” ja ”lähikeskustan eliitti” ovat vauraita pääosin omistusasumiseen perustuvia alueita, joissa työttömyysaste on matala. Heterogeeniseen ”keskiluokkaan” sisältyvillä kolmella alueella väestön koulutus- ja tulotaso on osassa keskimääräistä korkeampaa ja osassa matalampaa. ”Kerrostalolähiön” rakennuskanta muodos-

Helsingfors. Minsknigen i röstningsfrekvens i Helsingfors gällde märkbart mindre för män (-0,6 %-enheter) än för kvinnor (-5,4 %-enheter). Analysen åldersgruppsvis i tabell 2 visar hur röstandet bland män varit sex procentenheter lägre än bland kvinnor i ålderskategorin 29–54-åringar, och hur skillnaden sedan blev hälften mindre vid valet 2012. Man kan förmoda att utjämningen i skillnaden mellan mäns och kvinnors röstbeteende påverkats av att Sannfinländarna aktiverade manliga röster – precis som vid riksdagsvalet.

Lokal förändring i valdeltagandet

Av de röstningsområden vi analyserat här utgör ”eliten i stadskärnan” och ”eliten nära centrum” välbärgade områden med främst ägarboende och låg arbetslöshetsgrad. I de tre områdena med en befolkning som hör till den heterogena ”medelklassen” är befolkningens utbildnings- och inkomstnivå delvis högre, delvis lägre än genomsnittet. I kategorin ”höghusförorten” består byggnadsbeståndet i huvudsak av höghus byggda på 1960-talet och senare. Andelen hyresbostäder

Taulukko 3 Äänestysaktiivisuus Helsingissä vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (n=40 769) iän mukaan (%) ja aktiivisuuden muutos (%-yksikköä) vuoden 2004 kunnallisvaaleihin (n= 39 823)¹

Tabell 3. Valdeltagandet i Helsingfors vid kommunalvalet 2012 (n=40 769) enligt ålder (%), samt förändring i valdeltagandet (%-enheter) sedan kommunalvalet 2004 (n=39 823)¹

	ydinkeskustan eliitti ² stadskärnans elit ²		lähikeskustan eliitti ³ närcentrums elit ³		keskiluokka ⁴ medelklassen ⁴		kerrostalolähiö ⁵ höghusförorten ⁵		Kallio Berghäll	
	2012	muutos förändring	2012	muutos förändring	2012	muutos förändring	2012	muutos förändring	2012	muutos förändring
18–24	48	-3	49	-6	39	-5	26	-5	44	-1
25–28	57	-1	48	-2	52	4	30	-9	56	3
29–34	63	4	63	4	59	3	34	-4	65	10
35–44	67	5	68	-	62	6	42	-4	63	9
45–54	71	-	78	1	62	-1	51	-3	57	-4
55–69	83	3	83	1	71	0	62	-5	70	4
70-	76	4	73	-1	60	-2	61	2	60	-1
Yhteensä Totalt	68	2	72	1	60	1	46	-3	60	4

¹Lähde: Martikainen ja Wass 2005 (aineisto). | Källa: Martikainen & Wass 2005 (materialet).

²Jugend-keskustaa: Kruunuhaka, Ullanlinna. | Jugendcentrum: Kronohagen, Ulrikasborg.

³Kallista lähikeskustaa: Munkkiniemi, Marjaniemi, Paloheinä. | Dyra områden i stadskärnans relativa närhet: Munksnäs, Marudd, Svedängen.

⁴Hajanaista ja keskiluokkaista: Meilahti, Käpylä ja Roihuvuori. | Spridda medelklassområden: Mejlans, Kottby och Kasberget.⁵1960- ja 1970-lukua: Malmi, Itäkeskus. | 1960- och 1970-talsförorter: Malm, Östra Centrum.

tuu pääosin 1960-luvulla ja sen jälkeen rakenne-
tuista kerrostaloista. Alueella vuokra-asuntojen
ja vieraskielisen väestön osuus on kaupungin kes-
kiarvoa korkeampi ja väestö keskiarvoa vähem-
män koulutettua ja heikommin ansaitsevaa.
Myös työttömyysaste on keskimääräistä suurem-
pi. ”Kallio” koostuu kahdesta perinteisestä työvä-
estön asuinalueesta, joilla asuu nykyisin runsaasti
nuoria.

Taulukossa 3 on esitetty vuoden 2012 kun-
nallisvaalien äänestysaktiivisuus kyseisissä vii-
dessä alueryhmässä ja ero kahdeksan vuoden ta-
kaiseen tilanteeseen. Kuten vuoden 2008 vaaleis-
sa, alueiden väliset erot ovat huomattavia erityi-
sesti ”lähikeskustan eliitin” ja ”kerrostalolähiön”
välillä. Äänestäminen näyttääkin muodostavan
yhä vahvemmin yhden hyväosaisuuden mittai-
reista ja vastaavasti vähäinen osallistuminen ka-
sautuu matalan koulutus- ja tulotason alueille.
Alueiden väliset erot näkyvät korostetuimmin
nuorimmissa ikäryhmissä, joiden osallistuminen
heijastaa paitsi vanhempien sosioekonomista
asemaa, myös heidän äänestystottumustaan.
”Kerrostalolähiön” alueryhmässä asuvista 18–
24-vuotiaista äänesti ainoastaan runsas viidesosa.
Vastaavasti saman alueen 45–54-vuotiaiden ikä-
luokassa, joka pääosin kattanee nuorimman ikä-
ryhmän vanhemmat, äänestysprosentti oli 51.
”Lähikeskustan eliitin” alueryhmässä vastaava
luku oli nuorten kohdalla lähes kaksinkertainen
(49 %) ja vanhemmilla 27 prosenttiyksikköä kor-
keampi (78 %). Havainto viittaisi siihen, että vii-
me aikoina julkisuudessa keskustelua herättänyt
ylisukupolvinen huono-osaisuus näkyy myös
osaltaan äänestämättä jättämisessä.

Vaaliosallistumisessa tapahtuneista alueelli-
sista muutoksista keskeinen liittyy nuorten ai-
kuisten ja nuorten keski-ikäisten (29–44-vuoti-
aat) aktivoitumiseen Kallion alueryhmässä, joka
oli havaittavissa jo edellisissä eduskuntavaaleissa
(Martikainen & Wass 2011, 29). Siinä missä osal-
listumisen taso nousi 35–44-vuotiailla selvästi
myös ”ydinkeskustan eliitin” ja ”keskiluokan”
alueryhmissä, muutos on ollut pelkästään laske-

och invandrare är större än i staden i medeltal. In-
vånarna i höghusförorterna är allmänt taget lägre
utbildade och har lägre inkomster än stadsmedel-
talet, och arbetslösheten är högre än stads-
medeltalet. ”Berghäll” består av två traditionella
arbetarområden där många unga numera bor.

Tabell 3 visar valdeltagandet i dessa fem om-
rådeskategorier vid kommunalvalet 2012 samt
även skillnaden gentemot valet år 2004. Precis
som vid valet år 2008 är skillnaderna områden
emellan betydande, i synnerhet mellan ”eliten
nära centrum” och ”höghusförorten”. Att rösta
ser allt klarare ut att bli en mätare av social fram-
gång på samma sätt som lågt valdeltagande anho-
pas i områden med låg utbildnings- och inkomst-
nivå. Skillnaderna mellan dessa områden fram-
träder som störst då vi granskar de yngsta ålders-
grupperna vars röstbeteende avspeglar föräldrar-
nas socioekonomiska status och röstningsvanor.
Av de 18–24-åringar som bodde i områdeskate-
gorin ”höghusförorten” röstade bara en dryg
femtedel. Av 45–54-åringarna i samma områdes-
kategori, som i huvudsak torde inbegripa fö-
rälldrarna till de yngsta väljarna, var röstningsfre-
kvensen 51 procent. I områdeskategorin ”eliten
nära centrum” var deltagandet bland 18–
24-åringarna nästan dubbelt högre (49 %) och
bland föräldragenerationen 27 procentenheter
högre (78 %) än i ”höghusförorten”. Iakttagelsen
tyder på att den på sistone omdiskuterade
nedärvda förfördelningen också tar sig uttryck i
uteblivet röstande.

En viktig förändring i valdeltagande på lokal
nivå har att göra med att unga vuxna och unga
medelålders (29–44-åringar) blivit aktivare i om-
rådeskategorin ”Berghäll”, vilket kunde skönjas
redan vid förra riksdagsvalet (Martikainen &
Wass 2011, 29). Medan deltagandet bland
33–44-åringar steg klart även i områdeskategori-
erna ”eliten i stadskärnan” och ”medelklassen”,
har förändringen i ”höghusförorten” enbart
handlat om sjunkande deltagande, med
undantag för den allra äldsta åldersgruppen.

vaa ”kerrostalolähiössä” vanhinta ikäryhmää lukuun ottamatta.

Ikä- ja alueryhmittäinen tarkastelu osoittaa myös kiinnostavasti, että vaikka vuosien 2004 ja 2012 kunnallisvaalien äänestysprosentteissa oli vain 0,3 yksikön ero, se pitää kuitenkin sisällään huomattavia osallistumisen nousuja ja laskuja. Mikäli vaaleissa tapahtuneista puolueiden kannatusmuutoksista halutaan muodostaa syvämpi kuva, iän mukainen alueellinen tarkastelu on erityisen tarpeellista.

Ulkomaan kansalaisten äänestysaktiivisuus

Kunnallisvaaleissa äänioikeutettuja ovat Suomen kansalaisten lisäksi myös muiden pohjoismaiden ja EU-maiden kansalaiset, jotka asuvat kunnassa 51 päivää ennen vaaleja, ja ne muiden maiden kansalaiset, joilla on ollut kotipaikka Suomessa kaksi vuotta ja 51 päivää ennen vaaleja. Ulkomaan kansalaisten vaaliosallistumisen tarkastelu on mielekästä erityisesti Helsingissä, jossa se vaikuttaa selvästi koko kaupungin äänestysprosenttiin. Vuonna 1996 äänioikeutettuja ulkomaan kansalaisia oli Helsingissä runsas 14 000. Kaksitoista vuotta myöhemmin luku oli lähes kaksinkertaistunut (Tilastokeskus 1997, 2008b).

Äänioikeutetun kansalaisuus käy ilmi vaaliluettelosta, mutta sen perusteella ei saada tietoa esimerkiksi Suomessa asumisen kestosta. Pelkän ulkomaan kansalaisuuden perusteella määrittely joukko onkin varsin heterogeeninen. Voidaan kuitenkin todeta, että ulkomaan kansalaisten vaaliosallistuminen on yleensä maan omia kansalaisia matalammalla tasolla (esim. Bird ym. 2011). Uuden kotimaan kansalaisuuden saamisen on kuitenkin havaittu nostavan äänestysaktiivisuutta (Bhatti & Hansen 2010, 30). Myös pelkkä ajan kuluminen vaikuttaa: maassa pitkään asuneet ulkomaan kansalaiset äänestävät aktiivisemmin kuin äänioikeuden hiljattain ennen vaaleja saaneet (mt., 3; Bird ym. 2011, 25–58). Tällaisten erityispiirteiden lisäksi ulkomaan kansalaisten vaaliosallistumiseen vaikuttavat yleiset äänestysaktiivisuuteen yhteydessä olevat tekijät.

Intressant nog pekar vår analys på att valdeltagandet både höjts och sänkts för vissa åldersgrupper och områdeskategorier trots att skillnaden i valdeltagandet på ett allmänt plan mellan åren 2004 och 2012 var bara 0,3 enheter. Om man vill få en mer djuplodande bild av hur partiernas väljarstöd ändrats mellan valen blir det i synnerhet påkallat att göra en lokal analys åldersgruppsvis.

Valdeltagande bland utländska medborgare

Förutom finländska medborgare kan även utlänningar rösta vid kommunalval ifall de fyller vissa kriterier. Medborgare från övriga Norden och övriga EU-länder som bott i kommunen 51 dagar före valet har rösträtt och samma gäller för sådana medborgare från övriga länder som haft hemvist i Finland två år och 51 dagar före valet. I Helsingfors är det synnerligen motiverat att granska de utländska medborgarnas valdeltagande eftersom det klart påverkar röstningssiffran för staden som helhet. År 1996 fanns det drygt 14 000 röstberättigade utländska medborgare i Helsingfors. Tolv år senare hade antalet nästan fördubblats (Statistikcentralen 1997, 2008b).

De röstberättigades nationalitet framgår av vallängden, men dessa innehåller ingen information t.ex. om hur länge vederbörande bott i Finland. Den grupp som avgränsats enbart utgående från utländskt medborgarskap är mycket heterogen. Men vi kan ändå konstatera att valdeltagandet bland utländska medborgare överlag brukar vara lamare än bland inhemska medborgare (t.ex. Bird et al. 2011). Det har även konstaterats att erhållande av medborgarskap i det nya hemlandet höjer röstningsbenägenheten (Bhatti & Hansen 2010, 30). Även tidens gång inverkar: de utländska medborgare som bott länge i landet röstar aktivare än de som fått rösträtt strax före valet (idem 3, Bird et al. 2011, 25–28). Valdeltagandet bland utländska medborgare påverkas av dylika särdrag men också av allmänna aktiveringsfaktorer. I vårt material kan vi granska utländska medborgares valdeltagande enbart utgående från kön

Taulukko 4 Ulkomaan kansalaisten äänestysaktiivisuus Helsingissä vuoden 1996–2008 kunnallisvaaleissa (%)
Tabell 4. Valdeltagande (%) bland utländska medborgare i Helsingfors vid kommunalvalen 1996–2008

	1996	2000	2004	2008
Muiden EU-maiden kansalaiset Medborgare från övriga EU-länder	31	24	24	19
Islanti ja Norja Island och Norge	33	40	39	37
Muiden maiden kansalaiset Medborgare från övriga länder	14	15	17	15
Yhteensä Totalt	18	17	20	17

Lähde: Tilastokeskus 1997, 2001, 2006, 2008. | Källa: Statistikcentralen 1997, 2001, 2006, 2008.

Tässä aineistossa ulkomaan kansalaisten osallistumista voidaan tarkastella ainoastaan sukupuolen ja iän mukaan, sillä aineisto on liian pieni aluekohtaiseen arviointiin.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan ulkomaan kansalaisten äänestysaktiivisuus vuosien 1996–2008 kunnallisvaaleissa koko Suomessa on pysynyt 20 prosentin tuntumassa (Tilastokeskus 1997, 2001, 2006, 2008b).¹ Kuntien välillä on kuitenkin eroja. Helsingissä äänestysprosentti on keskimääräistä hieman matalampi, mikä näkyy myös ulkomaan kansalaisten kohdalla: osallistuminen on ollut noin 18 prosentin tasolla (taulukko 4).

Tilastokeskuksen julkaisemissa ulkomaan kansalaisten äänestysaktiivisuustiedoissa käytetään jaottelua EU-maiden kansalaisiin, Norjan ja Islannin kansalaisiin sekä muihin ulkomaan kansalaisiin. Norjan ja Islannin kansalaiset muodostavat hyvin pienen joukon, jonka vaaliosallistuminen on selvästi korkeampi kuin EU-kansalaisilla ja muilla ulkomaan kansalaisilla. Muissa maissa tehtyjen tutkimusten perusteella tiedetään, että näihin laajempiin kategorioihin sisältyy paljon sisäistä vaihtelua esimerkiksi sen mukaan, minkä maan kansalainen on kyseessä, ja millaisen poliittisen järjestelmän piirissä ihminen on kasvanut (Bhatti & Hansen 2010, 48–50; Morales & Giugni toim. 2011).

Taulukosta 5 nähdään, että ulkomaan kansalaisten (n=2244) äänestysaktiivisuus tähän tutki-

och ålder, eftersom materialet är för litet för en analys enligt område.

Enligt uppgifter från Statistikcentralen hölls valdeltagandet bland utländska medborgare i Finland kring 20 procent vid kommunalvalen 1996–2008 (Statistikcentralen 1997, 2001, 2006, 2008b).¹ Men det finns skillnader kommuner emellan. I Helsingfors är röstningsfrekvensen lite lägre än medeltalet, vilket syns även bland de utländska medborgarna: valdeltagandet har legat kring 18 procent (Tabell 4).

Statistikcentralens uppgifter om valdeltagande bland utländska medborgare utgår från en uppdelning i medborgare från övriga EU, norska och isländska medborgare samt övriga utländska medborgare. De norska resp. isländska medborgarna utgör en mycket liten grupp, och de uppvisar klart högre valdeltagande än EU-medborgarna och de övriga utländska medborgarna. Studier gjorda i andra länder framhåller att dessa större kategorier innehåller stor inbördes variation beroende på bland annat vilket lands medborgare det handlar om och inom ett hårdant politiskt system vederbörande vuxit upp (Bhatti & Hansen 2010, 48–50; Morales & Giugni red. 2011).

Tabell 5 visar att valdeltagandet bland de utländska medborgarna (n=2 244) i de röstningsområden i Helsingfors som vår undersökning gällde var 21 procent vid kommunalvalet 2012. Jämfört med Statistikcentralens uppgift om valet

¹Vuoden 2004 kunnallisvaaleissa ulkomaan kansalaisten osallistuminen oli matalampi (15,3 %). Vuoden 2012 kunnallisvaalien tiedot ulkomaan kansalaisten äänestysaktiivisuudesta koko maassa eivät kirjoitushetkellä ole vielä käytettävissä.

¹Vid kommunalvalet 2004 var valdeltagandet bland utländska medborgare lägre (15,3 %). Uppgifter om de utländska medborgarnas valdeltagande i hela landet vid kommunalvalet 2012 var ännu inte tillgängliga då artikeln skrevs.

Taulukko 5. Ulkomaan kansalaisten äänestysaktiivisuus Helsingissä vuoden 2012 kunnallisvaaleissa (n=2 244) iän mukaan (%)
Tabell 5. Valdeltagande (%) bland utländska medborgare i Helsingfors vid kommunalvalet 2012 (n=2 244) enligt ålder

	M	N Kv	Y Totalt
18–24	15	16	15
25–28	20	17	19
29–34	25	17	22
35–44	17	22	19
45–54	21	20	20
55–69	29	23	26
70-	42	28	33
Yhteensä Totalt	21	20	21

mukseen sisältyvillä Helsingin äänestysalueilla oli 21 prosenttia vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Verrattuna Tilastokeskuksen julkaisemaan, kaikki äänioikeutetut kattavaan tietoon vuoden 2008 vaaleista kasvua on neljä prosenttiyksikköä. Otoksessa painottuvat sosioekonomisesti hyväosaiset alueet, joten kaikki Helsingissä äänioikeutetut ulkomaan kansalaiset kattava luku on oletettavasti hieman matalampi. Näyttäisi kuitenkin siltä, että ulkomaan kansalaisten äänestysaktiivisuus olisi ainakin hieman noussut edellisestä kerästä. Ulkomaan kansalaisia on voinut mobilisoida EU:n kotouttamisrahaston tuella järjestetty maahanmuuttotaustaisille äänestäjille suunnattu iCount-kampanja, aikaisempaa korkeampi maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden määrä sekä muukalaisvihamielisyydestä käyty julkinen keskustelu.

Ikäryhmittäiset osallistumiserot tulevat esille myös ulkomaan kansalaisia tarkasteltaessa. Myös ulkomaan kansalaisissa vanhemmat ikäluokat äänestävät nuoria aktiivisemmin, mutta osallistumisen kohoaa iän mukaan Suomen kansalaisia loivemmin. Äänestysaktiivisuus nousee maltillisesti 45–54-vuotiaisiin saakka ja jyrkemmin vasta sen jälkeen. Olisikin mielenkiintoista tarkastella, miten kuva muuttuisi, mikäli äänioikeutettujen ulkomaan kansalaisten Suomessa asumisen aika kyettäisiin ottamaan huomioon. Suomeen muuttavat ihmiset ovat usein juuri nuoria työikäisiä (20–39-vuotiaita) (Tilastokeskus 2012d). Näissä ikäluokissa on siten vanhimpia ikäryhmiä enemmän niitä, jotka ovat asuneet Suomessa ly-

2008, som täcker samtliga röstberättigade, är ökningen fyra procentenheter. I vårt urval får de socioekonomiskt starkare områdena en viss betoning, så den siffra som gäller för alla utländska medborgare med rösträtt i Helsingfors är förmodligen lite lägre. Men det verkar ändå som om valdeltagandet bland utländska medborgare stigit åtminstone i någon mån sedan sist. Det kan tänkas att de utländska medborgarna mobiliserats av kampanjen iCount som finansierades med hjälp från EU:s integreringsfond och som riktade sig till väljare med invandrabakgrund. Härutöver kan det större antalet kandidater med invandrabakgrund och/eller den offentliga debatten om främlingshat ha påverkat mobiliseringen.

Också då vi ser på de utländska medborgarna kommer det fram skillnader åldersgruppsvis i valdeltagandet. Även bland de utländska medborgarna röstar de äldre åldersklasserna aktivare än de unga. Men röstandet ökar långsammare med åldern bland dem än bland de finländska medborgarna. Röstandet ökar måttligt fram till 45-54-åringarna och brantare först efter det. Det vore intressant att se hur bilden förändrades om man kunde beakta hur lång tid de röstberättigade utländska medborgarna bott i Finland. De som flyttar till Finland är ofta unga vuxna i arbetsför ålder (20-39-åringar) (Statistikcentralen). I dessa åldersgrupper är alltså andelen sådana som bott kort tid i Finland större än bland äldre åldersgrupper. Även i vårt material är det de mellersta åldersgrupperna som får betoning bland de

hyen aikaa. Myös tässä aineistossa ikäluokista keskimäiset ovat korostuneet ulkomaan kansalaisten joukossa. Kahdessa vanhimmassa ikäluokassa äänioikeutettuja oli yhteensä vain noin 300.

Suomen kansalaisten joukossa naiset äänestivät miehiä hieman vilkkaammin nuorinta ja vanhinta ikäryhmää lukuun ottamatta. Ulkomaan kansalaisten keskuudessa naisten äänestysaktiivisuus on sen sijaan miehiä matalampi useimmissa ikäryhmissä. Keski-ikäisten kohdalla tapahtuu kuitenkin heilahdus. Miehet äänestivät 29–34-vuotiaiden ikäryhmässä kahdeksan prosenttiyksikköä naisia aktiivisemmin, mutta jo ikäryhmässä 35–44 naisten osallistumisprosentti oli viisi prosenttiyksikköä miehiä korkeampi. Sukupuolten välistä eroa äänestämässä tulisi kuitenkin tarkastella laajemmilla aineistoilla. Tulokseen vaikuttaa, etteivät sosio-ekonomiset ja demografiset taustatekijät jakaudu sukupuolten välillä samalla tavoin ulkomaan kansalaisten kuin Suomen kansalaisten joukossa.

Vaalien alla maahanmuuttajien äänestysaktiivisuus sai jonkin verran huomiota julkisuudessa. Uutisissa todettiin ”maahanmuuttajien” osallistumisasteen olevan Suomessa alhaisempi kuin muualla pohjoismaissa. Aiheesta esitetyt luvut eivät kuitenkaan aina olleet vertailukelpoisia, sillä eri tutkimuksissa tutkittava joukko on määritelty eri taustamuuttajien avulla. Ulkomaan kansalaisten äänestysprosenttia ei esimerkiksi voi verrata lukuun, joka perustuu maahanmuuttajan määrittelyyn syntymämaan avulla, sillä jälkimmäinen sisältää kansalaistetut. Myös kansalaistamispoliittikka vaikuttaa lukujen vertailukelpoisuuteen. Tanskassa ulkomaan kansalaisten äänestysaktiivisuus vuoden 2009 kunnallisvaaleissa oli 32 prosenttia (Bhatti & Hansen 2010, 31) eli noin kymmenen prosenttiyksikköä Suomen tasoa korkeampi. Tanskassa kansalaisuuden voi saada pääsääntöisesti vasta yhdeksän maassa asutun vuoden jälkeen (Ersbøll 2010), ja siten äänioikeutetut ulkomaan kansalaiset lienevät asuneet Tanskassa keskimäärin kauemmin kuin Suomessa ää-

utländska medborgarna. I de två äldsta åldersklasserna uppgick de röstberättigade bara till sammanlagt ca. 300.

Bland de finländska medborgarna röstar kvinnorna lite flitigare än männen i alla åldersgrupper utom den yngsta resp. äldsta åldersgruppen. Men bland de utländska medborgarna röstar kvinnorna mer sällan än männen i de flesta åldersgrupper. Till exempel bland 29–34-åringarna röstade männen 8 procentenheter aktivare än kvinnorna. Men 35–44-åringarna är ett undantag: bland dem var valdeltagandet fem procentenheter högre bland kvinnorna än männen. Skillnaderna mellan hur män och kvinnor röstar borde dock analyseras med hjälp av ett större material. Våra resultat påverkas av att de socioekonomiska och demografiska bakgrundsfaktorerna inte fördelar sig på samma sätt mellan utländska kvinnor och män som mellan finländska kvinnor och män.

Inför valet fick valdeltagandet bland invandrare en viss uppmärksamhet i offentligheten. I nyheterna konstaterades att ”invandrarernas” valdeltagande var lägre i Finland än i övriga Norden. Ändå var de siffror som lades fram inte alltid lämpliga för dylika jämförelser i och med att olika bakgrundsvariabler använts för att fastställa vem som hör till den grupp människor som granskas och vem som inte gör det. Man kan t.ex. inte jämföra resultat för utländska medborgares röstningsfrekvens med resultat för utlandsföddas röstningsfrekvens – sistnämnda innehåller ju även finländska medborgare. Även den politik som tillämpas vid beviljande av medborgarskap inverkar på jämförbarheten. I Danmark var valdeltagandet bland utländska medborgare vid 2009 års kommunalval 32 procent (Bhatti & Hansen 2010, 31), dvs. omkring tio procentenheter högre än i Finland. I Danmark kan man som regel få medborgarskap först efter att man bott nio år i landet (Ersbøll 2010), och därför torde de röstberättigade utländska medborgarna i Danmark i snitt ha bott längre i röstningslandet än utländska medborgare med rösträtt i Finland.

nioikeutetut ulkomaan kansalaiset ovat asuneet Suomessa.

Puolueiden kannatuksen alueellinen muutos

Taulukossa 6 on esitetty puolueiden kannatusosuuksien muutos tarkastelussa mukana olevissa alueryhmissä. Ensimmäinen havainto liittyy Perussuomalaisten menestykseen kaikissa alueryhmissä, mutta erityisesti Itä-Helsingin ”kerrostalolähiössä”. Perussuomalaisten vaalimenestyksen yhteydessä on hyvä huomata, että puolueella ja sen edeltäjällä SMP:llä on ollut näkyvä rooli puolueiden keskinäisen järjestyksen murroksissa Helsingissä useasti aiemminkin. 1980-luvun suurin murros koettiin 1984 vaaleissa, joissa Vihreät, Liisa Kulhia (Helsinki-lista) ja SMP yhdessä aiheuttivat suurtappion vasemmiston puolueille erityisesti niiden omilla vahvoilla alueillaan ”rö-tösherra” -jahdin, ikävien kunnallispolitiikan ja -talouden lieveilmiöiden (mm. metro-epäselvyydet), kovan politiikan kritiikin ja alhaiseksi painuneen äänestysaktiivisuuden ilmapiirissä.

Lokal förändring i väljarstödet

Tabell 6 visar hur partiernas röstandelar förändrats i områdeskategorierna i vår utredning. Första iakttagelsen gäller Sannfinländarnas framgång i alla områdeskategorier, men i synnerhet i ”höghusförorten” i östra Helsingfors. Beträffande Sannfinländarnas valframgång kan vi erinra oss att partiet och dess föregångare Finlands landsbygdsparti SMP flera gånger tidigare spelat en synlig roll då partiernas inbördes ordning under åren förändrats. Största förändringen på 1980-talet inträffade år 1984 då det politiska klimatet präglades av en s.k. rötherre-retorik (”rö-tösherra” på finska), avslöjanden inom kommunalpolitiken och -ekonomin (bl.a. oklarheterna kring metron), en hård kritik mot politiken och ett lågt valdeltagande. Då lyckades De gröna, Liisa Kulhia med sin Helsingfors-lista och FLP-SMP tillsammans åsamka vänsterpartierna en stor förlust i synnerhet i sådana områden där de enligt tradition fått stort understöd.

Taulukko 6. Puolueiden kannatus (%) Helsingissä vuoden 2012 kunnallisvaaleissa valituilla äänestysalueilla ja kannatuksen muutos (%-yksikköä) vuoden 2008 kunnallisvaaleihin

Tabell 6. Partiernas väljarstöd (%) vid kommunalvalet 2012 i vissa röstningsområdeskategorier i Helsingfors samt förändringen i väljarstöd (%-enheter) sedan kommunalvalet 2008

	ydinkeskustan eliitti ¹ stadskärnans elit ¹		lähikeskustan eliitti ² närcentrums elit ²		keskiluokka ³ medelklassen ³		kerrostalolähiö ⁴ höghusförorten ⁴		Kallio Berghäll	
	2012	muutos förändring	2012	muutos förändring	2012	muutos förändring	2012	muutos förändring	2012	muutos förändring
KOK Saml.	35,5	-1,5	47,6	-1,3	20,4	-1,4	15,9	-3,9	13,7	-2,4
VIHR De Gröna	26,3	-1,9	16,9	-0,9	29,4	-3,1	15	-3,1	35,6	-0,7
SDP	7,6	0	11,3	-0,2	16,6	-1,1	27,2	0	14	-2,2
PS Sannfinländarna	4,5	2,3	6,1	2,8	8,7	4,3	15	7	7,4	3,6
VAS Vänsterförbundet	6,8	1,8	4,2	0,8	12,7	2,3	11,8	2	17,9	2,9
RKP SFP	14,2	0	7,4	-0,6	4,4	0,2	3,4	0,6	2,8	-0,3
KESK Centern	2,6	-0,6	3,4	-0,4	2,7	-0,7	5,3	-1,2	3,1	-0,2
Kristillisdemokraatit KD	1,1	-0,5	1,6	-0,4	1,8	-0,2	3,4	-0,4	2	-0,5
Äänestysprosentti Valdeltagande (%)	67,9	-1,6	71,9	-2,9	59,9	-2,2	45,8	-1,7	59,9	1,5

¹Jugend-keskustaa: Kruununhaka, Ullanlinna. | Jugendcentrum: Kronohagen, Ulrikasborg

²Kallista lähikeskustaa: Munkkiniemi, Marjaniemi, Paloheinä. | Dyra områden i stadskärnans relativa närhet: Munksnäs, Marudd, Svedängen.

³Hajanaista ja keskiluokkaista: Meilahti, Käpylä ja Roihuvuori. | Spridda medelklassområden: Mejlsans, Kottby och Kasberget.

⁴1960- ja 1970-lukua: Malmi, Itäkeskus. | 1960- och 1970-talsförorter: Malm, Östra Centrum

Lähde: Tilastokeskus 2008a, 2012b. | Källa: Statistikcentralen 2008a, 2012b.

Puolueen ensimmäinen menestys Perussuomalaisina nähtiin vuoden 2003 eduskuntavaaleissa, jolloin sen äänimäärän kasvu Helsingissä oli vahvasti yhteydessä Tony Halmeen ehdokkuuteen. Seuraavissa eduskuntavaaleissa puolueen kannatus kuitenkin laski alle viiden prosentin. Perussuomalaisten aseman vakiintumisesta kertoo se, että vuoden 2011 eduskuntavaaleissa puolueen osuus ”kerrostalolähiön” äänistä nousi hämmästyttävät 17 prosenttiyksikköä 21,6 prosenttiin.

Vuoden 2012 kunnallisvaaleissa Perussuomalaisten kannatusosuus nousi ”kerrostalolähiössä” seitsemän prosenttiyksikköä 15 prosenttiin. Kuten taulukosta 3 havaittiin, toisin kuin edellisissä eduskuntavaaleissa, alueen äänestysprosentti laski kaikissa paitsi vanhimmassa ikäryhmässä vuoden 2004 vaaleista. Perussuomalaisten kannatuksen kasvu ei näin ollen voinut tulla aiemmin äänestämättä jättäneiden aktivoitumisesta vaan enimmäkseen siirtymänä muista puolueista. Onkin oletettavaa, että näin merkittävä äänestysaktiivisuuden lasku puolueen vahvoilla alueilla on ollut tekijä, joka pitkälti hankaloitti odotetun Perussuomalaisten ”jytyn” eli suurmenestyksen toistumista kunnallisvaaleissa.

Puolueen menestyksen pysyvyyden kannalta ongelmaksi voi muodostua ehdokasasetelman yksipuolisuus. Perussuomalaisten Helsingin ääniharava Jussi Halla-aho sai jo yksinään lähes neljäsosan äänistä, ja kaksi eniten ääniä saanutta ehdokasta lähemmäs kolmasosan puolueen äänimäärästä. Viisi parhaiten menestynyttä kokosi puolestaan 40 prosenttia kaikista puolueen saamista äänistä. Puolueen menestys voi täten tulla osin riippuvaiseksi kärkiehdokkaiden henkilökohtaisista kannoista joihinkin ajankohtaisiin ja hetkellisiin kiistakysymyksiin.

Toinen vaaleissa voittanut puolue oli Vasemmistoliitto (10,1 %), joka ei hävinnyt millään tutkimuksen alueryhmistä. Kuten Perussuolaiset, puolue menestyi tasaisen hyvin jo vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Puolueen kannatus ei kuitenkaan ole keskittynyt ”kerrostalolähiön”,

Partiets första valframgång under namnet Sannfinländarna inträffade i riksdagsvalet 2003. De nya rösterna i Helsingfors hade då ett starkt samband med Tony Halmes kandidatur. Vid följande riksdagsval sjönk partiets röstandel till mindre än fem procent bara för att stiga igen vid riksdagsvalet 2011. Då steg partiets andel röster i ”höghusförorten” med hela 17 procentenheter vilket betyder att 21,6 procent av rösterna inom den här kategorin gick till partiet. Den här häpnadsväckande utvecklingen tyder på att partiet etablerat sig på den politiska kartan.

Vid kommunalvalet 2012 växte Sannfinländarnas röstandel i ”höghusförorten” med sju procentenheter till 15 procent. Som vi såg i Tabell 3 hade valdeltagandet i områdeskategorin – i motsats till läget vid föregående riksdagsval – sjunkit sedan valet 2004 i samtliga åldersgrupper utom den äldsta. Därmed kan Sannfinländarnas ökade röstandel inte ha berott på att passiva väljare blivit aktivare utan främst av att man tagit över röster från andra partier. Vi kan alltså förmoda att en så märkbar nedgång i valdeltagandet i partiets starka valområden vid kommunalvalet var orsaken till att storframgången vid riksdagsvalet inte upprepades.

Med tanke på Sannfinländarnas framtida framgångar kan ett problem bli kandidatuppställningens ensidighet. Jussi Halla-aho, partiets röstmagnet i Helsingfors, fick ensam nästan en fjärdedel av rösterna medan han och den näst framgångsrikaste kandidaten fick sammanlagt närmare en tredjedel av partiets väljarstöd. De fem framgångsrikaste fick sammanlagt 40 procent av rösterna. Partiets framgång kan alltså delvis bli beroende av de viktigaste kandidaternas personliga åsikter i vissa aktuella och tillfälliga tvistefrågor.

Ett annat parti som gick starkt framåt 2012 var Vänsterförbundet (10,1 %), som inte förlorade i en enda av våra fem områdeskategorier. Likt Sannfinländarna var partiet framgångsrikt redan vid riksdagsvalet 2011. Men partiets framgång skedde inte övervägande i ”höghusförorten”. Av

vaan itse asiassa Helsingin viidestä pääpuolueesta Vasemmistoliitto menestyi heikoimmin tässä alueryhmässä, joka on tarkastelussa mukana olevista alueista vähiten hyvinvoiva. Alueryhmän seitsemän parhaiten menestyneen ehdokkaan joukossa oli vain yksi Vasemmistoliiton ehdokas, puolueen puheenjohtaja. Sen sijaan Vasemmistoliitto menestyi jälleen hyvin Kalliossa, jossa puolue jo viime eduskuntavaaleissa nosti kannatustaan kymmenellä prosenttiyksiköllä. Tämä kuvastaa osin Kallion muuttumista perinteisestä työväestön alueesta erityisesti nuorten ja opiskelijoiden suosimaksi pienasuntoalueeksi. Alueella Vihreät ovatkin Vasemmistoliiton merkittävien kilpailija SDP:n tai Perussuomalaisten sijaan.

Samoin kuin Perussuomalaisten, Vasemmistoliiton menestys nojautuu yksipuolisesti yhteen kärkiehdokkaaseen, puolueen puheenjohtajaan. Puolueen kaksi ääniharavaa saavat yhdessä lähes 30 prosenttia ja viisi ensimmäistä 40 prosenttia äänistä. Tutkimuksen viidessä alueryhmässä kuuden parhaan ehdokkaan joukossa on kaiken kaikkiaan vain yksi Vasemmistoliiton ehdokas. Havainto vahvistaa sitä käsitystä, että vaalien tulos on hyvin riippuvainen harvalukuisten mediajulkisuutta hallitsevien kärkinimien onnistumisista. On kiinnostavaa havaita, että Kalliossa äänestysaktiivisuus nousi vuoden 2004 tasosta 29–34-vuotiailla yhdeksän ja 35–44-vuotiailla kymmenen prosenttiyksikköä. Tämä viittaa epäsuorasti siihen, että Vasemmistoliiton kannatuksen kasvun taustalla ovat pitkälti nuoret aikuiset.

Kokoomus säilyi Helsingin suurimpana puolueena, vaikka se menettikin kannatustaan runsas kaksi prosenttiyksikköä. Pääkaupungin elinkeino- ja ammattirakenteen muutos sekä korkea tulo- ja koulutustaso ovat taanneet kokoomukselle vahvan ja tasaisen 30 prosentin tuntumassa liikkuvan kannatuksen useiden vuosikymmenten ajan. Kannatuksen ainoan hetkellisen notkahduksen aiheutti vihreiden ja eräiden protestiryhmien poikkeuksellinen menestys vuoden 1992 vaaleissa. Muuten puolue on kyennyt hyvin so-

de fem största partierna i Helsingfors fick Vänsterförbundet de facto minst röster från det här området som i vårt material representerar det minst välmående området av alla kategorier. Av de sju kandidater som fått mest röster i ”höghusförorten” var bara en från Vänsterförbundet, nämligen partiordföranden själv. Däremot hade Vänsterförbundet god framgång i ”Berghäll”, där partiet redan vid förra riksdagsvalet lyft sin röstandel med tio procentenheter. Det här tyder på att ”Berghäll” förvandlats från en traditionell arbetarstadsdel till ett smålägenhetsområde som särskilt unga och studerande gynnar. I ”Berghäll” är det således inte SDP eller Sannfinländarna utan De gröna som är den mest vedertagna konkurrenten för Vänsterförbundet.

I likhet med det sannfinländska exemplet bygger även Vänsterförbundets framgång ensidigt på en kandidat, dvs. partiets ordförande. De två röstmagneterna i partiet fick sammanlagt 30 procent av rösterna, och de fem främsta sammanlagt 40 procent. Det är bara en kandidat från Vänsterförbundet som finns med bland de sex bästa kandidaterna då alla våra fem områdeskategorier granskas. Detta bestyrker iakttagelsen att valresultatet i hög grad beror på hur bra en liten grupp toppnamn med stark medial förankring klarar sig. Intressant nog steg valdeltagandet i ”Berghäll” från 2004 års nivå med nio procentenheter bland 29–34-åringarna och tio dito bland 35–44-åringarna. Detta tyder indirekt på att det är de unga vuxna som står för ökningen i Vänsterförbundets röstandel.

Trots att partiets röstandel minskade med drygt två procentenheter förblev Samlingspartiets det största partiet i Helsingfors. Förändringarna i närings- och yrkesstrukturen och den höga inkomst- och utbildningsnivån i huvudstaden har i flera årtionden sörjt för ett starkt och jämnt väljarstöd kring 30 procent för Samlingspartiet. Den enda tillfälliga svackan inföll vid valet 1992, då De gröna och vissa protestgrupper rönte ovanligt stor framgång. I övrigt har partiet lyckats an-

peutumaan yhteiskunnan muutoksiin ja mielipidevirtauksiin.

Kokoomuksen ääniosuus vaihtelee runsaasti alueryhmittäin. Se saa vahvimman kannatuksen Helsingin vauraimilta alueilta, joissa myös äänestysaktiivisuus on perinteisesti korkea. Kuten aiemminkin, puolue sai vuoden 2012 kunnallisvaaleissa ”lähikeskustan eliitin” alueella lähes puolet annetuista äänistä. Alueella asuvien keski-ikäisten ja sitä seuraavan ikäryhmän (55–69-vuotiaat) osallistumistaso on erittäin korkea (75–83 %). Sen sijaan nuorten ikäluokkien (18–28-vuotiaat) aktiivisuus on keskimäärin vain noin 50 prosentin tasolla, mikä voi olla merkki kytevästä muutoksesta.

Korkean kannatuksen säilyminen edellyttää, että ehdokasjoukko kattaa suuren määrän urbaanin elämän erilaisia makuvirtauksia ja ajattelutapoja. Kokoomuksen ehdokaslistassa on yksi mediajulkisuudessa hyvin tunnettu kärkipoliitikko (Vapaavuori), joka saa ylivoimaisesti eniten ääniä (10 %). Hänen perässään seuraa profiileiltaan monipuolinen alle kymmenen ehdokkaan joukko, josta kukin tuo puolueelle noin kolmen prosentin kannatuksen.

Vihreiden menestyksen taustasta on hyvä muistaa vuoden 1992 kunnallisvaalit, joissa puolue 17 prosentin kannatuksellaan aiheutti muutoksen puolueiden vakiintuneissa kannatussuhteissa Helsingissä. Vaaleissa äänestysprosentin nousu kolmella prosenttiyksiköllä edesauttoi voittoa. Tuolloin myös vaalien valtakunnallisen ääniharavavan Liisa Kulhian johtaman ja paljolti kaupungin poliittisen johdon kritiikistä vahvistuneen protestilistan (Helsinki -lista) kannatus oli vahvimmillaan. On kiinnostavaa, että tuolloin suurin menettäjä olikin kokoomus (–6,4 %), mutta vasemmiston puolueista vain Vasemmistoliitto kärsi näkyvän tappion (–2 %).

Vihreiden vuoden 2012 kunnallisvaalien vaalitulosta (22,3 %) on puolestaan syytä peilata 2011 eduskuntavaaleihin. Puolue menetti tuolloin eniten (5–6 %-yksikköä) kannatustaan ”keskiluokan” ja Kallion alueryhmissä. Vuoden 2012

passa sig bra till förändringar och nya åsiktsströmningar i samhället.

Samlingspartiets röstandel varierar starkt mellan våra fem områdeskategorier. Starkaste stödet får partiet i de mest välbärgade områdena, där också valdeltagandet av hävd är högt. Som förut fick det vid kommunalvalet 2012 nästan hälften av de avgivna rösterna i kategorin ”eliten nära centrum”. Röstningsfrekvensen bland medelålders och därpå följande åldersgrupp i området (55–69-åringar) är mycket hög (75–83 %). Där emot ligger röstandet bland unga (18-28-åringar) kring 50 procent, vilket kan vara ett tecken på en begynnande förändring.

En förutsättning för att hålla kvar ett starkt väljarstöd är att kandidaterna företräder ett brett spektrum urbana trender och tänkesätt. Samlingspartiets kandidatlista innehåller en välkänd toppolitiker som åtnjuter stor mediesynlighet (Vapaavuori) och som får överlägset mest röster (10 %). Efter honom följer en till profilen mångsidig grupp på mindre än tio kandidater, som var och en tillför partiet ett ca. tre procents väljarstöd.

Beträffande bakgrunden till ge Grönas framgång är det skäl att minnas kommunalvalet 1992, då partiet med sin 17 procents andel av rösterna rumsterade om i de hävdvunna styrkeförhållandena i Helsingforspolitiken. Att valdeltagandet steg med tre procentenheter underlättade segern. Just då var stödet som starkast för den största röstmagneten i landet, Liisa Kulhia, och hennes protestbetonade Helsingfors-lista, som fick understöd tack vare sin hårda kritik mot stadens politiska ledning. Intressant nog var det Samlingspartiet som förlorade mest röster (–6,4 %) den gången medan det bara var Vänsterförbundet av vänsterpartierna som gick synligt bakåt (–2 %).

Det kan vara motiverat att jämföra De grönas resultat vid kommunalvalet 2012 (22,3 %) är det i sin tur skäl att pejla mot riksdagsvalet 2011. Då förlorade partiet mest röster (5–6 %-enheter) i områdeskategorierna ”medelklassen” och ”Berg-

kunnallisvaaleissa tulos oli edelleen niukasti tappiollinen, ja äänten lasku jakautui tasaisesti eri alueille. Puolueen kannatus on nyt entistä selvemmin kuitenkin jakautunut kiinnostavasti kahtaalle: se on vahva Helsingin huippukalliissa ydinkeskustassa (26 %), ”keskiluokassa” (29 %) ja toisaalta identiteetiltään koulutetun ja poliittisesti vaihtelunhaluisen urbaanin nuorison ei-elitistisillä alueilla Kalliossa (35 %). Tämä kuvastaa hyvin puolueen kykyä laventaa poliittista ohjelmaansa sekä sosiaaliliberaaliseen että ”uusvasemmistolaiseen” suuntaan ja täten tarjota uusia poliittisia väyliä Helsingin ammatti- ja väestörakenteeltaan nopeasti muuttuneessa yhteiskunnallisessa ilmapiirissä. Kuten Vasemmistoliiton kohdalla, nuorten aktivoituminen Kallion alueriikissä vuoden 2012 kunnallisvaaleissa, kuten edellisissä eduskuntavaaleissakin, on yhteydessä Vihreiden hyvään menestykseen Helsingissä.

Vihreiden pysyvän menestyksen taustalla on myös puolueen ehdokasasetelman monipuolisuus, mikä näkyy siinä, että puolueen kannatus pohjautuu tasapuolisesti useisiin henkilöihin. Puolueen kahden ääniharavan (Soininvaara ja Hautala) osuus puolueen äänistä on vain seitsemäsosa. Vielä viisi ensimmäistäkin valituksi tullutta ehdokasta keräsivät vain neljäsosan osan puolueen kannatuksesta. Koko Helsingin ääniharavien kärkeksymenikössä onkin siten neljä Vihreiden ehdokasta. Tässä suhteessa kokoomuksen ja Vihreiden kannatuksen profiilit muistuttavat toisiaan ja toimivat vahvaa kannatusta ylläpitävänä ratkaisuna käytännössä yhtä tuloksellisesti.

SDP:n menestys oli heikko kaikissa alueryhmissä (16,8 %). Tappiot ovat olleet suuria erityisesti puolueen perinteisillä vahvoilla alueilla ”kerrostalolähiössä” ja Kalliossa, joissa puolue menetti jo viime eduskuntavaaleissa kannatuksesta 5–6 prosenttiyksikköä. Kalliossa puolue on samankokoinen kokoomuksen kanssa, mutta muuten se on jäänyt 14 prosentin kannatuksellaan Vihreiden (35 %) ja Vasemmistoliiton (18 %) jalkoihin. SDP:n kohdalla jo pitkään jatkunut huono vaalimenestys on myös johtanut sii-

häll”. Vid kommunalvalet 2012 var resultatet fortfarande knappt på minussidan, och nedgången i rösterna fördelade sig jämnt på de olika områdena. Men nu har partiets väljarstöd allt klarare delat upp sig på två håll: det är starkt dels i Helsingfors mycket dyra stadskärna (26 %) och i ”medelklassen” (29 %) och dels i ”Berghäll” (35 %), ett icke-elitistiskt område med identitet av hemvist för utbildad och omväxlingsökande ungdom. Detta avspeglar bra partiets förmåga att bredda sitt politiska program både i socialliberal och ”nyvänster”-riktning – och därmed öppna nya politiska kanaler i ett till yrkesstrukturen och befolkningsstrukturen raskt förändrat samhällsklimat i Helsingfors. Såsom i Vänsterförbundets fall ser vi ett samband mellan De grönas goda framgångar i Helsingfors och en aktivering bland unga väljare i områdeskategorin ”Berghäll” vid både kommunalvalet 2012 och riksdagsvalet 2011.

De grönas stadiga framgång gynnas av partiets mångsidiga kandidatuppställning, vilket märks av att partiets väljarstöd fördelar sig ganska jämnt på många personer. De två största röstmagneterna Soininvaara och Hautala har sammanlagt bara en sjundedel av partiets röster. De fem invalda som fick mest röster fick sammanlagt bara en fjärdedel av partiets röster. Sålunda innehåller de helsingforsiska röstmagneternas tio-i-topp rentav fyra gröna kandidater. I det avseendet påminner Samlingspartiets och De grönas väljarstödsprofiler om varandra – och de är i praktiken lika framgångsrika med tanke på att upprätthålla ett starkt väljarstöd.

SDP rönkte klen framgång i samtliga områdeskategorier (16,8 %). Förlusterna har varit stora i synnerhet i partiets traditionellt starka områden ”höghusförorten” och ”Berghäll”, där man redan vid föregående riksdagsval miste 5-6 procentenheter av sitt väljarstöd. I ”Berghäll” är partiet jämnstort med Samlingspartiet, men i övrigt har det med sitt 14 procents väljarstöd blivit överkört av De gröna (35 %) och Vänsterförbundet (18 %). Att SDP redan länge haft dålig framgång

hen, että kannatuksen taso on entiseen nähden heikko, ja missään muualla paitsi ”kerrostalolähiössä” se ei enää ole alueen suurin puolue. Helsingin väestö- ja elinkeinorakenteen kehitys on ollut puolueelle epäedullinen ja yhdessä laskevan äänestysaktiivisuuden kanssa puolueen kannatus on parhaimmillaankin vain polkenut paikallaan.

SDP:n vaalituloksen muotoutumisessa kärkiehdokkaiden panos ei ole siinä määrin korostunut kuin esimerkiksi puolueen haastajilla Vasemmistoliitolla ja Perussuomalaisilla. Kaksi puolueen perinteisen tyylin ääniharavaa (Heinäluoma ja Arajärvi) saavat yhteensä vajaan viidesosan äänistä. On myös hyvä muistaa, että puolueen kannalta viimeisimmässä menestyksellisessä eduskuntavaaleissa vaaleissa vuonna 2003, kärkiehdokas Paavo Lipponen sai jo yksin kolmasosan kaikista puolueen saamista äänistä ja kolme ääniharavaa yhteensä lähes 60 prosentin ääniosuuden. Vaalien voittaminen epäedullisesta haastajan asemasta näyttäisi vaativan ainakin yhden vetovoimaisen kärkiehdokkaan puolueen keulakuvaksi.

Päätelmät

Tässä artikkelissa on tarkasteltu äänestysaktiivisuuden ja puoluekannatuksen muutoksia Helsingissä vuoden 2012 vaaleissa. Vaaliosallistumisen osalta keskeisin havainto liittyy Helsingissä jo pidemmän aikaa jatkuneeseen alueelliseen eriytymiseen mikä ulottuu myös poliittiseen osallistumiseen. Alueelliset aktiivisuuserot korostuvat erityisesti matalan osallistumistason vaaleissa ja nuorissa ikäluokissa. Vaikuttaisikin siltä, että osa keskimääräistä matalamman koulutus- ja tulotason alueilla asuvista nuorista omaksuu vanhemmiltaan mallin jättää äänestämättä, mikä vaaliosallistumiselle ominaisen tavanmuodotuksen vuoksi voi jatkua myös varttumisen myötä.

Kunnallisvaalien osallistumisen kannalta eräs mielenkiintoinen seikka liittyy ulkomaan kansalaisten osallistumiseen. Näyttäisi siltä, että vaalien eräs keskeinen piirre, äänestysaktiivisuuden tuntuva lasku, ei olisi ulottunut ulkomaan kansalaisiin. Tämän tutkimuksen pohjana olevassa ää-

i val har lett till att väljarstödet är mycket svagare än förr, och nu är det bara i kategorin ”höghusförorten” som partiet ännu är största parti. Befolknings- och näringsstrukturen i Helsingfors har utvecklats på ett sätt som inte gynnat partiet, och i kombination med sjunkande valdeltagande har partiets väljarstöd även i bästa fall bara stampat på stället.

För SDP har valresultatet inte varit lika beroende av vissa framstående kandidater som för partiets utmanare Vänsterförbundet och Sannfinländarna. Två av partiets röstmagneter av det traditionella slaget (Heinäluoma och Arajärvi) fick sammanlagt en knapp femtedel av rösterna. Vi bör också komma ihåg att vid det senaste riktigt lyckade valet, dvs. riksdagsvalet 2003, fick främsta kandidaten Paavo Lipponen ensam över en tredjedel av partiets alla röster, och tre röstmagneter fick sammanlagt nästan 60 procent av rösterna. För att partiet nu skulle kunna vinna val i en ofördelaktig utmanarroll ser det ut att krävas åtminstone en karismatisk huvudkandidat som galjonsfigur för partiet.

Slutsatser

Föreliggande artikel har analyserat förändringar i valdeltagande och röstandelar i Helsingfors vid 2012 års val. Beträffande valdeltagandet pekar artikeln på en påtaglig differentiering mellan stadsdelar. Differentieringen har pågått redan länge och den syns i det politiska deltagandet. De lokala skillnaderna kommer fram i synnerhet vid val där valdeltagandet är lågt, och i de unga åldersklasserna. En del av de unga som bor i områden med lägre utbildnings- och inkomstnivå än genomsnittet ser ut att ta över vanan att inte rösta av sina föräldrar, och det kan fortsätta även i vuxen ålder i och med att valdeltagande brukar vara vanebetingat.

En intressant detalj beträffande deltagande i kommunalval har att göra med utländska medborgares röstande: ett kännetecknande drag i valen, nämligen en kändbar nedgång i valdeltagandet, tycks inte ha spritt sig till de utländska med-

nestysalueotoksessa tosin painottuvat korkeamman sosioekonomisen aseman alueet, mistä johdetaan koko kaupungin ulkomaan kansalaisten osallistumisaste voi olla hieman tässä arvioitua 21 prosenttia matalampi. On lisäksi syytä huomata, että vaalitutkimuksen näkökulmasta ulkomaan kansalaisuus on yhtä aikaa sekä niukka että monimutkainen taustatekijä. Se kertoo vain vähän äänestäjästä, ja siihen vaikuttavat suorien vaalikohtaisten tekijöiden lisäksi niin muuttoliikkeen kuin kansalaistamispolitiikan kehitys.

Puolueiden kannatusmuutosten kohdalta näkyvin muutos oli Perussuomalaisten valtuustopaikkojen huomattava lisäys. Alueellinen tarkastelu paljastaa kuitenkin myös muutamia muita huomionarvoisia piirteitä, kuten jo edellisissä eduskuntavaaleissa näkynyt Vasemmistoliiton menestyminen Kalliossa samanaikaisesti kun alueen nuorten aikuisten ja nuorten keski-ikäisten äänestysaktiivisuus nousi huomattavasti. Myös Perussuomalaisten kannatus alueella nousi selvästi, vaikka säilyikin suhteellisen matalana. Vihreiden menestyksen taustalla on puolueen kyky olla haluttu vaihtoehto niin korkean statuksen eliittialueilla kuin myös urbaanin nuorison ”uusvasemmistolaisissa” ympäristöissä. SDP on suurin puolue enää ”kerrostalolähiössä” kun sitä vastoin kokoomus on vahva kaikissa alueryhmissä ja suorastaan ylivoimainen keskustan ja lähi-keskustan eliittialueilla.

Tässä tehty äänestysalueotokseen perustuva tarkastelu on järjestyksessään neljästoista. Äänestystietojen poimiminen käsin vaalilistoista on työlästä ja taustatiedot rajoittuvat sukupuoleen, ikään ja kunnallisvaalien tapauksessa kansalaisuuteen. Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa käynnistyi sähköisten vaalilistojen kokeilu, jossa oli mukana äänestysalueita yhteensä 12 kunnasta (n=noin 330 000). Mukana olleilla äänestysalueilla tieto vaalipäivänä äänestämässä käymisestä tallennettiin sähköisesti, kun muualla se kirjattiin ainoastaan paperiseen vaalilistaan. Sähköisten listojen avulla äänestysaktiivisuuden tarkasteluja onkin mahdollista huomattavasti laajentaa.

borgarna. I det urval av röstningsområden som vår undersökning bygger på betonas i och för sig områden med högre socioekonomisk status, och därför kan valdeltagandet bland samtliga utländska medborgare i staden vara lite lägre än de 21 procent vi här kommit fram till. Dessutom bör vi betona att utländskt medborgarskap ur valforskningens synvinkel både är en begränsad och invecklad bakgrundsfaktor. Faktorn berättar bara lite om väljaren och härutöver påverkas den av såväl rent valspezifika faktorer som av utvecklingen inom flyttningsrörelsen och medborgarskapspolitiken.

Den synligaste förändringen i partiernas väljarstöd var att Sannfinländarna fick betydligt fler platser i fullmäktige. Men en lokal analys avslöjar också en del andra beaktansvärda drag, som till exempel Vänsterförbundets stadiga framgång i ”Berghäll” i jämförelse med det senaste riksdagsvalet och en ökning i valdeltagandet bland unga vuxna och unga medelålders i samma område. Även Sannfinländarna fick klart ökat väljarstöd i området, trots att det förblev förhållandevis ringa. Bakom De grönas framgångar finner vi partiets förmåga att fungera som ett önskat alternativ både i högstatusstadsdelar och ”nyvänstermiljöer” med urbana unga invånare. SDP är inte längre största parti annat än i områdeskategorin ”höghusförorten”, medan Samlingspartiet däremot är starkt i alla områdeskategorier och rentav överlägset i elitområdena i stadskärnan eller nära.

Den analys vi gjort här utgående från ett urval röstningsområden är den fjortonde i ordningen av sitt slag. Att välja ut röstningsdata för hand ur vallängderna är arbetsamt, och bakgrundsdata begränsar sig till kön, ålder och, då det gäller kommunalval, medborgarskap. Vid riksdagsvalet 2011 inleddes ett försök med elektroniska vallängder i en del röstningsområden i sammanlagt 12 kommuner (n=ca. 330 000). I dessa kommuner registrerades deltagandet under valdagen elektroniskt i stället för att enbart kryssas för i vallängdsutskriften. Med hjälp av de elektroniska längderna är det möjligt att märkbart utvidga

Kokeilu perustuu kuitenkin kuntien vapaaehtoisuuteen. Helsingistä mukana on toistaiseksi ollut mukana vain muutama äänestysalue.

Tuomo Martikainen on yleisen valtio-opin emeritusprofessori Helsingin yliopiston politiikan ja talouden tutkimuksen laitoksessa.

Hanna Wass on tutkijatohtori Helsingin yliopiston politiikan ja talouden tutkimuksen laitoksessa.

Marjukka Weide; VTM, valmistelee väitöskirjaa Helsingin yliopistossa poliittisesta kansalaisuudesta suomalaisissa ja tanskalaisissa kotouttamispolitiikoissa.

analysen av valdeltagandet. Men försöket är frivilligt för kommunerna. I Helsingfors har hittills bara några få röstningsområden varit med.

Tuomo Martikainen är professor emeritus i allmän statskunskap från Helsingfors universitets institution för politisk och ekonomisk forskning.

Hanna Wass är forskardoktor vid Helsingfors universitets institution för politisk och ekonomisk forskning.

Marjukka Weide; PM, skriver doktorsavhandling vid Helsingfors universitet om det politiska medborgarskapet som en aspekt i finländska och danska integrationspolicier.

Lähteet: | Källor:

- Abramson, Paul R. ja Aldrich, John H. 1982. The decline of electoral participation in America. *American Political Science Review* 76(3), 502–521.
- Ala-Outinen, Annina. 2010. Hyvinvoinnin tukiverkko koetuksella. Helsingin palveluvirastojen toiminta kaupunginosien eriytymisen ehkäisemiseksi. *Tutkimuksia* 3/2010. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bhatti, Yosef ja Hansen, Kasper M. 2010. Valgdeltagelsen ved kommunalvalget 17. november 2009. Beskrivende analyser af valgdeltagelsen baseret på registerdata. København: Institut for Statskundskab, Københavns universitet.
- Bhatti, Yosef, Hansen, Kasper M. ja Wass, Hanna. 2013. Voting for the first time: the effect of past eligibility on turnout. *Käsikirjoitus*.
- Bhatti, Yosef, Hansen, Kasper M. ja Wass, Hanna. 2012. The relationship between age and turnout: a roller-coaster ride. *Electoral Studies* 31(3), 588–593.
- Bird, Karen, Saalfeld, Thomas ja Wüst, Andreas M. 2011. Immigrants and members of visible minorities as voters: turnout and party choice. Teoksessa Karen Bird, Thomas Saalfeld ja Andreas M. Wüst (toim.), *The political representation of immigrants and minorities: voters, parties and parliaments in liberal democracies*. Abingdon: Routledge.
- Ersbøll, Eva. 2010. On trial in Denmark. Teoksessa Ricky van Oers, Eva Ersbøll and Dora Kostakopoulou (toim.), *A re-definition of belonging? Language and integration tests in Europe*. Leiden, Brill.
- Lijphart, Arend. 1997. Unequal participation: democracy's unresolved dilemma. *American Political Science Review* 91(1), 1–14.
- Martikainen, Tuomo ja Sänkiäho, Risto. 1969. Äänestysaktiivisuus v. 1969 kunnallisvaaleissa I. Helsinki: Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitoksen tutkimuksia 16/1969.
- Martikainen, Tuomo, Taimisto, Eeva ja Wass, Hanna. 2003. Äänestysvilkkaiden alueellinen kehitys Helsingissä. *Kvartti* 4/2003, 9–27.
- Martikainen, Tuomo ja Wass, Hanna. 2002. Äänettömät yhtiömiehet. Osallistuminen vuosien 1987 ja 1999 eduskuntavaaleihin. *Vaalit 2002:1*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Martikainen, Tuomo ja Wass, Hanna. 2011. Äänestäjien mobilisaatio ja puoluekannatuksen muutos vuoden 2011 eduskuntavaaleissa Helsingissä. *Kvartti* 4/2011, 25–36.
- Morales, Laura ja Giugni, Marco. toim. 2011. *Social capital, political participation and migration in Europe. Making multicultural democracy work?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Teixeira, Ruy A. 1992. *The disappearing American voter*. Washington, D.C: The Brookings Institution.
- Tilastokeskus. 1997. *Kunnallisvaalit 1996*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tilastokeskus. 2001. *Kunnallisvaalit 2000*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tilastokeskus. 2006. *Kunnallisvaalit 2004*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tilastokeskus. 2008a. *Kunnallisvaalit 2008, puolueiden kannatus*, http://193.166.171.75/Dialog/var-val.asp?ma=620_kvaa_2008_2009-10-30_tau_138_fi&ti=Kunnallisvaalit+2008%2C+puolueiden+kannatus&path=../Database/StatFin/vaa/kvaa/2008_05/&lang=3&multilang=fi, 26.2.2013.
- Tilastokeskus. 2008b. *Äänioikeutetut ja äänestäneet ulkomaalaiset vaalipiirin mukaan kunnallisvaaleissa 2008*, http://193.166.171.75/Dialog/var-val.asp?ma=770_kvaa_2008_2009-12-30_tau_153_fi&ti=%C4%E4n%20ioikeutetut+ja+%E4%E4nest%E4neet+ulkomaalaiset+vaalipiirin+mukaan+kunnallisvaaleissa+2008&path=../Database/StatFin/vaa/kvaa/2008_05/&lang=3&multilang=fi, 21.2.2013.
- Tilastokeskus. 2012a. *Kunnallisvaalit 1976–2012, puolueiden kannatus*, http://193.166.171.75/Dialog/var-val.asp?ma=020_kvaa_2012_2013-01-07_tau_102_fi&ti=1%2E2%2E+Kunnallisvaalit+1976%2D2012%2C+puolueiden+kannatus&path=../Database/StatFin/vaa/kvaa/kvaa_as/&lang=3&multilang=fi, 26.2.2013.
- Tilastokeskus. 2012b. *Kunnallisvaalit 2012, puolueiden kannatus*, http://193.166.171.75/Dialog/var-val.asp?ma=620_kvaa_2012_2013-01-07_tau_138_fi&ti=5%2E2%2E+Kunnallisvaalit+2012%2C+puolueiden+kannatus&path=../Database/StatFin/vaa/kvaa/2012_05/&lang=3&multilang=fi, 26.1.2013.
- Tilastokeskus. 2012c. *Kunnallisvaalit 1976–2012, äänestystiedot*, http://193.166.171.75/Dialog/var-val.asp?ma=010_kvaa_2012_2013-01-07_tau_101_fi&ti=1%2E1%2E+Kunnallisvaalit+1976%2D2012%2C+%E4%E4nestystiedot&path=../Database/StatFin/vaa/kvaa/kvaa_as/&lang=3&multilang=fi, 26.2.2013.
- Tilastokeskus. 2012d. *Maahan- ja maastamuuttaneet lähtö- ja määräraaman iän ja sukupuolen mukaan 1987–2011*, http://193.166.171.75/Dialog/var-val.asp?ma=040_muuti_tau_104&ti=Maahan%2D+ja+maastamuuttaneet+i%E4n+ja+sukupuolen+mukaan+alueittain+1987+%2D+2011&path=../Database/StatFin/vrm/muuti/&lang=3&multilang=fi, 26.2.2013.
- Wass, Hanna. 2008. *Generations and turnout. The generational effect in electoral participation in Finland*. *Acta Politica* 35. Helsinki: Department of Political Science, University of Helsinki

Helsinkiläiset ja turkulaiset keskuskeittiötalot 1910- ja 1920-luvuilla

Centralkökshus i Helsingfors och Åbo på 1910- och 1920-talen

Nykypäivän näkökulmasta keskuskeittiötalot näyttävät epäonnistuneelta koikeilulta tai poikkeukselta asunto- ja keittiörakentamisen pidemmässä jatkumossa. Keskuskeittiötalot olivat poikkeuksia verrattuna niihin satoihin muihin samoihin aikoihin rakennettuihin kerrostaloihin. Keskuskeittiötalot kytkeytyivät kuitenkin moniin 1900-luvun alkupuolen tyypillisiin ilmiöihin kuten rationalisointiin, sosiaalisen rakenteen muutokseen, kaupungistumiseen, osuustoimintaan, asunnon muodonmuutokseen, kotitalousideologiaan sekä ydinperheen ja kotikulttuurin merkityksen nousuun.

Artikkeli pohjautuu keväällä 2012 valmistuneeseen pro gradu -tutkielmaani Rationalisoitua säädynmukaisuutta. Helsinkiläiset ja turkulaiset keskuskeittiötalot 1900–1920-luvuilla. Tutkielman aineisto koostui 1890–1920-lukujen aikana ilmestyneestä 11 eri naisten- ja rakennusalanlehdessä, vuoden 1921 Naisten Asuntopäivien alustuksista julkaistusta kirjasesta, arkkitehtuuripiirustuksista, henkikirja-aineistosta sekä kolmen turkulaisen keskuskeittiötalon (As. Oy Museomäki, As. Oy Puolala ja As. Oy Tuurepori) arkistoaineistosta.

Ur nutida synvinkel kan centralkökshusen ses som ett misslyckat experiment eller i förlängningen som ett exceptionellt bostads- och köksbyggande. Centralkökshusen utgjorde undantag till de hundratals andra höghus som byggdes vid samma tid. Till centralkökshusen ansluter sig dock många för 1900-talets början typiska fenomen såsom rationalisering, förändringen av den sociala strukturen, urbanisering, kooperativ verksamhet, bostadens formförändring, hushållsideologi samt kärnfamiljens och hemkulturens ökade betydelse.

Artikeln baserar sig på min pro gradu-avhandling Rationaliserad ståndsmässighet. Centralkökshus i Helsingfors och Åbo på 1900–1920-talen som blev färdig våren 2012. (Rationalisoitua säädynmukaisuutta. Helsinkiläiset ja turkulaiset keskuskeittiötalot 1900–1920-luvuilla.) Materialet i min avhandling bestod av 11 olika kvinno- och byggnadsbranschtidningar som utkommit under 1890–1920-talen, av föredrag från Kvinnornas Bostadsdagar år 1921 som publicerats i en bok, arkitekturritningar, mantalslängdsmaterial samt arkivmaterial från tre centralskökshus i Åbo (Bostads Ab Museomäki, Bostads Ab Puolala och Bostads Ab Tuurepori).

Keskuskeittiötalot olivat kerrostaloja, joissa ensimmäisessä tai kellarikerroksessa sijainneessa keskuskeittiössä palkattu henkilökunta valmisti ruuat talon asukkaille. Ateriat kuljetettiin keittiöstä asuntoihin yleensä ruokahissien avulla. Ruokailun jälkeen likaiset astiat lähetettiin hissillä takaisin keskuskeittiöön, jossa palvelijat huolehtivat tiskaamisesta.

1800-luvulla utopistisocialistien Charles Fourierin (1772–1837) ja Robert Owenin (1771–1858) kollektiivista asumista koskevat suunnitelmät inspiroivat lukuisia yhteisöllisiä suunnitelmia ja kokeiluja ympäri Yhdysvaltoja ja Eurooppaa (Vestbro 1982, 15–18; Vestbro 1997, 330; Hayden 1981, 33). Ensimmäisen varsinaisen keskuskeittiötalon rakennutti rehtori Otto Fick vuosina 1903–05 Kööpenhaminaan (Vestbro 1982, 50–54). Samantyyppisiä taloja rakennettiin 1900-luvun alussa myös Ruotsiin, Englantiin, Saksaan ja Itävaltaan. Suomen ensimmäinen keskuskeittiötalo, As. Oy Päivölä, valmistui Turkuun vuonna 1910. Yhteensä taloja rakennettiin 1910- ja 1920-luvuilla Turkuun, Helsinkiin ja Tampereelle vähintään noin kolmekymmentä (ks. taulukko 1). Tarkka luku ei ole tiedossa.

Centralkökshusen var våningshus där anställd personal i centralköken, som låg på första eller i källarvåningen, tillredde maten till husets invånare. Måltiderna levererades vanligen med mathissar från köken till lägenheterna. Efter måltiderna skickades smutsiga kärl med mathissarna tillbaka till centralköken där hembiträden skötte om diskandet.

Under 1800-talet inspirerade de utopiska socialisterna Charles Fourier (1772–1837) och Robert Owens (1771–1858) planer på kollektivt boende otaliga samhällsplaner och experiment runt om i Förenta Staterna och Europa (Vestbro 1982, 15–18; Vestbro 1997, 330; Hayden 1981, 33). Rektor Otto Fick lät bygga det första egentliga centralkökshuset åren 1903–05 i Köpenhamn (Vestbro 1982, 50–54). I början av 1900-talet byggdes samma typ av hus i Sverige, England, Tyskland och Österrike. Finlands första centralkökshus, Bostads Ab Päivölä, färdigställdes i Åbo år 1910. På 1910- och 1920-talen byggdes totalt minst cirka trettio hus i Åbo, Helsingfors och Tammerfors (se tabell 1). Exakt antal är inte känt.

	Osoite	Valm.vuosi	Omistaja	Suunnitellut
Helsinki	Dagmarinkatu 5 – Nervanderinkatu 11	1911	As. Oy Oiva	Arkkitehti W. G. Palmqvist
Helsingfors	Freeseinkatu 3	1919	As. Oy Freeseinkatu 3	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
	Fredrikinkatu 71 – Arkadiankatu 14	1921	As. Oy Fredrikinkatu 71	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
	Oksasenkatu 8 – Museokatu 23	1921	As. Oy Museokatu 23	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
	Arkadiankatu 12	1922	As. Oy Arkadia 12	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
	Runeberginkatu 21 – Arkadiankatu 20	1922	As. Oy Arkadiankatu 20	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
	Topeliuksenkatu 11	1922	As. Oy Eureka	Arkkitehti Armas Lindgren
	Arkadiankatu 16 – Fredrikinkatu 72	1923	As. Oy Fred-Kadia	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
	Fredrikinkatu 77 – Dagmarinkatu 16	1924	As. Oy Fredrikinkatu 77	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
	Runeberginkatu 29 – Sammonkatu – Tempelikatu 21–23	1924	As. Oy Helsingin Virkamies	Arkkitehtitoimisto Borg-Sirén-Åberg
	Tunturinkatu 4	1924	As. Oy Tunturilaaksonkatu 4	Arkkitehti Väinö Vähäkallio
	Tunturinkatu 15 – Oksasenkatu 3 A	1925	As. Oy Tunturilaaksonkatu 15	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
	Mannerheimintie 66	1926	As. Oy Läntinen Viertotie 38	Rakennusmestari Leuto A. Pajunen
Turku	Puolalanpuisto 4 B	1910	As. Oy Päivölä	Arkkitehti Alexander Nyström
	Puolalanmäki 1 B	1913	As. Oy Puolala	Arkkitehti Jussi Paatela
	Sirkkalankatu 11 A	1924	As. Oy Kivilinna	Arkkitehti Alexander Nyström
	Sirkkalankatu 11 B	1924	As. Oy Sirkkala	Arkkitehti Ilmari Ahonen
	Puolalanpuisto 1 A	1924	As. Oy Museomäki	Arkkitehti Alexander Nyström
	Tuureporinkatu 12 B	1925	As. Oy Tuurepori	Arkkitehti Alexander Nyström
	Yliopistonkatu 14	1927	As. Oy Pyramid	Arkkitehti Robert Lyly

Asunto-osakeyhtiö Oiva, Dagmarinkatu 5 – Nervanderinkatu 11. Kuva: Laika Nevalainen.
Bostadsaktiebolaget Oiva, Dagmarsgatan 5 – Nervandersgatan 11. Bild: Laika Nevalainen.

Tarve uudistuksille

1800-luvun jälkipuoliskolla ja 1900-luvun alkupuolella asuntosuunnitteluun kohdistettiin uudenlaisia odotuksia ja paineita ja syntyi tarve uudelleenorganisoida kotitaloustyöt. Muodostui kotitalouskysymys, joka koski sitä, miten kotitalous ja sen hoito tuli järjestää (Lepistö 1994, 210). Huomio kiinnittyi asunto-olojen ahtauteen ja puutteisiin. Kun asuntotuotanto oli ensimmäisen maailmansodan seurauksena pitkään pysähdyksissä, asuntopula laajeni 1920-luvulla koskemaan myös ylempiä luokkia (Juntto 1990, 143). Keskiluokkainen ydinperhehanne ja kotikulttuuri nostivat naisen perheen keskushenkilöksi, jolla oli kaksoirooli äitinä ja perheenemäntänä (Ollila 1993, 56 & 60. Lepistö 1994, 216–217). Kodeista tuli suunnitella sellaisia, että

Behov av reformer

Under senare hälften av 1800-talet och början av 1900-talet riktades nya slag av förväntningar mot och press på bostadsplaneringen och hushållsarbete behövde omorganiseras. Det uppstod en hushållsfråga om hur hushållet och dess skötsel borde ordnas (Lepistö 1994, 210). Uppmärksamhet fästes vid trängseln och bristerna i boendeförhållandena. Eftersom bostadsproduktionen till följd av första världskriget länge stod stilla, bredde bostadsbristen på 1920-talet ut sig även bland överklassen (Juntto 1990, 143). Medelklassens kärnfamiljsideal och hemkulturen lyfte fram kvinnan som familjens centralperson som hade en dubbelroll som mor och familjens husmor (Ollila 1993, 56 & 60. Lepistö 1994, 216–217). Hemmen måste planeras så att det

ne helpottivat naisiatäyttämään heille määritellyn yhteiskunnallisen tehtävän.

1910- ja 1920-luvuilla ei kuitenkaan vallinnut yksimielisyyttä tai selvyyttä siitä, mikä olisi paras tapa toteuttaa nämä uudistukset: Yhtäältä nähtiin, että ratkaisu löytyi keittiön ja kotitaloustöiden rationalisoinnista yksittäisten kotitalouksien sisällä, mutta oli olemassa myös niitä, jotka uskoivat, että avain parempaan oli kotitaloustöiden kollektivisoinnissa (Saarikangas 2002, 203). Keskuskeittiötalot edustivat jälkimmäistä vaihtoehtoa.

Järjestelmän puolesta esitetyt argumentit

Keskuskeittiöiden esitettiin säästävän niin rahaa, aikaa kuin työvoimaa. Näihin etuihin pyrittiin myös laajemmassa kotitalouden rationalisoinnissa, joka pohjasi 1910-luvulla Suomeen saapuneeseen, teollistumisen myötä keskeiseksi nousseen työtehoajatteluun (Heinonen 1998, 40–41 & 44). Keskuskeittiötalossa rahaa säästy, sillä keskittämällä voitiin ostaa parempilaatuisia raaka-aineita suoraan tuottajilta sekä varastoon kausituotteita silloin, kun niitä myytiin halvimmalla. Ruuanvalmistuksesta vastasi ammattimainen, järkipäisen taloudenhoidon osaava emäntä, joka osasi siten tehdä maukkaampaa ruokaa halvemmalla. Säästöä syntyi myös energiakustannuksissa, kun kymmenien energiaa haaskaavien liesien sijaan tarvitsi lämmittää vain yhtä. Lisäksi asuntoihin ei tarvinnut rakentaa omaa keittiötä, mikä säästi kalliina aikana rakennuskustannuksissa.

Aikaa ja niin henkisiä kuin fyysisiä voimia säästy, kun perheenemäntien ei tarvinnut huolehtia ostoksista, aterioiden suunnittelusta eikä valmistamisesta tai porvarisperheissä palvelijan ohjeistamisesta ja valvomisesta. Huolet vähenivät ja naisille jäi enemmän aikaa yhteiskunnallisiin harrastuksiin, tietojen ja taitojen kehittämiseen, henkiseen työhön – ”jos heillä sattumalta on siihen suuremmat taipumukset kuin käytännölliseen” – kodin muihin askareisiin mutta ennen kaikkea lapsia ja aviomiestä varten. Keskus-

blev lättare för kvinnor att uppfylla den samhällsliga uppgift de var förvisade till.

Under 1910- och 1920-talen rådde det dock inte någon enighet om eller klarhet i frågan om hur dessa reformer bäst skulle kunna genomföras: Å ena sidan ansåg man att lösningen fanns i rationaliseringen av köket och hushållsarbetena inom enskilda hushåll, men de fanns också de som trodde att nyckeln till det bättre låg i kollektiviseringen av hushållsarbetena (Saarikangas 2002, 203). Centralkökshusen representerade det senare alternativet.

Argument för systemet

Centralköken ansågs spara såväl pengar, tid som arbetskraft. Dessa fördelar strävade man också efter i den mer omfattande rationaliseringen av hushåll, som bottnade i arbetseffektivitetstänkandet som kom till Finland på 1910-talet och som lyftes fram i och med industrialiseringen (Heinonen 1998, 40–41 & 44). I centralkökshuset sparades det pengar då man genom centralisering kunde köpa råvaror av bättre kvalitet direkt från producenterna samt säsongprodukter till lagret då dessa såldes till billigaste **pris**. För mattillredningen ansvarade en professionell husmor, kunnig i rationell ekonomisk hushållning, som på så sätt kunde laga smakligare mat billigare. Man sparade också in på energikostnaderna då man bara behövde värma en spis i stället för tio energislösande spisar. Dessutom behövde man inte bygga egna kök i lägenheterna, vilket i dyra tider sparade byggnadskostnader.

Tid sparades och såväl psykiska som fysiska krafter då familjehusmödrarna inte behövde bekymra sig för inköp, planering av måltider och inte heller tillredning, eller i borgarfamiljerna, för instruering och övervakning av ett hembitråde. Bekymren minskade och kvinnorna fick mer tid för samhällsliga hobbyer, för att utveckla sina kunskaper och färdigheter och för andligt arbete – ”för den händelse att de har större böjelser för det än för det praktiska” – för hemmets övriga bestyr men framför allt för barnen och maken. I Fin-

keittiöjärjestelmän tavoitteena ei Suomessa siis ollut vapauttaa porvarisnaisia työmarkkinoille.

Järjestelmän ajateltiin myös edistävän asukkaiden terveyttä sekä tekevän kotien elämästä mukavampaa. Ammattitaitoinen keittäjä vaikuttaisi osaltaan siihen, että ruoka olisi terveellisempää, mutta keskuskeittiö mahdollisti myös hygieenisempien välineiden hankkimisen sekä ruuan valmistamisen paremmin hygieenisten periaatteiden mukaisesti. Tämä kaikki puolestaan vaikuttaisi positiivisesti syöjien terveyteen ja ruuan-sulatukseen. Mukavampi kotielämä puolestaan oli seurausta siitä, että kodista poistui häiritsevä ja vieras elementti (palvelija) sekä kaikki se ikävä, mikä liittyi ruuanlaittoon. Emäntä saattoi olla rauhassa siihen asti kunnes ruoka lähetettiin ruokahissillä ylös asuntoon ja siten hän oli ”hermostumaton ja virkeä aterian alkaessa” (T. H.-T.: Keskuskeittiö. Suomen nainen 1920: 19).

Porvariston tai sivistyneistön naisten näkökulmasta kotitaloustyön uudelleen järjestäminen oli noussut ajankohtaiseksi palvelijakysymyksen tai -ongelman myötä. Tehdastyö houkutteli naisia palvelijantyötä enemmän, sillä palvelijana palkka oli pieni, työajat pitkät ja määrittelemättömät, vapaa-aikaa oli hyvin vähän ja palvelijan piti viettää lähes kaikki aikansa emännän käs-kynalaisena. Palvelijoiden tarjonnan taso laski, vaihtuvuus oli suurta ja lisäksi palvelijoiden palkkaa ja vapaa-aikaa koskevat vaatimukset olivat kasvaneet. (Sulkunen 1989, 26–29) Lehtikirjoitusten mukaan keskuskeittiö tarjosi ratkaisun siihen, miten tulla toimeen ilman palvelijoita säilyttämättä kaikkia töitä emännän harteille.

Keskuskeittiö voidaan nähdä myös keinona jonkinasteisen säädynmukaisen elämän sekä vanhojen roolien ja työnjaon säilyttämiseen tilanteessa, jossa palvelijoiden pitäminen oli tullut ongelmalliseksi kahdestakin syystä. Palvelijakysymys uhkasi sääty-yhteiskunnan työnjaon hierarkiaa ja perhejärjestelmää, jossa palvelijat olivat olleet luonnollinen osa säädynmukaista elämää sekä sosiaalisen statuksen mitta. (Sulkunen 1989, 27–30). Toisaalta inflaatiota seuran-

land var målet med centralkökssystemet således inte att frigöra borgarkvinnorna för arbetsmarknaden.

Systemet var också avsett att främja invånarnas hälsa samt att göra livet i hemmen angenämare. En professionell kokerska skulle för sin del medverka till att maten var mer hälsosam, men centralköket möjliggjorde också anskaffning av mer hygieniska redskap samt bättre beredning av maten enligt hygieniska principer. Allt detta skulle för sin del påverka hälsan och matsmältningen positivt hos de som åt. Ett mer angenämt liv i hemmet för sin del var en följd av att man kunde avlägsna ett störande och främmande element (hembiträdet) från hemmet samt allt det tråkiga som hänförde sig till matlagning. Husmor kunde vara lugn tills dess att maten sändes upp med mathissen till lägenheten och sålunda var hon ”ouppjagad och pigg då måltiden inleddes” (T. H.-T.: Centralkök. Finlands kvinna 1920:19).

Ur borgarnas eller de bildade kvinnornas synvinkel hade en omorganisering av hushållsarbetet blivit aktuellt i och med hembiträdesfrågan eller -problemet. Fabriksarbetet lockade kvinnorna mer än hembiträdesarbetet, eftersom man som hembiträde hade låg lön, långa och obegränsade arbetstider, mycket lite fritid och hembiträdet måste tillbringa nästan all sin tid med att ta order från sin husmor. Nivån på utbudet av hembiträden sjönk, ombytligheten var stor och dessutom hade kraven som gällde hembiträdenas lön och fritid växt. (Sulkunen 1989, 26–29) Enligt tidningsartiklarna erbjöd centralköket en lösning på hur man kunde klara sig utan hembiträde, utan att alla arbeten föll på husmors axlar.

Centralköket kan också ses som ett medel för att bevara någon typ av ståndsmässigt liv samt gamla roller och arbetsfördelningar i en tid där det av två orsaker hade blivit problematiskt att ha hembiträden. Hembiträdesfrågan hotade hierarkin i ståndssamhällets arbetsfördelning och familjesystem, där hembiträdena hade varit en naturlig del av det ståndsmässiga livet samt ett mått på social status. (Sulkunen 1989, 27–30). Å andra

neen elinkustannusten nousun sekä asuntopulan myötä perheillä ei enää välttämättä ollut varaa palkata yhtä paljon palvelijoita tai asua yhtä isossa asunnossa kuin aikaisemmin (Alapuro 1985, 93). Asuntokustannuksia nostivat myös uudet tilan eriyttämistä ja hygieniää korostaneet vaatimukset (Saarikangas 1998, 203 & 205. Saarikangas 2002, 154).

Asunnot

Keskuskeittiötalot eivät sisätilojen osalta eronneet radikaalisti muusta samanaikaisesta kerrostalorakentamisesta. Keskuskeittiötalojen asunnoissa näkyy se 1920-luvulla käynnissä ollut muutos, jossa samanaikaisesti usein rakennettiin vanhan porvarillista tilan kolmijakoa noudattaen, mutta pyrittiin ratkaisemaan keskiluokan pienempien asuntojen suunnitteluun liittyneitä ongelmia (Nikula 1981, 88 & 273–274; Saarikangas 1993, 210; Saarikangas 2006, 112 & 115). Erottavia tekijöitä olivat keskuskeittiö, ruokahissit, keskuskeittiön henkilökunnan asuintilat sekä yksityisten keittiöiden osittainen puuttuminen.

Tarkastelun kohteena olleesta kahdestakymmenestä talosta yhdessätoista eli noin puolessa oli edes yhdessä asunnossa oma keittiö. Kuitenkin vain kuudessa talossa oli keittiö jokaisessa tai lähes jokaisessa asunnossa. Kolmessa talossa oli osassa asuntoja keittiön sijasta keittiönurkkaus. Palvelijanhuoneita löytyi viidestä talosta, tosin vain kahdessa sellainen oli jokaisessa tai lähes jokaisessa asunnossa. Keskuskeittiöstä huolimatta jokaisessa talossa oli 1910- ja 1920-luvuilla vähintään muutamassa taloudessa oma palvelija tai palvelijoita. Palvelijoiden yleisyys korreloi sen kanssa, kuinka korkea talon keskimääräinen huoneluku oli ja kuinka monessa talon asunnossa oli oma keittiö tai keittiönurkkaus ja palvelijanhuone.

Taloissa ei yhtä poikkeusta, yksinäisille naisille tarkoitettua As. Oy Eurekaa, lukuun ottamatta ollut muita yhteisiä palveluita tai esimerkiksi ruokasalia. Jaetut tilat olivat sellaisia, joita on nykypäivänkin tavallisissa kerrostaloissa eli varastoti-

sidan hade familjerna i takt med de stigande levnadskostnaderna, som var en följd av inflationen samt i takt med bostadsbristen inte längre nödvändigtvis råd att anställa lika många hembiträden eller bo i lika stora lägenheter som förr (Alapuro 1985, 93). Nya krav som betonade utrymmets avskildhet och hygien höjde också bostadskostnaderna (Saarikangas 1998, 203 & 205. Saarikangas 2002, 154).

Bostäderna

Centralkökshuset skiljde sig inte för inomhusutrymmenas del radikalt från övrigt samtida höghusbyggande. I centralkökshusens lägenheter syns den på 1920-talet pågående reformen där man samtidigt ofta byggde i enlighet med den gamla borgerliga tredelningen, men strävade efter att lösa planeringsproblemen i medelklassens mindre lägenheter (Nikula 1981, 88 & 273–274; Saarikangas 1993, 210; Saarikangas 2006, 112 & 115). Särskiljande faktorer var centralköket, mat-hissarna, centralkökspersonalens boendetrymmen samt att de privata köken till en del saknades.

I elva av de tjugo hus som varit föremål för granskning, alltså ungefär i hälften, fanns det eget kök i ens en lägenhet. Emellertid var det bara sex hus som hade kök i varje eller nästan varje lägenhet. Tre hus hade kokvrå istället för kök i en del av lägenheterna. Hembiträdesrum fanns i fem hus, visserligen var det bara två hus som hade ett sådant i varje eller nästan varje lägenhet. Trots centralköket hade minst några hushåll i varje hus eget hembitråde eller egna hembiträden på 1910- och 1920-talen. Frekvensen av hembiträden korrelerade med antalet rum i medeltal i huset och med antalet lägenheter i huset det fanns eget kök eller kokvrå och hembiträdesrum i.

I husen fanns det inte med undantag av ett hus, det för ensamman kvinnor avsedda Bostads Ab Eurekaa, några andra gemensamma tjänster eller till exempel matsal. De delade utrymmena var sådana som också finns i dagens vanliga höghus det vill säga lagerutrymmen och tvättrum.

Asunto-osakeyhtiö Puolala, Puolalanpuisto 1 B. Kuva: Laika Nevalainen.
Bostadsaktiebolaget Puolala, Puolalaparken 1 B. Bild: Laika Nevalainen.

Helsingin kaupungin tietokeskuksen erikoistutkija Seppo Montén asui lapsuudessaan 1950- ja 1960-luvuilla turkulaisessa keskuskeittiöalossa As. Oy Puolalassa. Keskuskeittiö oli perheelle muuton yhteydessä paljastunut yllätys, mutta kun ruoka osoittautui riittävän edulliseksi, tilattiin keittiöstä lähinnä päivällisannoksia joitakin vuosia. Viisihenkiselle perheelle, jonka äiti kävi töissä, keskuskeittiö toi helpotusta huushollin pyörittämiseen. Ruoka oli Monténin mukaan hyvää perusruokaa. Annoskoot olivat runsaita eikä jokaiselle perheenjäsenelle tarvinnut siten tilata omaa annosta. Keskuskeittiön suosio alkoi hiipua 1960-luvun puolivälin jälkeen, mutta talon ulkopuolelle myydyn ruuan määrä kasvoi. Kun taloyhtiö luopui keittiön ylläpidosta, keittiön emäntänä toiminut, hiljattain leskeksi jäänyt talonmiehen vaimo ryhtyi pyörittämään toimintaa yksityisenä yrityksenä ja vuokrasi tilat taloyhtiöltä. Paikopiste siirtyi työpaikoille toimitettaviin lounaisiin.

Specialforskaren vid Helsingfors stads faktacentral Seppo Montén bodde i sin barndom på 1950- och 1960-talen i centralkökshuset Bostads Ab Puolala i Åbo. Centralköket var en överraskning som avslöjades för familjen i samband med flytten, men då maten visade sig vara tillräckligt förmånlig, beställde vi i några år närmast våra middagsportioner. För en fem personers familj där mamman arbetade, innebar centralköket en lättnad när det gällde att få hushållet att löpa. Enligt Montén var maten bra basmat. Portionerna var rikliga, och på så sätt behövde man inte heller beställa en egen portion till varje familjemedlem. Centralkökets popularitet började sjunka efter 1960-talets mitt, men mängden mat som såldes vidare utanför huset växte. Då bostadsbolaget upphörde med köket började gårdskarlen fru, som hade varit husmor och som på senare tid blivit änka, driva verksamheten som privatföretagare och hon hyrde lokalen av bostadsbolaget. Prioritetsområdet ändrades till luncher som levererades till arbetsplatser.

loja ja pesuhuoneita. Tavoitteena ei siis ollut edistää yhteisöllisyyttä asukkaiden kesken. Järjestelmä päinvastoin pikemminkin lisäsi perheiden yksityisyyttä siirtämällä ”ulkopuolisen elementin” eli palvelijan pois asunnosta kekkuskeittioon. Asukkaat olivat henkilökuntaan yhteydessä lähinnä puhelimen tai soittokellon välityksellä.

Elämää kekkuskeittiötalossa

Asukkaan kannalta ruokailu tapahtui seuraavasti: 1. ruuan tilaus, 2. ruuan kuljettaminen kekkuskeittiöstä asuntoon ruokahissillä, 3. ateriointi ja 4. astioiden palauttaminen kekkuskeittiöön ruokahissillä. Ruokatilaus piti yleensä tehdä edellisenä päivänä tai viimeistään kuusi tuntia ennen ruoka-aikaa. Annoksia sai tilata niin monta kuin tarvitsi eli myös mahdollisia vieraita varten. Säännöissä määriteltyjen ruoka-aikojen puitteissa ilmoitettiin kekkuskeittiöön soittojohdolla tai puhelimella, kun ruoka haluttiin asuntoon toimitettavan. Ruokailun jälkeen ateriointiin käytetyt sekä tarjoiluastiat sai lähettää jälleen säännöissä määriteltyjen palautusaikojen puitteissa takaisin kekkuskeittiöön tiskattavaksi. Kekkuskeittiössä valmistettiin asukkaille aamiainen ja päivällinen, osassa taloista myös lounas. Vaihtoehtoja oli tarkastelluissa taloissa kullakin aterialla vain yksi. Sunnuntaisin tarjoiltu päivällinen oli yleensä arkipäivää parempi sisältäen esimerkiksi useamman ruokalajin tai jälkiruuan.

Kekkuskeittiössä oli talosta ja ajankohdasta riippuen 3–11 henkilöä töissä. Henkilökunta koostui yleensä johtajattaresta tai emännöitsijästä, mahdollisesta erillisestä kekkuskeittäjästä ja 2–10 palvelijasta. Kekkuskeittiön yhteydessä oli yhtä taloa lukuun ottamatta aina asuinhuoneet tai asunnot kekkuskeittiön henkilökunnalle.

Naisilla oli keskeinen rooli kekkuskeittiön hallinnossa ja toiminnan organisoimisessa. Tarkastelussa kolmessa taloyhtiössä kekkuskeittiötä hallinnoineen talousosuskunnan tai -osaston hallitusten ja johtokuntien jäseniksi valittiin kaikissa vain naisia muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Ruokalistojen laatiminen kuului vuo-

Målet var således inte att främja gemenskaplighet bland invånarna. Tvärtom ökade systemet snarare familjernas avskildhet genom att ett ”utomstående element”, det vill säga hembiträdet, förflyttades från lägenheten till centralköket. Invånarna stod närmast med hjälp av telefon eller ringklocka i kontakt med personalen.

Livet i ett centralkökshus

För invånarnas del förlöpte måltiden på följande sätt: 1. beställning av måltiden, 2. transport av måltiden från köket till lägenheten med mathiss, 3. intagning av måltiden och 4. returnering av kärlen till köket med mathiss. Matbeställningen måste vanligtvis lämnas föregående dag eller senast sex timmar före mattiden. Man fick beställa så många portioner man behövde, alltså också till eventuella gäster. Inom ramen för mattider som fastställts i föreskrifter meddelade man köket via ringledning eller med telefon då man ville ha maten levererad till lägenheten. Efter måltiden fick man igen inom ramen för returneringstider som angavs i föreskrifter sända tillbaka de kärl som använts vid måltiden och serveringen till köket för diskning. I centralköket bereddes frukost och middag för invånarna, i en del av husen också lunch. I husen som ingick i granskningen fanns det bara ett måltidsalternativ. Middagen som serverades på söndagarna var i allmänhet bättre än på vardagarna och innehöll exempelvis flera maträtter eller en efterrätt.

Beroende på hus och tidpunkt var 3–11 personer i arbete i centralköket. Personalen bestod vanligtvis av en husmor eller hushållerska, eventuellt en skild kokerska och 2–10 hembiträden. I anslutning till centralköket fanns, förutom i ett av husen, alltid bostadsrum eller bostäder för centralkökets personal.

Kvinnorna hade en central roll i centralkökets förvaltning och verksamhetens organisering. I de granskade tre bostadsbolagen valdes med några undantag bara kvinnor till medlemmar i styrelsen eller direktionen för det ekonomiska kooperativet eller den ekonomiska avdelning som admini-

rollaan talossa asuneiden emäntien vastuulle. Keskuskeittiöt eivät siten murtaneet sukupuolten välistä työnjakoa, eikä se lehtiaineiston perusteella edes ollut tavoitteena. Myöskään kotien sisäiset sukupuolten väliset jaot eivät muuttuneet: Kotitalouksissa säilyi ennallaan monia muita keittiöitä, joihin keskuskeittiötalossa asuminen ei tuonut helpotusta ja nämä olivat edelleen naisen vastuulla.

Ongelmia ja vaikeuksia

Keskuskeittiöaloja rakennettiin ja niistä keskusteltiin lehdistössä aktiivisimmin 1920-luvun alkupuoliskolla. 1930-luvulle tultaessa kiinnostus kuitenkin hiipui eikä taloja rakennettu Suomeen noin kolmekymmentä enempää. Joissain taloissa keskuskeittiö oli toiminnassa vain muutaman vuoden ja toisen maailmansodan jälkeen toiminta lopetettiin pikku hiljaa kaikissa taloissa. Poikkeuksen tekee As. Oy Museomäki, jossa keskuskeittiö oli toiminnassa tammikuuhun 2010 asti. Miksei taloja sitten rakennettu enempää? Ja miksi osa keskuskeittiöistä lopetettiin suhteellisen pian toiminnan aloittamisen jälkeen? Järjestelmään liittyneet ongelmat ja sitä kohtaan esitetty kritiikki voidaan jakaa kahteen pääryhmään: 1. taloudelliset tekijät ja 2. tavat, asenteet ja ennakkoluulot.

Käytännössä perusteluissa esitettyjen rahallisten säästöjen kertyminen ei ollutkaan niin helppoa. Ruokaa pidettiin liian kalliina ja kustannuksia nostivat korkeat kiinteät kulut sekä se, että riittävän moni asukas ei tilannut ruokaa keittiöstä. Kaikkien talojen varastotilat eivät välttämättä olleet tarpeeksi isoja tai soveltuvia ruoka-aineiden säilytykseen, jolloin esitetty suurempien erien tai sesonkituotteiden ostaminen ei ollut mahdollista. Ammattitaitoista henkilökuntaa oli vaikea löytää ja hallintotyötä tehneillä asukkailla ei aina ollut riittävästi talousosaamista. Asukkaat eivät pitäneet kiinni esimerkiksi astioiden palauttamista koskeneista ajoista, mikä aiheutti lisäkustannuksia, kun henkilökunnan työajat venyivät. Omat hankaluutensa aiheutti yleinen vaikea ta-

strerade centralköket. De hushållerskor som bodde i huset ansvarade turvis för utarbetandet av matlistor. Centralköket luckrade således inte upp arbetsfördelningen mellan könen, och på basis av tidningsmaterial var det inte ens avsikt Den inre könsfördelningen i hemmen ändrades inte heller: I hushållen kvarstod många andra hushållsarbeten som boendet i centralkökshuset inte innebar någon lättnad i och dessa ansvarade fortsättningsvis kvinnan för.

Problem och svårigheter

Centralkökshuset byggdes och diskuterades som aktivast i tidningarna under tidigare delen av 1920-talet. Då man nådde 1930-talet sjönk dock intresset och det byggdes inte fler än cirka trettio hus i Finland. I några av husen var centralköket endast några år i funktion och efter andra världskriget avslutades verksamheten så småningom i alla hus. Ett undantag är Bostads Ab Museomäki där centralköket fanns kvar fram till januari 2010. Varför byggdes det då inte flera hus? Och varför upphörde en del av centralköken relativt snabbt efter att verksamheten inletts? Problemen som anslöt sig till systemet och kritiken som riktats mot det kan indelas i två huvudgrupper: 1. ekonomiska faktorer och 2. seder, inställningar och fördomar.

I praktiken nåddes de ekonomiska inbesparingar som framställdes i motiveringarna inte så lätt. Maten ansågs vara för dyr och de höga fasta kostnaderna samt att inte tillräckligt många invånare beställde mat höjde kostnaderna. Alla husens lagerutrymmen var nödvändigtvis inte tillräckligt stora eller lämpliga för förvaring av matvaror, och då var det inte möjligt att köpa in de större partierna eller säsongspanorerna som planerat. Det var svårt att hitta yrkeskunnig personal och invånarna som utförde administrativt arbete hade inte alltid tillräckligt ekonomiskt kunnande. Invånarna höll inte fast till exempel vid tiderna som gällde returnering av kärnen, vilket orsakade tilläggskostnader då personalens arbetstider förlängdes. Den svåra allmänna ekono-

loudellinen tilanne, kuten sota-ajat tai 1930-luvun lama. Lisäksi, kun keskuskeittiön suosio asukkaiden keskuudessa laski, väheni myös taloyhtiön esimerkiksi polttopuiden muodossa antama taloudellinen tuki.

Ihmisten asenteet ja ennakkoluulot puolestaan tulivat esille jo järjestelmää kohtaan esitetystä kritiikissä, joka keskittyi kahteen asiaan: maakuun ja kotoisuuteen. Omassa keittiössä valmistetun ruuan uskottiin maistuvan keskuskeittiöruokaa paremmalta. Ruuan pelättiin myös olevan liian yksitoikkoista ja ihmisten siten kyllästyvän siihen nopeasti. Omista keittiöistä ja kodeissa tapahtuvasta ruuanlaitosta luopumisen uskottiin myös vähentävän asuntojen kotoista tunnelmaa. Ruuanlaiton ja omien tapojen perusteltiin olevan erottamaton osa kotien erityistä luonnetta, jota ei haluttu asettaa uhan alle. Keskuskeittiötalo rinnastettiin negatiivisesti hotelliin, jossa ei kotiin verrattuna ollut yhtä paljon yksityisyyttä, rauhaa tai kontrollia omiin asioihin.

Keskuskeittiö nähtiin sekä kotikulttuuri- että perhe-emäntäihanteiden vastaisena. Oma keittiö oli tärkeä erityisesti perheenemännälle, sillä siellä hän suoritti suurimman osan kotitöistä. Keittiö tilana symboloi naisen roolia perheessä ja sitä kautta yhteiskunnassa (Saarikangas 1998, 216–217). Ruokaan liittyvien toimien siirtäminen kodin ulkopuolelle henkilökunnan hoidettavaksi olisi siten merkinnyt sitä, että nainen ei osallistunut yhtä aktiivisesti kodin luomiseen tai että perheenemäntä koki ruuanlaiton ikävänä työnä ja halusi siksi päästä siitä eroon.

Mika Pantzarin mukaan uutuuskien ihmisten elämään aiheuttamien muutosten täytyy olla tarpeeksi pieniä, jotta ne asettuvat osaksi ihmisten arkea niin käytännössä kuin ihmisten mielissäkin (Pantzar 2000, 49). Ruuanlaiton siirtäminen kodin ulkopuolelle, siitä huolimatta että sen kotonakin olisi valmistanut palvelija, oli todennäköisesti liian radikaali tapa tehostaa ruuanvalmistusta, sillä se muutti kotitöitä ja perheiden arkea paljon enemmän kuin asteittainen siirtyminen standardoituihin keittiökalusteisiin ja kodinko-

miska situationen, såsom krigstiderna eller 1930-talets depression, medförde också svårigheter. Dessutom minskade också bostadsbolagets ekonomiska stöd, exempelvis i form av brännved, då centralkökets popularitet bland invånarna sjönk.

Människornas inställningar och fördomar för sin del kom redan fram i den kritik som lades fram mot systemet. Kritiken fokuserades på två saker: smaken och hur hemlagad maten var. Man trodde att maten som beretts i det egna köket skulle smaka bättre än centralköksmaten. Man var också rädd att maten skulle vara för ensidig och därför tröttnade människorna snabbt på den. Man trodde också att lägenheternas hemtrevliga stämning skulle minska om man avstod från matlagning i de egna köken och hemmen. Man argumenterade för att matlagning och egna seder var en oskiljaktig del av hemmens speciella karaktär, som man inte ville att skulle försvinna. Centralkökshuset jämfördes negativt med ett hotell, där det inte fanns lika mycket avskildhet, frid eller kontroll över det egna livet som i hemmet.

Centralköket ansågs strida både mot hemkulturs- och familjehusmorsidealen. Det egna köket var viktigt särskilt för husmor i familjen, eftersom hon utförde största delen av hushållsarbetet där. Köket som utrymme symboliserade kvinnans roll i familjen och därigenom i samhället (Saarikangas 1998, 216–217). Om sysslorna i anslutning till maten överfördes utanför hemmet för att skötas av personal skulle det ha inneburit kvinnan inte skulle ha deltagit lika aktivt i att gestalta hemmet eller att familjehusmor skulle ha upplevt matlagning som en tråkig syssla och därför velat slippa den.

Enligt Mika Pantzar måste förändringar som orsakas av nya omständigheter i människornas liv vara tillräckligt små för att bli en del av människornas vardag såväl i praktiken som i människornas sinnen (Pantzar 2000, 49). Överföringen av matlagningen utom hemmet, trots att den även hemma hade tillretts av ett hembitråde, var troligtvis ett för radikalt sätt att effektivisera matlag-

neisiin. Keskuskeittiöjärjestelmän toimiminen edellytti paljon sääntöjä ja järjestelmä saattoi vaikuttaa asukkaan näkökulmasta turhan joustamattomalta. Hotellirinnastuksesta huolimatta keskuskeittiö ei toiminut kuin huonepalvelu, josta olisi voinut tilata mitä vain million vain.

Ihmiset eivät olleet valmiita tai halukkaita joustamaan ruokaa koskevista mieltymyksistään ja tavoistaan. 1920-luvun vaihteen vaikea ja kallis aika sai keskuskeittiöjärjestelmän edut näyttämään joidenkin silmissä kannatettavilta, mutta kun taloudellinen ja asuntotilanne parani, säästäväisyyteen pyrkiminen ei välttämättä tuntunutkaan enää niin välttämättömältä. Lisäksi palvelijoiden pitäminen pysyi edelleen osana ylempien luokkien elämäntapaa ja määrällisesti naispuolisten palvelijoiden lukumäärä jatkoi kasvua 1910-luvulta 1930-luvulle (Rahikainen 2006, 227).

Yhdistelmä uutta ja vanhaa

Keskuskeittiöt ovat näyttäneet niin aikalaisten kuin nykypäivän näkökulmasta moderniuuden, tulevaisuuden uskon ja ihmeellisen kehityksen ilmentyminä. Näistä mielikuvista huolimatta keskuskeittiötalojen rakentamisessa oli pitkälti kyse pyrkimyksestä säilyttää vanhat säädynmukaiset elämäntavat, sukupuolten välinen työnjako sekä vallinnut luokkahierarkia. Keskuskeittiöjärjestelmä oli siten yhdistelmä vanhaa ja uutta: vaikka arjen käytäntöjä tehostettiin rationalisoinnin ja osuustoiminnan kautta, lähtökohtana oli vanhojen rakenteiden ja käytäntöjen ylläpitäminen.

Laika Nevalainen on valmistunut Helsingin yliopistosta talous- ja sosiaalhistorian oppiaineesta. Hänen pro gradu-tutkielmansa palkittiin Helsingin kaupungin tietokeskuksen opinnäytepalkinnolla joulukuussa 2012. Parhailiaan hän työskentelee Hotelli- ja ravintolamuseossa.

ningen, eftersom det ändrade hushållsarbetet och familjens vardag mycket mer än en gradvis övergång till standardiserade köksmöbler och hushållsmaskiner. Centralkökssystemets funktion förutsatte många regleringar och systemet kunde verka onödigt oflexibelt ur invånarens synvinkel. Trots hotelljämförelsen fungerade centralköket inte som rumsservice där man hade kunnat beställa vad som helst när som helst.

Människorna var inte färdiga eller villiga att vara flexibla när det gällde matpreferenser och -seder. Den svåra och dyra tid som rådde vid skiftet av 1920-talet fick centralkökssystemets fördelar att i vissas ögon framstå som lönande, men då den ekonomiska situationen och bostadssituationen förbättrades upplevde man det inte längre som så nödvändigt att sträva efter sparsamhet. Dessutom förblev systemet med hembiträden en del av de högre klassernas livsstil och de kvinnliga hembiträdenas antal fortsatte att öka från 1910-talet till 1930-talet (Rahikainen 2006, 227).

En kombination av nytt och gammalt

Centralköken har ur såväl samtida som nutida synvinkel presenterats som uttryck för modernitet, framtidstro och förunderlig utveckling. Trots dessa sinnebilder handlade strävan med bygandet av centralkökshuset långt om att bevara gamla ståndsmässiga levnadssätt, arbetsfördelningen mellan könen samt den rådande klasshierarkin. Centralkökssystemet var således en kombination av gammalt och nytt: fastän vardagsrutinerna effektiviserades genom rationalisering och kooperativ verksamhet, var utgångspunkten upprätthållande av gamla strukturer och praxis.

Laika Nevalainen är utexaminerad från Helsingfors universitet i läroämnet ekonomisk och social historia. Hennes pro-gradu avhandling belönades i december 2012 med Helsingfors stads faktacentrals pris för meriterade avhandlingar. För närvarande arbetar hon vid Hotell- och restaurangmuseet.

Kirjallisuus | Litteratur:

Alapuro, Risto: II Yhteiskuntaluokat ja sosiaaliset kerrostumat 1870-luvulta toiseen maailmansotaan. Teoksessa Valkonen, Tapani; Alapuro, Risto; Alestalo, Matti; Jallinoja, Riitta & Sandlund, Tom: Suomalaiset. Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana. WSOY, Helsinki 1985.

Hayden, Dolores: *The Grand Domestic Revolution: A History of Feminist Designs for American Homes, Neighborhoods, and Cities*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts & London 1981.

Heinonen, Visa: Talonpoikainen etiikka ja kulutuksen henki. Kotitalousneuvonnasta kuluttajapolitiikkaan 1900-luvun Suomessa. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1998.

Juntto, Anneli: Asuntokysymys Suomessa. Topeliuksesta tulopolitiikkaan. Sosiaalipoliittinen yhdistys, Helsinki 1990.

Lepistö, Vuokko: Joko Teillä on primuskeitin? Kotitalousteknologian saatavuus ja tarjonta Helsingissä 1800-luvun puolivälistä 1910-luvun lopulle. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1994.

Nevalainen, Laika: Rationalisoitua säädynmukaisuutta. Helsingiläiset ja turkulaiset keskuskeittiötalot 1900–1920-luvuilla. Talous- ja sosiaalhistorian pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto 2012.

Nikula, Riitta: Yhtenäinen kaupunkikuva 1900–1930. Suomalaisen kaupunkirakentamisen ihanteista ja päämääristä, esimerkkeinä Helsingin Etu-Töölö ja Uusi Vallila. Finska vetenskaps-societeten, Helsinki 1981.

Ollila, Anne: Suomen kotien päivä valkenee... Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1993.

Pantzar, Mika: Tulevaisuuden koti. Arjen tarpeita keksimässä. Otava, Helsinki 2000.

Rahikainen, Marjatta: Kotiapulaisena 1900-luvun kaupunkilaisperheissä. Teoksessa Rahikainen, Marjatta & Vainio-Korhonen, Kirsi: Työteliäs ja uskollinen. Naiset piikoina ja palvelijoina keskiajalta nykypäivään. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Saarikangas, Kirsi: Model houses for model families. Gender, Ideology and the Modern Dwelling The Type-Planned Houses of the 1940s in Finland. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1993.

Saarikangas, Kirsi: "Suomalaisen kodin likaiset paikat. Hygieniä ja modernin asunnon muotoutuminen." *Tiede & edistys* 1998: 3.

Saarikangas, Kirsi: Tila, konteksti ja käyttäjä. Arkkitehtonisen tilan, vallan ja sukupuolen suhteista. Teoksessa Saarikangas, Kirsi (toim.): *Kuvasta tilaan*. Taidehistoria tänään. Vastapaino, Tampere 1999.

Saarikangas, Kirsi: Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002.

Saarikangas, Kirsi: Eletyt tilat ja sukupuoli. Asukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Sulkunen, Irma: Naisen kutsumus. Miina Sillanpään sukupuolten maailmojen erkaantuminen. Hanki ja jää, Helsinki 1989.

Vestbro, Dick Urban: Kollektivhus från enköskhus till bogemenskap. Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm 1982.

Vestbro, Dick Urban: "Collective housing in Scandinavia – How feminism Revised a Modernist Experiment." *Journal of Architectural and Planning Research* 1997: 4.

Turvattomuuskokemukset keskittyvät Helsingissä alueittain Alueellisten erojen selittämisestä

Upplevelser av otrygghet är koncentrerade till
vissa områden i Helsingfors
En utredning av skillnaderna mellan olika områden

Helsingkiläisten turvallisuutta on tutkittu kyselyillä säännöllisesti vuodesta 2003 lähtien. Turvattomuuden kokemukset ovat enemmän naisten kuin miesten ongelma ja esimerkiksi väkivallan ja uhkailun kohteeksi joutuminen lisäävät varsin ymmärrettävästi turvattomuutta. Vastaavia tuloksia on saatu lukuisissa kansainvälisissäkin tutkimuksissa. Näiden lisäksi Helsingin peruspääriien välillä on suuria eroja turvattomuuden kokemisessa. Tässä artikkelissa etsimme tekijöitä, jotka voisivat olla suurten erojen taustalla.

Kaupunkitilan turvallisuutta voidaan tutkia monella eri tapaa, esimerkiksi rikostilastojen ja koettua turvallisuutta mittaavien kyselyiden avulla. Turvallisuuden kokemuksen luotaaminen kyselyiden avulla on perusteltua siitä syystä, että kokemus ei aina ole suoraviivaisessa suhteessa rikostilastojen tietoihin. Niin sanotun pelkoparadoksin mukaan eniten väkivaltarikoksia kokevat ryhmät, kuten vaikkapa nuoret miehet, ovat samaan aikaan pelottomimpia (Stanko 2000).

Helsingforsbornas trygghet har regelbundet undersökts med hjälp av enkäter sedan 2003. Upplevelser av otrygghet är i högre grad ett problem för kvinnor än för män och till exempel att råka ut för våld eller hot ökar förståeligt nog otryggheten. Liknande resultat har även erhållits i många internationella undersökningar. Utöver dessa finns det stora skillnader mellan de olika basdistrikten i Helsingfors i fråga om otrygghetsupplevelser. I denna artikel vill vi hitta faktorer som kan utgöra orsaken till de stora skillnaderna.

Tryggheten i stadsrummet kan undersökas på många olika sätt, till exempel med hjälp av kriminalstatistik eller enkäter som mäter känslan av trygghet. Sondering av otrygghetsupplevelser med hjälp av enkäter är grundad eftersom upplevelsen inte alltid står i direkt förhållande till uppgifterna i kriminalstatistiken. Enligt den så kallade rädsloparadoxen är de grupper som råkar ut för flest våldsbrott, till exempel unga män, samtidigt de som är minst rädda (Stanko 2000).

Pelkoparadoksista ei kuitenkaan voida päätellä, että koettu turvattomuus olisi rikostilastoihin verrattuna virheellinen tai vähemmän tärkeä lähestymistapa. Turvattomuus on jo sellaisenaan voimakas kokemus ja heikentää kokijansa elämänlaatua, pidetäänhän turvallisuutta yhtenä hyvinvoinnin keskeisistä tekijöistä (Johansson 1979). Subjektiiivisilla kokemuksilla on myös konkreettisia seurauksia: koettu turvattomuus saa aikaan turvattomuutta aiheuttavien paikkojen ja tilanteiden välttämistä, minkä seurauksena yksilön elämänpiiri kapenee ja toisaalta tilan käyttäjäkunnan profiili muuttuu (ks. esim. Koskela 2009). Turvattomuudella on merkitystä kaupunkitilan kannalta myös siinä mielessä, että oman asuinalueen koettu turvattomuus on yhteydessä vähentyneeseen asumistyytyväisyyteen (Basolo & Strong 2002) ja lisääntyneeseen muuttohalukkuuteen (Kortteinen ym. 2005).

Kysymystä turvattomuuden kokemuksesta voidaan lähestyä yksilöllisten tekijöiden kannalta. Tutkimuksesta toiseen toistuu havainto, jonka mukaan kyse on erityisesti naisten ongelmasta (Pain 2001; Ceccato 2012). Muiden yksilötekijöiden tutkimusnäyttö on vähemmän yksimielistä: tämä koskee niin ikää, sosio-ekonomista asemaa kuin omakohtaisia väkivaltakokemuksiakin (ks. esim. Pain 2001; May 2010). Turvattomuuden kokemuksen ymmärtämiseksi on syytä tarkastella yksilöllisten tekijöiden lisäksi asuinalueen ominaisuuksia, koska alueitten (tässä artikkelissa peruspiirien) väliset erot turvattomuuskokemuksissa ovat suuret.

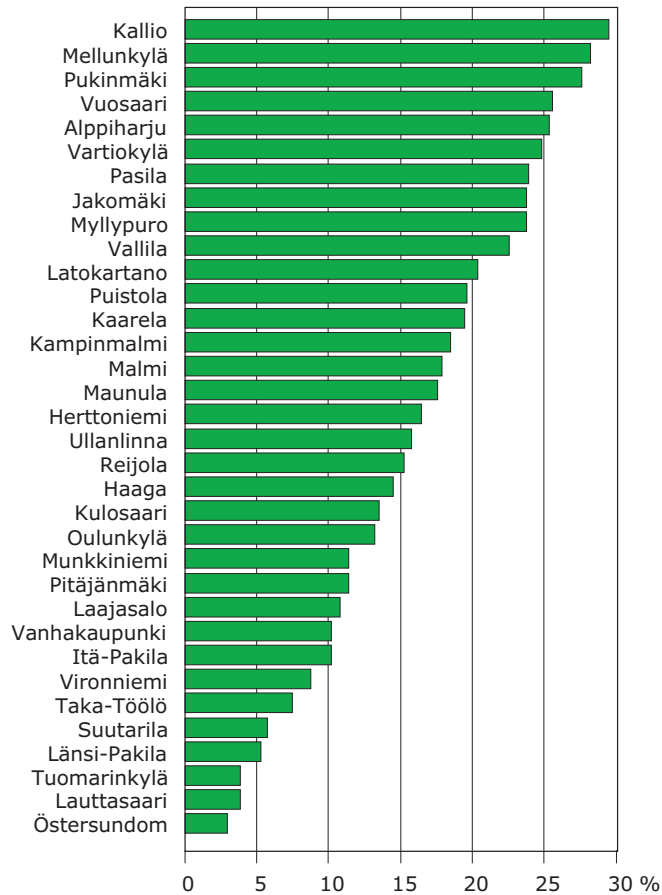
On epätodennäköistä, että kyse olisi valikoitumisesta, toisin sanoen siitä, että keskimääräistä enemmän turvattomuutta kokevat ihmiset olisivat keskittyneet asumaan samoille alueille. Yksilötason ominaisuuksien tarkastelun lisäksi on kohdistettava huomio itse alueisiin, ja kysyttävä, mitkä alueiden ominaisuudet voivat olla suurten turvattomuuserojen taustalla. Tarkastelemme tässä artikkelissa turvattomuuskokemuksia Helsingin turvallisuuskyselyn vuoden 2009 aineiston tarjoamien yksilötason muuttujien avulla ja

Man kan ändå inte utifrån rädsloparadoxen dra slutsatsen att den upplevda otryggheten skulle vara ett felaktigt eller mindre viktigt betraktelsesätt i jämförelse med kriminalstatistiken. Otrygghet är redan i sig en stark upplevelse som försämrar livskvaliteten för den som upplever den, och trygghet anses vara en av de centrala faktorerna som skapar välfärd (Johansson 1979). Subjektiva upplevelser får även konkreta följder: upplevd otrygghet leder till att man undviker platser och situationer som orsakar otrygghet, vilket i sin tur leder till att individens livsmiljö blir mer begränsad och att profilen hos utrymmets användarkrets förändras (se t.ex. Koskela 2009). Otryggheten har betydelse för stadsrummet även i den bemärkelsen att det finns ett samband mellan upplevd otrygghet i det egna bostadsområdet och minskad boendetrivsel samt ökad benägenhet till flyttning (Kortteinen et al. 2005).

Utgående från de enskilda faktorerna kan man närma sig frågan om upplevd otrygghet. Inom ramen för olika undersökningar upprepas observationen att det i synnerhet är fråga om ett problem bland kvinnor (Pain 2001; Ceccato 2012). Beträffande andra enskilda faktorer är forskningsresultaten mindre eniga: detta gäller såväl ålder, socioekonomisk ställning som personliga erfarenheter av våld (se t.ex. Pain 2001; May 2010). För att förstå upplevelsen av otrygghet borde man utöver enskilda faktorer även granska bostadsområdets egenskaper, eftersom skillnaderna mellan områdena (i denna artikel basdistrikten) är stora i fråga om otrygghetskänslan.

Det är osannolikt att det skulle vara så att de människor som upplever en större otrygghet än genomsnittet skulle ha valt att bo i samma området. Förutom att egenskaperna granskas på ett individuellt plan måste man fästa uppmärksamhet vid själva områdena och fråga sig vilka egenskaper i området som kan vara orsak till de stora skillnaderna i otrygghetskänslan. I denna artikel granskar vi upplevelser av otrygghet med hjälp av variabler på individnivå från Helsingfors trygg-

Kuvio 1 Turvattomuuskokemukset Helsingissä peruspiireittäin vuonna 2009
Figur 1 Upplevelsen av otrygghet i Helsingfors per basdistrikt 2009

lisäksi kolmen asuinalueetta kuvaavan aluemuuttujan avulla.

Aineistona Helsingin turvallisuuskysely 2009

Helsingin turvallisuustutkimuksen aineisto on kerätty kolme kertaa vuosina 2003, 2006 ja 2009 (vuoden 2012 aineiston kerääminen oli meneillään tätä kirjoitettaessa). Keskeisiä tuloksia ovat olleet oman asuinalueen koetun turvallisuuden pysyminen lähes samalla tasolla eri tutkimusajankohtina, joskin pientä myönteistä kehitystä on tapahtunut. Miesten ja naisten turvattomuuskokemusten yleisyys ovat eri tasoilla: naisista 24 prosenttia ja miehistä 11 % koki turvattomuutta omalla asuinalueellaan vuonna 2009. Käsillä ole-

hetskät från 2009, samt med hjälp av tre områdesvariabler som beskriver bostadsområdet.

Material till Helsingfors trygghetsenkät 2009

Materialet till Helsingfors trygghetsundersökning har samlats in tre gånger åren 2003, 2006 och 2009 (i skrivande stund pågår insamlingen av material för 2012). Centrala resultat har varit att den upplevda tryggheten i det egna bostadsområdet har hållits på ungefär samma nivå vid de olika tidpunkterna och man har till och med kunnat skönja en liten utveckling i positiv riktning. Förekomsten av otrygghetskänsla är på olika nivå hos män och kvinnor: av kvinnorna upplevde 24 procent och av männen 11 procent otrygghet i

van kysymyksen kannalta keskeisin tulos on alueiden (peruspiirin) välisten erojen moninkertaisuus, joka on osoittautunut rakenteellisesti sangen pysyväksi.

Tutkimusasetelma

Selitettävänä muuttujana käytämme oman asuinalueen koettua turvattomuutta. Selittävät muuttujat ovat kahta päätyyppiä: yksilötason muuttujat ja aluetason muuttujat. Yksilötason selittäjät jakautuvat edelleen kahteen tyyppiin: vastaajan taustoja kuvaavat tiedot sekä vastaajan kokemuksia kuvaavat tiedot. Vastaajan taustamuuttujat ovat sukupuoli, ikä ja koulutus. Kokemuseräiset muuttujat ovat vastaajan mahdollisesti kokema väkivalta ja väkivallan näkeminen omalla asuinalueella (ns. toissijainen väkivallalle altistuminen). Tieto vastaajan asumismuodosta on tek-

Selitettävä muuttuja:

- Koettu turvattomuus. Tutkimuksessa käytetty kysymys: ”Miten turvalliseksi tunnette olonne kävellessänne yksin myöhään perjantai- lauantai-iltoina asuinalueellanne?” Turvattomuutta kokeviksi on määritelty vastausvaihtoehdot ”melko turvattomaksi”, ”turvattomaksi”, ”en uskalla käydä ulkona”

Yksilötason selittävät taustamuuttujat:

- Sukupuoli, ikäryhmä ja koulutus

Yksilötason kokemumuuttujat:

- Vastaajan ilmoittamat kokemukset väkivallasta tai uhkailusta vuoden aikana
- Havaittu/nähty väkivalta omalla asuinalueella vuoden aikana (pahoinpitely, tappelu)

Aluetason muuttujat:

- Vastaajan asumismuoto (asunnon hallintasuhteen ja talotyyppin yhdistelmä)
- Poliisiin hälytystehtävät peruspiireittäin (helmikuu 2010–joulukuu 2011) seuraavilla tehtäväkoodeilla: päihtynyt henkilö, häiriökäyttäytyminen, ilkivalta
- Peruspiirin miesten työttömyysaste vuonna 2009
- Asuminen raideliikenteen aseman välittömässä läheisyydessä: ne vastaajat, jotka asuvat metro- tai rautatieasemaa ympäröivillä pinalueilla

det egna bostadsområdet 2009. Med tanke på den aktuella frågan var det mest centrala resultatet de mångfaldiga skillnaderna mellan områdena (basdistrikten), som strukturellt har visat sig vara synnerligen bestående.

Undersökningens uppläggning

Som responsvariabel används den upplevda otryggheten i det egna bostadsområdet. Förklaringsvariablerna är av två huvudtyper: variabler på individnivå och variabler på områdesnivå. De förklarande variablerna på individnivå indelas vidare i två typer: uppgifter om respondentens bakgrund samt uppgifter om respondentens upplevelser och erfarenheter. Respondentens bakgrundsvariabler är kön, ålder och utbildning. Erfarenhetsbaserade variabler är våld som respondentens eventuellt har upplevt eller bevitt-

Förklarande variabel:

- Upplevd otrygghet. Fråga som ställdes i undersökningen: ”Hur trygg känner du dig när du rör dig ensam i ditt bostadsområde en sen fredags- eller lördagskväll?” För att ange att man upplever en känsla av otrygghet fanns svarsalternativen ”ganska otrygg”, ”otrygg”, ”jag vågar inte gå ut”

Bakgrundsvariabler på individnivå:

- Kön, åldersgrupp och utbildning

Erfarenhetsvariabler på individnivå:

- Den svarandes uppgifter om erfarenheter av våld eller hot under året
- Bevittnande av våld i det egna bostadsområdet under året (misshandel, slagsmål)

Variabler på områdesnivå:

- Respondentens boendeform (kombinationen av bostadens besittningsförhållande och hustypen)
- Polisens larmuppdrag per basdistrikt (februari 2010–december 2011) med följande uppdragskoder: berusad person, störande beteende, skadegörelse
- Arbetslöshetsgraden bland män i basdistriktet 2009 Boende i den omedelbara närheten av en spårtrafikstation: respondenter som bor i småområden runt metro- eller järnvägsstationer

nisesti (kyselystä saatuna) yksilötason muuttuja, mutta se kuvaa samalla asuinympäristön luonetta.

Aluetasoisia muuttujia ovat tiedot poliisin hälytystehtävien määristä, miesten työttömyysaste ja tieto siitä, asuuko vastaaja lähellä raideliikenteen asemaa. Nämä tiedot ovat peruspiirejä kuvaavia ominaisuuksia.

Poliisin hälytystehtävien ajattelemme kuvaavaan mahdollisimman objektiivisella tavalla asuinalueen rauhattomuutta, minkä oletamme näkyvän myös koetussa turvattomuudessa. Miesten alueittaisen työttömyysasteen (tai alhaisen työllisyysasteen) on aiemmassa tutkimuksessa todettu korreloivan turvattomuuskokemusten yleisyyden kanssa. Raideliikenteen aseman olemme puolestaan toimivan häiriökäyttäytymisen keskittymänä.

Sukupuoli ja kokemukset väkivallasta ratkaisevia

Turvallisuustutkimusten keskeisin tulos – turvattomuuden kokemus on ensisijaisesti naisten ongelma – on varmistettu lukuisissa tutkimuksissa. Näin myös Helsingissä ja siksi esitämme muiden turvattomuuden kokemiseen vaikuttavien tekijöiden vaikutukset siten, että miehiä ja naisia tarkastellaan erikseen ja vertailu tapahtuu aina miesten ja naisten keskimääräiseen turvattomuuden kokemisen tasoon.

Miesten ja naisten turvattomuuskokemusten erot (naiset 24 % vs. miehet 11 %) eivät siis näy oheisessa kuviossa 2, vaan ainoastaan erot sukupuolten keskiarvoihin. Esimerkiksi 15–24-vuotiaat miehet kokevat vähän yli kaksi prosenttiyksikköä vähemmän turvattomuutta verrattuna miesvastaajien keskiarvoon. Nuorimmat naiset puolestaan kokevat lähes kuusi prosenttiyksikköä useammin turvattomuutta kuin kaikki naisvastaajat.

Yli 65-vuotiaat naiset kokevat selvästi vähemmän turvattomuutta kuin nuoremmat naiset. Iän vaikutuksesta turvattomuuskokemusten esiintymiseen on tutkimuksissa saatu monensuuntaisia

nat i det egna bostadsområdet (så kallad sekundär exponering för våld). Uppgifter om respondentens boendeform är tekniskt sett (erhållna ur enkäten) variabler på individnivå, men beskriver samtidigt boendemiljöns karaktär.

Variabler på områdesnivå är uppgifter om antalet larmuppdrag hos polisen, arbetslöshetsgraden bland män och uppgifter om huruvida respondenten bor nära en spårtrafikstation. Dessa uppgifter är egenskaper som beskriver basdistrikten.

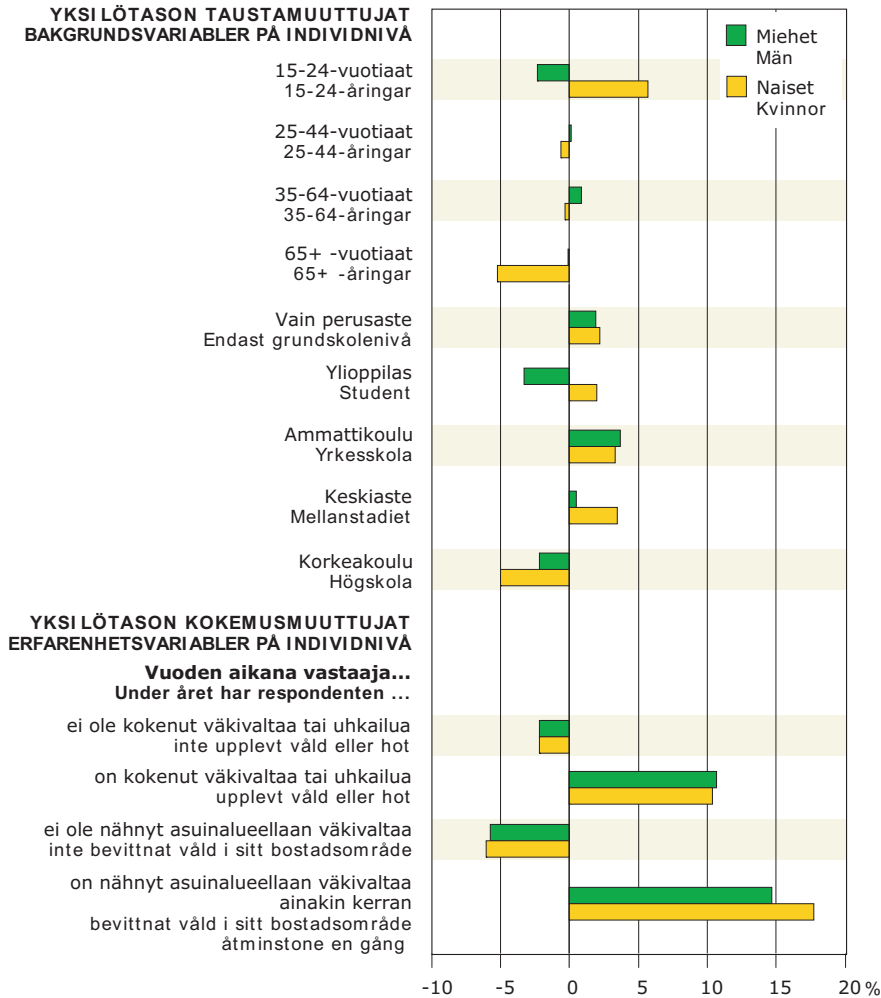
Vi anser att polisens larmuppdrag på ett så objektivi sätt som möjligt beskriver oron i bostadsområdet, vilket vi antar att märks även i fråga om upplevd otrygghet. Arbetslöshetsgraden (eller lägre sysselsättningsgraden) bland män i ett visst område har i tidigare undersökningar konstaterats korrelera med förekomsten av otrygghetsupplevelser. Vi antar att spårtrafikstationen å sin sida utgör ett ställe där man kan urskilja en ökad koncentration av störande beteende.

Kön och erfarenheter av våld är avgörande

Det mest centrala resultatet av trygghetsundersökningen – att otrygghetsupplevelser främst är ett problem bland kvinnor – har kommit fram i åtskilliga undersökningar. Så är fallet även i Helsingfors och därför presenterar vi effekterna av andra faktorer som inverkar på otrygghetsupplevelsen så att män och kvinnor undersöks skilt för sig och jämförelsen sker alltid på basis av den genomsnittliga nivån av otrygghetsupplevelser hos män respektive kvinnor.

Skillnaderna mellan mäns och kvinnors upplevelser av otrygghet (kvinnor 24 procent vs. män 11 procent) framgår alltså inte av figur 2, utan endast skillnaderna jämfört med medelvärdet för könen. Exempelvis upplever 15–24-åriga män drygt två procentenheter mindre otrygghet i jämförelse med genomsnittet hos de manliga respondenterna. De yngsta kvinnorna å sin sida upplever nästan sex procentenheter oftare otrygghet jämfört med alla kvinnliga respondenter.

Kuvio 2. Yksilötason tekijöiden yhteydet turvattomuuden kokemiseen
 Figur 2. Sambandet mellan faktorer på individnivå och upplevelse av otrygghet

tuloksia (Heiskanen 2002, 184). Helsingin kyselyssä saatuun tulokseen vaikuttaa luultavasti se, että kyselyssä yhtenä vaihtoehtona oli 'En liiku iltaisin ulkona', jonka valitsi yli 30 prosenttia 65 vuotta täyttäneistä naisvastaajista. Ilman tätä vaihtoehtoa turvattomuutta kokevien ikääntyneiden naisten osuuden voisi olettaa olevan korkeampi.

Koulutuksen vaikutus turvattomuuden kokemiseen ei ole vahva, mutta yleistäen voidaan sanoa, että vähäinen koulutus altistaa ja korkeampi koulutus suojaa turvattomuuden kokemukselta.

Över 65-åriga kvinnor upplever klart mindre otrygghet än yngre kvinnor. Beträffande ålderns inverkan på förekomsten av otrygghetsupplevelser har olika undersökningar uppvisat olika resultat (Heiskanen 2002, 184). Resultatet av enkäten som genomfördes i Helsingfors påverkas troligen av det faktum att det i enkäten fanns ett alternativ "jag rör mig inte utomhus om kvällarna", som valdes av över 30 procent av de 65 år fyllda kvinnliga respondenterna. Om detta alternativ inte hade funnits kan man anta att andelen äldre kvinnor som upplever otrygghet skulle vara större.

Vain perustutkinnon suorittaneet miehet ja naiset kokevat enemmän turvattuutta kuin keskimäärin ja korkeakoulutettujen turvattomuuskokemukset ovat vähäisimpiä.

Yksilötason kokemusmuuttajat vaikuttavat voimakkaasti turvattomuuden kokemiseen. Sekä miehillä että naisilla omat kokemukset väkivallasta tai uhkailusta ja väkivallan näkeminen omalla asuinalueella lisäävät merkittävästi turvattomuuskokemuksia. Väkivallan näkemisen vaikutus on jopa voimakkaampi kuin omien väkivaltakokemusten.

Voisi olettaa, että koettu väkivalta tai uhkailu vahvempina kokemuksena lisäisivät turvattomuuskokemusta enemmän kuin väkivallan näkeminen. Tulokselle voi kuitenkin olla kaksikin ymmärrettävää syytä. Ensinnäkin väkivaltakokemukset kasaantuvat eniten nuorille miehille, joille väkivalta voi olla arjessa tutumpaa (myös väkivallan tekijöinä), eikä niin ollen välttämättä aiheuta voimakasta turvattomuuden kokemusta. Toinen syy voi olla se, että kyselyssä väkivaltaa ja uhkailua kartoittava kysymys koski myös työpäikällä ja kotona koettuja tapahtumia. Nämä kokemukset eivät välttämättä yhdisty oman asuinalueen koettuun turvallisuuteen.

Omalla asuinalueella nähty väkivalta voidaan tulkita merkiksi siitä, että kuka tahansa voi joutua sen kohteeksi kotikulmilla. Lisäksi kysymys näyttää mittaavan ilmeisen luotettavasti juuri kysytyä asiaa, eikä esimerkiksi väritysturvattomuuskokemusten kautta. Miehet nimittäin ilmoittavat nähneensä väkivaltaa jonkin verran enemmän kuin naiset, mikä tuntuu hyvinkin uskottavalta arkitodellisuuden heijasteelta.

Asuinympäristöllä on merkitystä

Taloudellisten resurssien niukkuus on myös yksi turvattomuuskokemukseen usein liitetty taustatekijä (esim. Hale 1996, 103). Helsingin turvallisuustutkimuksissa ei ole tuloja ja varallisuutta koskevia kysymyksiä, mutta asumismuotoa voidaan käyttää osittain korvaavana muuttujana. Hyvätuloiset ja varakkaammat ihmiset asuvat

Utbildningens inverkan på otrygghetsupplevelsen är inte stark, men generellt sett kan man säga att låg utbildning utsätter individen för upplevelser av otrygghet och högre utbildning skyddar individen mot dessa. Män och kvinnor som endast har avlagt en grundexamen upplever oftare otrygghet än genomsnittet och personer med högskoleutbildning upplever mindre otrygghet.

Erfarenhetsvariabler på individnivå påverkar i hög grad upplevelsen av otrygghet. Både hos män och kvinnor ökar egna erfarenheter av våld eller hot och bevittnande av våld i det egna bostadsområdet anmärkningsvärt upplevelsen av otrygghet. Att man har bevittnat våld inverkar till och med kraftigare än om man själv har upplevt våld.

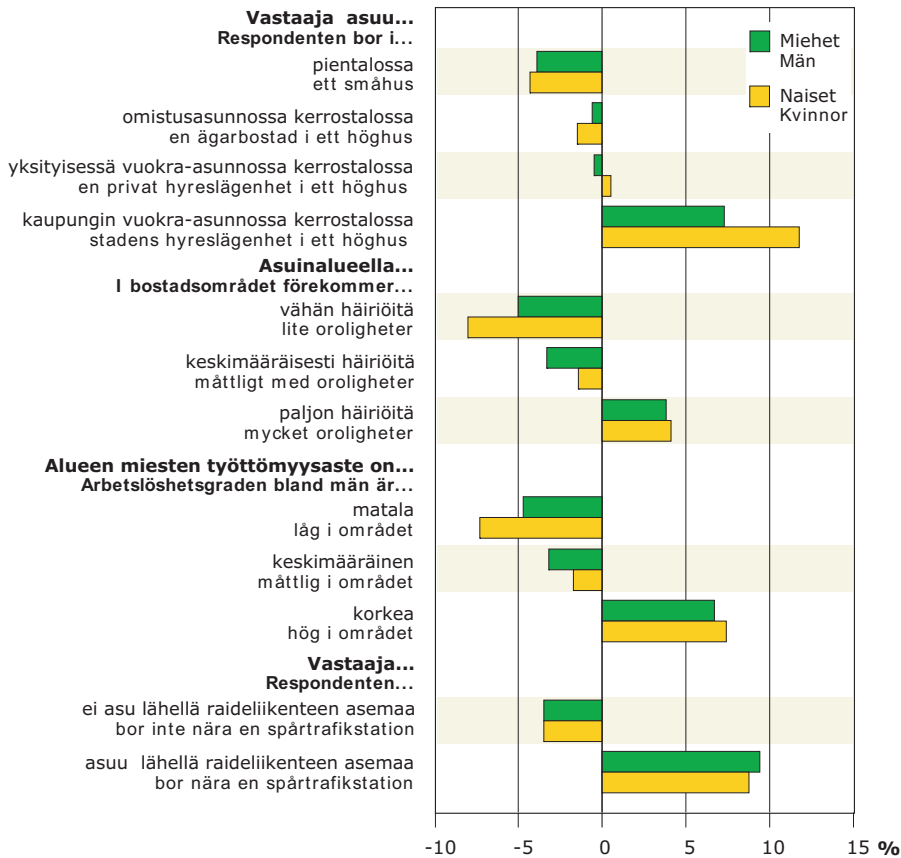
Man skulle kunna anta att upplevt våld eller hot utgör en stark upplevelse som skulle öka otrygghetskänslan mer än bevittnande av våld. Det finns dock två logiska orsaker till resultatet. För det första är det främst unga män som upplevt våld. För dem kan våldet vara en mer bekant del av vardagen (även som våldsverkare) och därmed orsakar detta inte någon stark känsla av otrygghet. Den andra orsaken kan vara att frågan om våld och hot i enkäten även gällde händelser på arbetsplatsen och hemma. Dessa erfarenheter kan inte nödvändigtvis knytas samman med den upplevda tryggheten i det egna bostadsområdet.

Våld som bevittnats i det egna bostadsområdet kan tolkas som ett tecken på att vem som helst kan råka ut för det i sina hemtrakter. Dessutom verkar frågan mäta just det som efterfrågas på ett mycket tillförlitligt sätt, utan att till exempel färgas av otrygghetsupplevelser. Män uppgav nämligen att de hade bevittnat våld i något högre grad än kvinnor, vilket också känns som en sannolik återspeglning av vardagsverkligheten.

Boendemiljön inverkar

Knappa ekonomiska resurser är också en bakgrundsfaktor som ofta är förknippad med otrygghetsupplevelser (till exempel Hale 1996, 103). I Helsingfors trygghetsundersökning finns inga frågor som berör inkomster och förmögenhet,

Kuvio 3. Aluetason muuttujien yhteydet turvattomuuden kokemiseen
Figur 3. Sambandet mellan variabler på områdesnivå och upplevelse av otrygghet

yleisemmin omistusasunnoissa, ja asunnon hallintasuhde liittyy selvästi turvattomuuskokemusten yleisyyteen odotetulla tavalla. Pientaloissa asuvat niin miehet kuin naisetkin kokevat keskimääräistä vähemmän turvattomuutta ja kaupungin vuokrakerrostaloissa asuvat selvästi keskimääräistä enemmän. Pohdittavaksi jää mistä tällainen yhteys kertoo. Suojaavatko taloudelliset resurssit yleisemmin turvattomuudelta elämässä vai johtuuko ero pientaloalueiden ja kaupungin vuokratotaloalueiden arjen erilaisuudesta.

Alueella esiintyvien järjestyshäiriöiden määrä – poliisiin hälytystehtävien kautta mitattuna – on helposti tulkittavissa oleva aluetason muuttuja. Se on tavallaan rinnakkainen mittari vastaajien itse näkemälle väkivallalle. Vaikutus on johdo-

men boendeformen kan delvis användas som ersättande variabel. Högvärdade och förmögna människor bor oftare i ägarbostäder, och bostadens besittningsförhållande är som förväntat klart förknippat med förekomsten av otrygghetssupplevelser. Både män och kvinnor som bor i småhus upplever mindre otrygghet än genomsnittet medan de som bor i stadens hyreshöghus upplever klart mer otrygghet än genomsnittet. Det återstår att fundera på vad detta samband vittnar om. Skyddar ekonomiska resurser oftare mot otrygghet i livet eller beror skillnaden på variationen i vardagen i småhusområden och stadens hyreshusområden.

Antalet ordningsproblem som förekommer i området – mätt genom polisens larmuppdrag –

mukainen ja molempia sukupuolia koskeva. Jos tällaista yhteyttä poliisin hälytystehtävien alueellisen esiintymisen ja koetun turvattomuuden välillä ei olisi, täytyisi koko turvattomuuskäsitteen sisältöä miettiä uudelleen.

Vaattovaara ja Kortteinen (2012, 64) katsovat, että miesten alhainen työllisyysaste ja turvattomuuskokemukset paikantuvat samoille alueille Helsingin seudulla. Heidän mukaansa juuri turvattomuuskokemukset ovat yksi syy valikoivaan poismuuttoon alueilta. Tässä Helsinkiä koskevassa tarkastelussamme miesten työttömyysasteella ja turvattomuudella on myös selvä odotettu suuntainen yhteys. Juha Kääriäinen on pohtinut tätä kysymystä seuraavasti: ”On mahdollista, että työttömyyden vaivaamilla alueilla, joilla usein esiintyy muitakin sosiaalisia ongelmia, ihmiset joutuvat kohtaamaan tilanteita, jotka herättävät pelkoa. Juopuneiden aiheuttamat häiriöt yleisillä paikoilla tai naapurustossa kuuluvat riidat saattavat olla esimerkkejä tällaisista tilanteista.” (Kääriäinen 2002, 219). Palaamme vielä loppukeskustelussa tähän problematiikkaan.

Vastaajan asumisen raideliikenteen aseman läheisyydessä valitsimme selittävien muuttujien joukkoon siksi, että Helsingin rautatieasema on koko Suomen mitassa merkittävin häiriökäyttämisen ja väkivallan keskittymä. Siksi kysymme, muodostavatko myös pienemmät asemat turvattomuuden keskittymiä kaupunkirakenteessa. Tulostemme mukaan asuminen aseman läheisyydessä lisää turvattomuuden kokemuksia sekä miehillä että naisilla, miehillä jopa hieman enemmän.

Asuinalueella sijaitseva asema on vahva fyysis-toiminnallinen elementti, jonka kautta alueen julkisen liikenteen jalankulkuvirrat kanavoituvat. Asemien tilalliset ratkaisut ovat sellaisia, että jalankulku tapahtuu siltojen, tunneleiden ja rajattujen laiturialueiden kautta, jolloin niihin muodostuu ihmisjoukkojen tihentymiä. Asemat keräävät Kääriäisen edellä mainitsemia häiriköiviä porukoita, jotka suuri joukko muita ihmisiä kohtaa tai pikemminkin pyrkii ohittamaan. Kohtaa-

är en variabel på områdesnivå som enkelt kan undersökas. Den är på sätt och vis en parallell mätare för våld som respondenten själv har bevittnat. Inverkan är genomgående och gäller båda könen. Om det inte fanns ett sådant samband mellan den lokala förekomsten av larmuppdrag hos polisen och upplevd otrygghet så borde innehållet i hela begreppet otrygghet tänkas över.

Enligt Vaattovaara och Kortteinen (2012, 64) lokaliserar den låga sysselsättningsgraden hos män och upplevelser av otrygghet till samma områden i Helsingforstrakten. De anser att just otrygghetsupplevelserna är en orsak till selektiv bortflyttning från området. Här i vår undersökning gällande Helsingfors finns det ett klart och förväntat samband mellan arbetslöshetsgraden bland män och otrygghet. Juha Kääriäinen har dryftat frågan på följande sätt: ”Det är möjligt att det i områden som belastas av arbetslöshet ofta uppstår även andra sociala problem som leder till att människor råkar ut för situationer som väcker rädsla. Störningar orsakade av berusade människor på allmänna platser eller gräl i grannskapet kan vara exempel på sådana situationer.” (Kääriäinen 2002, 219). Vi återkommer till denna problematik i slutdiskussionen.

Vi har valt att använda respondentens boende i närheten av en spårtrafikstation som en förklarande variabel eftersom Helsingfors järnvägsstation med tanke på hela Finland har den största koncentrationen av störande beteende och våld. Därför frågar vi oss också om även de mindre stationerna är platser som innebär större otrygghet i stadsstrukturen. Enligt våra resultat innebär boende i närheten av en station en ökad upplevelse av otrygghet både för män och kvinnor, och till och med något mer för män.

En station som ligger i ett bostadsområde är ett starkt fysiskt funktionellt element genom vilket strömmen av fotgängare till områdets kollektivtrafik kanaliseras. På grund av stationernas utrymmesmässiga lösningar sker gångtrafiken via broar, tunnlar och begränsade plattformsområden där det uppstår trängsel i folkmassorna. Vid

misen ympäristö on erityislaatuinen, sillä liikkuminen on liikenneturvallisuuden takia monin tavoin rajoitettua ja laiturialueilla joudutaan olemaan aloillaan, kun junaa tai metroa odotetaan.

Mutkikas kokonaisuus

Kun kysytään, ketkä kokevat eniten turvattomuutta, on ensimmäinen vastaus naiset ja etenkin nuoret naiset. Miehiä asia koskee oleellisesti vähemmän, ainakin kun sitä suoraan kysytään. Tulos on myös intuitiivisesti helppo ymmärtää. Lisäksi koulutus ja etenkin korkein koulutus näyttää vähentävän turvattomuutta. Tämä yhteys voi kuitenkin olla välittynyt asuinalueiden erojen kautta: korkeammin koulutetut asuvat harvemmin kaupungin vuokrataloissa. Väkivallan kohteeksi joutuminen lisää turvattomuutta, ja tämäkin on helposti ymmärrettävää.

Epäsuora väkivallalle altistuminen eli väkivallan näkeminen omalla asuinalueella on kuitenkin voimakkain turvattomuudelle altistava tekijä. Oikean väkivallan näkeminen on useimmille ihmisille shokeeraava kokemus, minkä tässä saatu tulos tavallaan vahvistaa. Vaikka väkivallan näkeminen onkin analyysissä yksilöllinen kokemusmuuttuja, on sillä myös vahva alueellinen ulottuvuus. Siellä missä väkivaltaa eniten nähdään, myös turvattomuuden kokemukset ovat yleisempiä. Alueellisesti turvattomuuskokemukset ja väkivallan näkeminen korreloivat voimakkaasti (0.86) toistensa kanssa. On myös helposti ymmärrettävää, että alueilla, joilla poliisi joutuu useammin vierailemaan hälytystehtävissä, koetaan enemmän turvattomuutta.

Raideliikenteen asemien vaikutuksesta tulkintamme on, että kysymys on yhtäältä niiden fyysis-toiminnallisesta rakenteesta ja toisaalta siihen liittyvästä sosiaalisesta ulottuvuudesta eli asemat (esimerkiksi metroasemat lämpiminä tiloina) vetävät häiriköiviä porukoita puoleensa. Ja jos jotakin tapahtuu, väkivallan näkeminen monistuu lukuisten ihmisten muistiin eli vaikutus moninkertaistuu.

stationerna samlas sådana störande gäng som Kääriäinen tidigare nämnde och som en stor grupp andra människor möter eller snarare försöker gå förbi. Miljön för mötet är speciell eftersom det på grund av trafiksäkerheten på många sätt är begränsat var man får röra sig och på plattformsområdet är man tvungen att stå stilla medan man väntar på tåget eller metron.

En invecklad helhet

När man frågar vem som upplever mest otrygghet är det första svaret kvinnor och i synnerhet unga kvinnor. Män berörs betydligt mindre, i varje fall när man frågar direkt om saken. Resultatet är även intuitivt lätt att förstå. Dessutom verkar utbildning, och särskilt högre utbildning, minska otryggheten. Detta samband kan dock bero på skillnaderna mellan bostadsområden: högre utbildade människor bor mer sällan i stadens hyreshus. Att bli offer för våld ökar otryggheten, och även detta är lätt att förstå.

Indirekt exponering för våld, dvs. bevittnande av våld i det egna bostadsområdet, är ändå den starkaste faktorn som orsakar otrygghet. Bevittnande av riktigt våld är en chockerande upplevelse för de flesta människor, vilket resultatet här vi erhållit på sätt och vis bekräftar. Även om bevittnande av våld är en individuell erfarenhetsvariabel i vår analys, så har den även en stark områdesmässig dimension. I det område där man bevittnar mest våld är även upplevelser av otrygghet vanligast. Områdesmässigt korrelerar otrygghetsupplevelser och bevittnande av våld starkt (0.86) med varandra. Det är också förstäligt att man i områden som polisen oftare är tvungen att besöka på grund av larmuppdrag upplever en större otrygghet.

Vår tolkning gällande spårtrafikstationernas inverkan är att det för det första är fråga om deras fysiskt funktionella uppbyggnad och för det andra den sociala dimension som förknippas med dem, dvs. stationerna (till exempel metrostationerna i egenskap av varma utrymmen) drar till sig störande gäng. Och om något händer bevittnas

Hille Koskela esittää teoksessaan Pelkokierre (2009, 79–80), että miehet ja naiset kokevat turvattomuutta erilaisissa paikoissa. Naisilla pelon paikkoja ovat erityisesti autiot paikat, joista on vaikea paeta ja joissa ei tarvittaessa ole apua tarjolla. Miehet puolestaan kokevat turvattomuutta useimmin myöhäisillan tungospaikoissa: baarien edustoilla ja erilaisissa jonotustilanteissa. Laskuhumalaisten miesten välille syntyy helposti sosiaalista kitkaa ja kahnauksia. Tietyllä tapaa aseman seutu tarjoaa tilallisia edellytyksiä näille molemmille. Ne voivat olla ainakin hetkellisesti – esimerkiksi myöhään perjantai-iltana – riittävän täynnä päihtynyttä juhlakansaa, jotta tilaisuuksia sosiaalisen kitkan kehittymiseen syntyy. Toisaalta ainakin pienemmät asemat ja niiden lähiympäristöt ovat ajoittain myös autoita ja vailla sosiaalista turvaa. Valvontakamera ei hädän hetkellä korvaa aitoa sosiaalista kontrollia.

Sen sijaan tulkinta joidenkin aluetason muutujien yhteydestä turvattomuuden kokemiseen on epävarmempaa. Miesten korkeampi työttömyysaste ja asuminen kaupungin vuokra-asunnossa lisäävät turvattomuutta, mutta yhteyden tarkempi luonne jää osin hämäräksi. Helsingin alueellinen sosioekonominen rakenne on sellainen, että monet huono-osaisuuden eri ulottuvuudet keskittyvät paljolti samoille alueille eli huono-osaisuus kasautuu alueellisesti.

Huono-osaisuuden alueellinen yhteisvaihtelu korkeamman turvattomuuden kanssa ei vielä kerro mitään asioiden välisestä syy-seuraus -suhteista. Olisi esimerkiksi mahdollista tehdä sellainen päätelmä, että maahanmuuttajat ovat turvattomuuden aiheuttajia, koska he asuvat valtaosin huono-osaisuuden leimaamilla alueilla. Kyseessä voisi kuitenkin olla virhepäätelmä, sillä turvallisuuskyselyn avovastausaineiston perusteella tiedämme, että maahanmuuttajia mainitaan suhteellisen harvoin turvattomuuden aiheuttajina.

Tässä vaiheessa voimme ainakin sanoa, että turvattomuuskokemukset näyttävät Helsingin alueellisessa sosioekonomisessa rakenteessa muodostavan lisäulottuvuuden perinteisten

välidet av många fler människor, dvs. påverkan mångdubblas.

Hille Koskela framför i sin bok ”Pelkokierre” (2009, 79–80) att män och kvinnor upplever otrygghet på olika platser. För kvinnor är särskilt folktomma platser, därifrån det är svårt att fly och där det vid behov inte finns hjälp till hands, förknippade med rädsla. Männerna å sin sida upplever oftare otrygghet på platser med mycket trängsel sent på kvällen: framför baren och i olika kösituationer. Mellan män som håller på att nyktra till uppstår lätt social friktion och gräl. Man kan säga området runt stationen skapar förutsättningar för båda dessa. De kan åtminstone tillfälligt – till exempel sent en fredagskväll – vara tillräckligt fulla med berusat festfolk för att situationer med sociala friktioner ska uppstå. Å andra sidan är åtminstone små stationer och deras närområden tidvis även folktomma och utan socialt skydd. I nödsituationer ersätter inte övervakningskameran äkta social kontroll.

Däremot är tolkningen av sambandet mellan vissa variabler på områdesnivå och upplevelse av otrygghet osäkrare. En högre arbetslöshetsgrad bland män och boende i stadens hyreslägenheter ökar otryggheten, men den mer exakta karaktären av sambandet förblir till viss del oklar. Helsingfors regionala socioekonomiska struktur är sådan att många olika vanlottade dimensioner till stor del koncentreras till samma områden, dvs. mindre lyckligt lottade personer samlas i vissa områden.

Den regionala samvariationen av vanlottade med större otrygghet avslöjar ännu ingenting om förhållandet mellan orsak och verkan mellan de båda faktorerna. Det skulle exempelvis vara möjligt att dra en sådan slutsats att invandrare förorsakar otrygghet eftersom de huvudsakligen bor i områden som stämplas som vanlottade. Det skulle dock kunna vara en felaktig slutsats eftersom vi på grundval av de öppna svaren i trygghetsenkäten vet att det relativt sällan nämns att invandrare orsakar otrygghet.

huono-osaisuusindikaattorien joukkoon. Turvattomuuskokemusten alueellisella tarkastelulla on myös luonteva yhteys asuinalueiden eriytymistä koskevan keskusteluun. Ottaen huomioon turvallisuuden merkityksen arkisen hyvinvoinnin kannalta ja nyky-yhteiskunnassa yleisemmin (esim. Koskela 2009), on syytä pohtia turvattomuuskokemusten merkitystä kotitalouksien muuttopäätösten taustalla. Asumistoiiveissa yksi tavoitelluimmista asuinalueen ominaisuuksista on rauhallisuus (Asukasbarometri 2010). Koska varakkaammalla väestöosalla on paremmat mahdollisuudet valita asuinalueensa, voi turvattomuudella olla roolinsa myös asuinalueiden eriytymiskehityksessä.

Martti Tuominen, VTM, on tietokeskuksen tutkija.

Henrik Lönnqvist, VTM, tietokeskuksen tutkija.

Teemu Kemppainen, VTM, tohtorikoulutettava, Sosiaalitieteiden laitos, Helsingin yliopisto.

I det här skedet kan vi åtminstone säga att upplevelserna av otrygghet verkar utgöra en tilläggsdimension bland de traditionella indikatorerna för vanlottade i Helsingfors regionala socioekonomiska struktur. Den områdesmässiga undersökningen av otrygghetsupplevelser har även ett naturligt samband med diskussionen om differentieringen av bostadsområden. Då man beaktar betydelsen av trygghet för den dagliga välfärden och i dagens samhälle i allmänhet (till exempel Koskela 2009) kan det vara skäl att fundera på otrygghetsupplevelsernas betydelse mot bakgrund av hushållens flyttbeslut. I fråga om boendeönskemål är lugn en av de mest eftertraktade egenskaperna för ett bostadsområde (Invånarbarometern 2010). Eftersom den mer förmögna delen av befolkningen har bättre möjligheter att välja bostadsområde kan otrygghet spela en viktig roll även i ett bostadsområdes differentieringsutveckling.

Martti Tuominen, PM, forskare vid Faktacentralen

Henrik Lönnqvist, PM, forskare vid Faktacentralen

Teemu Kemppainen, PM, doktorand, Institutionen för socialvetenskap, Helsingfors universitet

Kirjallisuus: | Literature:

- Asukasbarometri 2010. Ympäristöministeriö (2012). <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=404744&lan=FI> (vierailtu 8.3.2013)
- Basolo, Victoria & Strong, Denise (2002). Understanding the neighborhood: from residents' perceptions and needs to action. *Housing Policy Debate* 13(1): 83–105.
- Ceccato, Vania (2012). The urban fabric of crime and fear. Teoksessa Ceccato, Vania (toim.): *The Urban Fabric of Crime and Fear*. Dordrecht, Springer.
- Hale, C., 1996, Fear of crime: a review of the literature. *International Review of Victimology*. Vol. 4 79-150.
- Heiskanen, Markku (2002). Väkivalta, pelko, turvattomuus. *Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Tilastokeskus tutkimuksia 236. Helsinki.
- Helsingin tila ja kehitys 2012. Helsingin kaupungin tietokeskus 2012.
- Johansson, Sten (1979). Mot en teori för social rapportering. Rapport nr 2 från levnadsnivåprojektet. Stockholm, Institutet för social forskning.
- Kortteinen, Matti & Tuominen, Martti & Vaattovaara, Mari (2005). Asumistoiveet, sosiaalinen epä" ja "rjestys ja kaupunkisuunnittelu pa"ä"kaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70(2): 121–131.
- Koskela, Hille (2009). Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarckkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Helsinki, Gaudeamus.
- Kääriäinen, Juha (2002): Rikollisuuden pelko kasvaa Itä-Helsingissä. Asuinalueiden erilaistuminen ja turvattomuuden kokeminen Helsingissä ja Espoossa vuosina 1997 ja 2001. *Yhteiskuntapolitiikka* 67 (2002): 3, 214–222.
- May, David C. (2010). Fear of Crime. Teoksessa Fisher, Bonnie S. & Lab, Steven P. (toim.): *Encyclopedia of Victimology and Crime Prevention*. Volume 1. Thousand Oaks, Sage.
- Pain, Rachel (2001): Gender, race, age and fear in the city. *Urban Studies* 38(5–6): 899–913.
- Stanko, Elizabeth A. (2000): Victims r us. The life history of 'fear of crime' and the politicisation of violence. Teoksessa Tim Hope & Richard Sparks (toim.): *Crime Risk and Insecurity*. London, Routledge.
- Vaattovaara, Mari & Kortteinen, Matti: Segregaatiosta ja sen inhimillisestä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä. *Talous & yhteiskunta* 40 (2012): 3, 60–65.

Uutiset Nyheter

Professori Mari Vaattovaaralle Helsingin yliopiston tiedonjulkistamispalkinto

Kaupunkimaantieteen professori *Mari Vaattovaara* sai 26.3.2013 Helsingin yliopiston tiedonjulkistamispalkinnon. Mari Vaattovaaran erityisalaa ovat kaupunkien rakenteellinen erilaistuminen, ihmisten eriarvoistuminen eri kaupunginosissa, maahanmuutto, asuminen, maankäyttö ja kaavoitus sekä kaupunkitalouteen kytkeytyvä kilpailukyky. Nämä aihepiirit ovat herättävät vuosien varrella suuriakin mielipide-eroja, mutta nykyään kiistat ovat laantuneet.

Mari Vaattovaara työskenteli tutkijana, erikoistutkijana ja tutkimuspäällikkönä Helsingin kaupungin tietokeskuksessa syksystä 1998 keväeseen 2005. Hänen väitöskirjansa ”Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen” julkaistiin tietokeskuksen Tutkimuksia sarjassa 1998:7. Tietokeskuksesta hän siirtyi kaupunkimaantieteen professoriksi Helsingin yliopistoon.

Helsingin yliopiston ja tietokeskuksen tutkimusyhteistyö on jatkunut koko Mari Vaattovaaran yliopistouran ajan. Mari on Metropolialueen kaupunkitutkimuksen tutkimus- ja yhteistyöohjelman ohjausryhmän jäsen. Mari kertoi sähköpostitse Kvartille 4.4.2013: ”Nyt olemme tutkimassa noin 40 hengen voimin Helsingin seudun sosiaalista ja alueellista eriytymistä, mahdollisia alikehityksen kierteitä, aluevaikutusta, sosiaalisia suhteita ja kehittämistoimia. Tämä tutkimus on sovittu julkaistavaksi tietokeskuksen Tutkimuksia sarjassa.” Tietokeskus on mukana myös Helsingin yliopiston Geotieteiden ja maantieteen

Professor Mari Vaattovaara fick Helsingfors unis J.V. Snellmanpris

Den 26.3.2013 tilldelades *Mari Vaattovaara*, professor i urban geografi, Helsingfors universitets pris för förtjänstfullt förmedlande av vetenskaplig kunskap. Vaattovaaras specialitet är strukturell differentiering i städer, social differentiering stadsdelar emellan, invandring, boende, markanvändning och planläggning samt konkurrenskraft i stadsekonomi. Dessa ämnen har med åren väckt stora meningsskiljaktigheter, men numera har tvisterna minskat.

Mari Vaattovaara arbetade från hösten 1998 till våren 2005 på Faktacentralen som forskare, specialforskare och forskningschef. Hennes doktorsavhandling Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen om social differentiering i Huvudstadsregionen publicerades i Faktacentralens serie Undersökningar som nummer 1998:7. Från Faktacentralen övergick hon till professuren i urban geografi vid Helsingfors universitet.

Forskningsamarbetet mellan Helsingfors universitet och Faktacentralen har fortsatt under Vaattovaaras hela universitetskarriär. Hon är medlem av styrgruppen för ett forsknings- och samarbetsprogram för stadsforskningen i metropolområdet. I ett mejl till Kvartti den 4.4.2013 berättar hon att hon och 40 andra håller på och forskar i social och lokal differentiering i Helsingforsregionen, i tänkbara underutvecklingsspiraler, lokal verkan, sociala relationer och utvecklingsåtgärder, och att forskningen avtalats publiceras i Faktacentralens serie Undersökningar.

laitoksen koordinoimassa ja Mari Vaattovaaran johtamassa ajankohtaisessa vertailevassa tutkimushankkeessa (NODES-projekti), jossa tarkastellaan asuinalueiden etnisen ja sosiaalisen eriytymisen kehityskulkuja Pohjoismaiden pääkaupunkiseuduilla. Helsingin ja seudun kilpailukykyä, erityisesti tietointensiivisten ja uusien luovien alojen vaikutusta kaupunkialueen kilpailukykyyn, on yhdessä tutkittu ACRE- nimisessä EU-tutkimusprojektissa (Accommodating Creative Knowledge). Esimerkkejä on paljon.

Näin Mari juhlapuheessaan 25.3.2013:

Arvoisat Juhlavieraat,

Tämä on minulle tärkeä hetki, merkittävä tilaisuus ja suuri kunnia. On upeaa tulla palkituksi Helsingin yliopistossa tehdystä jo yli kymmenvuotisesta työstä, mutta on aivan erityisen hienoa saada palkinto, joka kantaa suuresti arvostamani J.V. Snellmanin nimeä. Useat Snellmanin ajatuksista näyttäytyvät edelleen radikaaleina, avoimuuteen pyrkivän yhteiskunnan ajankohtaisina kysymyksinä.

Kollegani paitsi Yhdysvalloissa ja Euroopassa, myös naapurimaassamme Ruotsissa arvostaen ihmettelevät sitä tapaa, jolla meillä Suomessa yksittäistä professoria kutsutaan osalliseksi yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kuinka meillä myös yliopistoihminen voi tulla kuulluksi – kokonaan oman areenansa ulkopuolella. Oman kokemuksen perusteella kuunteleminen on usein niin tärkeää, että ajan kanssa on pitänyt opetella puhumaan lähes varovaisen valtiomiehen tapaan. Tutkimustiedon kysyntä – ainakin kaupunkien kehityksen osalta – on ulkoakateemisten toimijoiden suunnasta niin suurta, että se melkein on ongelma, ellei muutoin niin ajan hallinnan kannalta.

Ymmärrän hyvin, että tällainen tilanne ei liity vain tutkimuksiini ja tekemääni työhön kaupunkimaantieteen alalla. Tälle on myös historiallinen ja rakenteellinen tausta, jonka kautta voi ymmärtää, kuinka juuri meidän

Faktacentralen är också med i NODES, ett aktuellt jämförande projekt koordinerat av HU:s Institution för geovetenskaper och geografi och lett av Vaattovaara, där man utreder hur bostadsområden differentierats etniskt och socialt i de nordiska huvudstadsregionerna. Helsingfors och dess regions konkurrenskraft – i synnerhet hur kunskapsintensiva och nya kreativa branscher påverkar konkurrenskraften – har undersökts inom EU-projektet ACRE- (Accommodating Creative Knowledge). Det finns gott om exempel.

Här följer en översättning av Maris tal den 25.3.2013:

Ärade festpublik,

Detta är för mig ett viktigt ögonblick, ett betydande tillfälle och en stor ära. Det känns fint att bli tackad för det arbete vi gjort vid universitetet i över tio år redan, och det är alldeles särskilt fint att få ett pris som bär J.V. Snellmans namn, som jag hyser stor aktning för. Många av Snellmans tankar framstår fortfarande som radikala och aktuella i ett samhälle som eftersträvar öppenhet.

Mina kolleger både i USA och Europa, även i vårt grannland Sverige, förundrar sig med uppskattning över hur man i Finland bjuder in en enskild professor i den samhälleliga debatten och hur hos oss också universitetsfolk kan bli hörda helt utanför sin egen arena. Och av egen erfarenhet vet jag att man faktiskt blir tagen på allvar, ofta till den grad att man med åren lärt sig tala lite försiktigt – nästan som en politiker eller statsman. Efterfrågan på forskningsrön från utomakademiskt håll är verkligen så stor – åtminstone vad städernas utveckling beträffar – att det nästan blivit ett problem, om inte för annat så för kalendern.

Jag är väl medveten om att detta inte gäller bara just min forskning och det som just jag gjort inom urban geografi. Nej, saken har ju faktiskt en historisk och strukturell bakgrund också, som förklarar varför det just i vårt land

maassamme syntyy tällaista kansainvälisesti vertailen poikkeuksellista verkostoitumista ja yhteistyötä.

Emeritusprofessori Risto Alapuro on tutkimuksissaan kuvannut sitä, kuinka erikoisesti ns. sivistyneistön yhteiskunnallinen asema on maassamme rakentunut. Pitkä taistelumme kansallisen itsemääräämisoikeuden ja integraation puolesta on Alapuron mukaan muovannut kansallista poliittista kulttuuriamme. Ajatus isänmaan edusta on yhdistänyt virkamiehistön, kansallinen lukeneiston ja yksityisen liike-elämän johtajiston. Kansallisen eliitin eri kerrokset ovat siis – rakenteellisista syistä, ja pitkän historiallisen prosessin tuloksena – päätyneet liittoutumaan keskenään, yhteisessä taistelussa kansakunnan hyvinvoinnin ja eheyden puolesta.

Tuoreiden tutkimustulosten perusteella tilanne ei kuvaa vain historiaamme vaan on edelleen olennainen osa sitä yhteiskuntaa, jossa parhaillaan elämme. Suomi ja Helsingin seutu nousevat esille erikoislaatuina paikkoina ns. klusteroitumista ja eliitin verkostoitumista koskevis- sa kansainvälisissä vertailuissa. Viime vuosikymmenten aikana – Michael Porterin johdolla – on luoviin ja tietointensiivisiin toimialoihin liittyen – kiinnitetty huomiota klusteroitumisen tärkeyteen taloudellisen kehityksen edistämisessä. Vaikka ns. klusteripolitiikka tai erilaiset osaamiskeskusohjelmat tai SHOKit ovat saapuneet meille viiveellä, on Helsingin seutu aivan Euroopan kärjessä, kun mitataan yhteistyön perinnettä, erityisesti sitä, missä määrin eliitin eri osat ovat yhteistyössä keskenään (Vaattovaara 2009). Kun kaupunkiseutujen innovaatiostrategia on monissa eurooppalaisissa kaupungeissa laadittu virkatyönä muutaman miehen toimesta, on vastaavaan prosessiin Helsingin seudulla osallistunut 150 henkilöä. OECD:n tarkasteluissa tutkimuslaitosten ja yksityisen sektorin yhteistyön osalta Suomi onkin aivan omassa luokassaan. Historiallinen tulkinta tulokselle on luonteva: olemme oppineet tekemään yhteistyötä jo kauan ennen kuin klustereista tuli muodikas ”talouden draiveri”.

Paljon on kuitenkin vielä tehtävissä, myös yliopiston ja akateemisen yhteisön sisällä. Vaikka osallistuminen yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen on jo hyvän aikaa

uppstår den här typen av internationellt sett ovanligt nätverkande och samarbete.

Professor emeritus Risto Alapuro har i sin forskning beskrivit hur speciellt och annorlunda den s.k. intelligents ställning i vårt land tagit form. Vårt lands långa kamp för nationell suveränitet och integration har enligt Alapuro format vår nationella politiska kultur. Omtanken om fosterlandets bästa har förenat tjänstemannakåren, den nationella intelligents och ledarna för det privata affärlivet. På det viset – alltså av strukturella skäl och som resultat av en lång historisk process – har de olika lagren av nationell elit kommit att bli ett slags bundsförvanter i en gemensam kamp för nationens välmåga och sammanhållning.

Att döma av ny forskning gäller detta inte bara vår historia, utan även i väsentlig grad vårt finländska samhälle av idag. Internationella jämförelser av klusterbildning och nätverkskontakter eliten emellan ger vid handen att Finland och Helsingfors är speciella. Under de senaste årtiondena har man – under Michael Porters ledning – i samband med kreativa och kunskapsintensiva näringar – påvisat vikten av klusterbildning för ekonomisk utveckling. Trots att såkallad klusterpolitik eller olika program för kompetenscentra kommit hit till oss kanske med en viss eftersläpning ligger Helsingforsregionen i den absoluta täten då man mäter samarbetstraditionerna, i synnerhet i vilken mån de olika delarna av eliten samarbetar sinsemellan (Vaattovaara 2009). Medan innovationsstrategierna för städer och regioner ofta i europeiska städer uppgjorts som tjänstearbete av några tjänstemän har motsvarande process i Helsingforsregionen involverat 150 personer. I OECD:s analys är Finland helt i en klass för sig då det gäller samarbete mellan forskningsanstalter och den privata sektorn. Här finns det en naturlig historisk förklaring: vi hade lärt oss samarbeta redan långt innan det blev på modet med kluster som ”economic drivers”.

Men mycket kan ännu göras, även inom universitetsvärlden och det akademiska. Trots att deltagande i samhällslig växelverkan redan länge lyfts fram om ett av universitetets grundläggande åligganden – vid sidan förstås om

sitten nostettu yhdeksi yliopiston perustehtäväksi – tutkimuksen ja opetuksen rinnalle – on meillä edelleen suhteellisen voimakkaita akateemisia perinteitä, joiden sisältä arvioituna tutkimuskysymysten ajankohtaisuus ja tulosten yhteiskunnallinen käytettävyys ei ole ainoastaan toissijaista, vaan myös epäilyttävää. Kriittisen teoreettisen tutkimuksen katsotaan lähtökohtaisesti askar-televan yleisemmällä abstraktiotasolla, ja joissain tapauksissa jopa vahingoittuvan, jos sitä pyritään latistamaan ajassa olevaan ja konkreettiseen yhteiskunnalliseen analyysiin. Puhe teorian ja käytännön eroista ja vastaamattomuudesta on tarpeettomalla tavalla usein jako- viivana yliopistoyhteisönkin sisällä.

Tällaiset vastakohta-asetelmat ovat kuitenkin tarpeettomia, osin vahingollisia. Klassisen akateemisen perinteen ja tutkimustulosten yhteiskunnallisen käytettävyyden välillä ei ole ristiriitaa, ei nähdäkseni edes jännitettä: mikään ei ole niin käytännöllinen kuin hyvä, kohdetta jäsentävä teoria. Kootessaan tähänastisen viisauden, teoreettisesti jäsentynyt analyysi avaa yhteiskunnallisen ilmiön usein uudella tavalla. Teorioiden avulla, käytännön ongelma voidaan pilkkoa osiin, yhdistää rakenteellisiin taustoihin, toimijoihin ja näiden välisiin yhteyksiin. Tällaiset analyttiset tarkastelut voivat avata myös uudenlaisia näkökulmia ja ajatuksia kokonaan toiseen – poliittiseen keskusteluun – ongelmista, päämääristä, vaikuttamisen keinoista ja kohteista. Esimerkiksi kysymykset kaupunkikehityksen ohjaamisesta, hallintomallien merkittävydestä tai segregatiion ongelmallisuudesta avautuvat tutkimuksen avulla väistämättä laajemmin ja liian pelkistettyä ajattelua haastaen.

Kun akateemisen tutkimuksen tehtävänä on avata uusia näkökulmia ja tuottaa analyttistä jäsenystä sekä samalla kysyä myös vaikeita kysymyksiä, voi suhde hallinnon ja politiikan sisällä käytävään keskusteluun käydä myös jännitteiseksi – eikä yhteistyö tai vuorovaikutus tällöin ehkä ole paras käsite kuvaamaan tilannetta. Nimenomaan tällaisissa tilanteissa kansalliseen perinteeseemme liittyvä verkostoituminen, suhteiden jonkinasteinen läheisyys ja niihin liittyvä luottamus ovat ehkä tärkeimmillään. On olennaista, että keskustelusuhteet ovat avoinna myös silloin kun näkökulmat ovat jyr-

forskning och undervisning – har vi fortfarande kvar en del ganska starka akademiska traditioner av ett annat slag. Jag talar nu – med ganska god insyn – om att det händer att forskningens aktualitet och rönens tillgänglighet för samhället betraktas som inte bara sekundär utan ibland rentav som suspekta. Tanken tycks vara att kritisk teoretisk forskning ska jobba på en mera allmän abstraktionsnivå, och att den i vissa fall rentav kan ta skada om man försöker platta till den till en aktuell och konkret samhällelig analys. Fastän det inte skulle behöva vara så dras det ofta även i universitetsvärlden en skiljelinje mellan teori och praktik.

Sådana här motsatsförhållanden är onödiga, delvis rentav skadliga. Och själv tycker jag att det egentligen inte finns något motsatsförhållande mellan klassisk akademisk tradition och samhällelig tillgång till forskningsrön, knappast ens någon spänning: inget är så praktiskt och bra som en bra beskrivande teori. I och med att en sådan här teori sammanfattar den visdom som vi uppnått så här långt, kan en teoretiskt gestaltad analys visa ett samhälligt fenomen på ett nytt sätt. Med hjälp av teorier kan man spjälka upp praktiska problem i mindre delar och t.ex. ställa problemen i relation till strukturella bakgrunder och aktörer, och med sambanden mellan dessa. Sådana här analyser kan också öppna nya synvinklar och tankar kring en helt annan debatt – en politisk debatt om problem, målsättningar, påverkningsmetoder och påverkningsobjekt. T.ex. frågor angående styrning av utvecklingen i städer, olika förvaltningsmodellens betydelse eller det problematiska med segregation öppnar sig oundvikligen bättre – och utmanar dessutom sådant tänkande som är alltför förenklat.

Då den akademiska forskningens uppgift är att öppna nya synvinklar och göra analytiska gestaltningar – och samtidigt ställa också de svåra frågorna – kan det uppstå vissa spänningar i förhållande till den debatt som förs inom förvaltningen och politiken – och då är samarbete eller växelverkan kanske inte precis vad det handlar om i det läget. I sådana här situationer får vår nationella tradition av nätverksbygge och någorlunda nära kontakter – och det förtroende som detta skapar – sin kanske viktiga roll. Det väsentliga är att meningutbytet fungerar

kän eriyvät. Tämä on arvokas kansallinen perinne, josta on oman kokemukseni mukaan pidetty hyvin kiinni.

Samaan jännitteeseen liittyy myös sellainen tilanne, jossa – akateemikko Erik Allardt mukaan – yhteiskuntatutkimuksen vaikuttavuus on suurimmillaan. Tutkimuksen yhteiskunnallinen merkitys ei sittenkään pääosin liity yksittäisten tutkimustulosten käytettävyyteen, tai suoranaiseen hyödyllisyyteen vaan pikemminkin ajattelutapojen kehitykseen ja muutokseen. Vaikuttavimmillaan tutkimus on silloin kun se pystyy ohjaamaan tai määrittämään niitä kehyksiä, joissa kysymyksiä asetetaan, ja joissa keskusteluja käydään. Metropolisoitumisen käsite on tästä omalla alallani hyvä esimerkki. Kansainvälisesti paljonkin tutkittu ilmiö jäsentää myös monet Helsingin seudun kehityskulut ymmärrettävällä tavalla, haastaen aiemmassa paikallisessa keskustelussa esitetyt tulkinnat, ongelmat ja näiden ratkaisut. Samalla tavalla esimerkiksi lähiöiden peruskorjaukseen liittyvät toimenpiteet laajenivat tutkimustuloksiimme perustuen ministeri Vapaavuoren sanoin ”muutakin kuin tekniseksi korjausharjoitukseksi.”

Myös opetus on mahdollista kytkeä osaksi ajassa olevien ilmiöiden analyysiä. Olemme professori Matti Kortteisen kanssa jo reilun vuosikymmenen ajan kehitelleet perusopetukseen liittyvää työtapaa, missä yhdistyy paitsi opettaminen ja tutkimus, usein myös vaikuttavuus. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkimushankkeisiin liittyvät teemat jäsenetään useiksi toisiinsa liittyviksi erilliskysymyksiksi. Nämä kysymykset ja niitä koskevat oletukset jaetaan sitten opiskelijaryhmille empiiriksi tutkimustehtäviksi: kunkin opiskelijaryhmän tehtävänä on selvittää omaa ongelmaansa kerättyjen aineistojen avulla. Kun pohjana on valmiiksi mietitty rakenne – ryhmätyöt tuloksineen täydentävät toinen toisiaan, ja tuloksena voi parhaimmillaan syntyä kokonainen uusi empiirinen tutkimus valitusta teemasta. Klassisen sivistysyliopiston ihanteen – tutkimuksen ja opetuksen yhdistymisen lisäksi – opiskelijat pääsevät jo osana opintojaan myös verkostoitumaan yhteiskuntaan. Opiskelijoista on jännittävää päästä esittelemään opintojakson tuloksia kaupungin johtaville virkamiehille tai kaupunginvaltuuston jäsenille. Kokemukseni mukaan maiste-

även om äsikterna går kraftigt isär. Detta är en viktig nationell tradition som man enligt mina erfarenheter lyckats hålla bra fast vid.

Samma spänning handlar det om också i den situation där – enligt akademiker Erik Allardt – samhällsforskningens verkningsfullhet är som störst. Forskningens samhälleliga betydelse hör ändå inte i huvudsak ihop med hur disponibla enskilda forskningsröns är, eller hur nytiga – utan snarare med hur tänkesätt utvecklas och förändras. Mest verkningsfull är forskningen då den förstår styra eller ställa upp ramar för hur man ställer frågor och debatterar. Ett gott exempel inom min egen disciplin är begreppet metropolisering. Detta fenomen, som internationellt studerats ganska mycket, schematiserar många utvecklingstrender även i Helsingforsregionen på ett begripligt sätt. Det utmanar de tolkningar, problem och lösningar som framlagts i den lokala debatten. På samma vis kom t.ex. de åtgärder som anknöt till saneringen av förorter att med stöd av våra forskningsrön utvidgas till vad minister Vapaavuori karakteriserade som något mera än bara tekniska reparationer.

Även undervisningen kan bli en del av analysen av fenomen som ligger i tiden. Tillsammans med professor Matti Kortteinen har vi i drygt tio år redan utvecklat ett arbetssätt för basundervisningen som förenar dels undervisning och forskning, dels ofta även verkningsfullhet. I praktiken betyder det att de teman som ingår i forskningsprojekt struktureras om till flera interrelaterade sårfrågor. Dessa frågor och de antaganden som gäller dem delas sedan ut som empiriska forskningsuppgifter till grupper av studenter: varje studentgrupp har till uppgift att klarlägga sitt eget problem med hjälp av insamlat material. Då man bygger på en färdigt uttänkt struktur kompletterar resultaten av grupparbetena varandra, och resultatet kan som allra bäst vara att en helt ny empirisk forskning uppstår kring det valda temat. Förutom det klassiska civilisationsuniversitetets ideal – dvs. att förena forskning och undervisning – kan studenterna redan som ett led i studierna nätverka sig med samhället. De tycker det är spännande att få presentera resultaten av sina studieperioder för stadens ledande tjänstemän eller stadsfullmäktiges ledamöter. Enligt min erfarenhet ger

riopintojaan suorittavien opiskelijoiden tiedonhalu ja oppimisen kunnianhimo luo parhaimmillaan inspiraatiota opetukseen, kysymyksiä teoriaan ja tarkennusta tulkintaan. Minulle henkilökohtaisesti mieleenpainuv in ja palkitsevin oli erään opiskelijan kommentti viimevuodelta, jossa hän totesi kuinka ”Ensimmäisen kerran ymmärsin, että teoriaa voi oikeasti käyttää ajankohtaisten kysymysten tarkastelussa.”

Hyvät juhlavieraat, maailma muuttuu nopeasti ja tavoilla, joita emme ole ennen nähneet. Esimerkiksi Suomessa, tällä hetkellä, vain puolet kunnista kasvattaa väestöään. Samalla, puolessa suomalaisista kunnista väki vähenee. Kaupunkiseutumme kasvaa paitsi nopeasti, myös aiemmasta poikkeavalla tavalla. Muuttoliike seudulla on nopeampaa kuin koskaan aikaisemmin itsenäisyytemme aikana. Useat alueista vaihtavat laskennallisesti lähes koko väestönsä muutaman vuoden välien. Käynnissä on myös esikaupungistumisaalto, jonka mitta ja malli on aikaisemmista kokemuksista käsin meille tuntematon. On riittämätöntä kutsua nykyistä kaupunkiseudun kasvua ja monikeskustumista ”hallitsemattomaksi hajautumiseksi” – tarvitsemme uudenlaisia käsitteitä ja jäsenyyksiä tämän meillä uuden ilmiön ymmärtämiseksi ja ohjauksiksi.

Helsingin seudun sosiomaantieteellistä kehitystä on viimeisten vuosikymmenten aikana leimannut kehitys, missä ääripäät etääntyvät toisistaan ja osa väestöryhmistä on vaikeuksissa asumisen ja elämänsä kanssa. Tämän me tiedämme. Avoimia kysymyksiä on kuitenkin runsaasti. Emme esimerkiksi tiedä missä määrin ja millä tavalla etninen tai sosio-ekonominen segregatio mahdollisesti etenee, mihin se paikantuu, minkälaisia ongelmia se meidän oloissamme tuottaa tai mitä niiden eteen olisi mahdollisesti viisasta tehdä. Suhteessa näiden kysymysten yhteiskunnalliseen merkittävyyteen, tutkimusta tehdään vähän ja hajallaan. Helsingin yliopisto onkin käynnistämässä kaupunkitutkimukseen liittyvää uudistustyötä.

Hyvä juhlayleisö, varmaa on, että yksin tutkimuksen keinoin emme pysty kehittämään toimivia ratkaisuja yhteiskunnallisiin murroksiin, mutta yhtä varmaa on, että

kunskapstörst och läroambition bland magistersstudenterna i bästa fall både inspiration för undervisningen, och ställer frågor för teorin, och skärper tolkningen. Mest oförglömligt och belönande för mig personligen var i fjol när en studerande konstaterade att hon för första gången insett att teori på riktigt kan användas för att analysera aktuella frågor.

Ärade festpublik, världen förändras snabbt – och annorlunda än vi hittills sett. Som exempel sker det folkökning bara i hälften av kommunerna i Finland, medan befolkningen samtidigt minskar i den andra hälften. Vår egen stadsregion växer just nu både snabbt och på ett annat sätt än tidigare. Aldrig förr under vår självständighet har flyttningsrörelsen, migrationen, varit så här snabb i vår region. Många av dess delområden förnyar i princip så gott som hela sin befolkning med några års mellanrum. Samtidigt pågår en suburbaniseringsvåg av ett omfång och slag som vi inte sett tidigare här. Det räcker inte att vi nu talar om ”okontrollerad splittring” när vi syftar på vår stadsregions tillväxt och dess uppdelning på flera centra. Vi behöver nya slag av begrepp och analyser för att kunna förstå och styra denna för oss nya utveckling.

Den sociogeografiska utvecklingen i Helsingforsregionen har under de senaste årtiondena kännetecknats av en utveckling där ytterligheterna glider allt längre isär och en del befolkningsgrupper har svårigheter med sitt boende och sitt liv. Detta vet vi. Men många frågor är ännu öppna. Vi vet till exempel inte i vilken mån och på vilket sätt den etniska eller socioekonomiska segregationen framskrider, var den sker, vilket slag av problem den kan medföra i våra förhållanden, eller vad det skulle kunna vara klokt att göra åt problemen. Med tanke på vad dessa frågor kan innebära för vårt samhälle forskas det än så länge bara lite och splittrat i dem. Därför håller Helsingfors universitet på och inleder reformer inom sin stadsforskning.

Ärade festpublik, en sak är säker: det är ju inte bara med hjälp av forskning som vi kan utveckla fungerande lösningar för samhällseliga förändringar. Men lika säkert är att man inte kommer fram till vettiga lösningar med bara politisk vilja utan att först utforska saken. Som jag ser det

järkeviä ratkaisuja ei ole mahdollista rakentaa ilman tutkimusta, pelkän poliittisen tahdon varassa. Suomalainen yhteiskunta tarjoaa nähdäkseni aivan poikkeuksellisen hyvät mahdollisuudet yhteiskunnallisesti merkityksellisen ja ajankohtaisen tutkimustyön tekemiseen. Snellmanin henki siis elää edelleen vahvana ja sitä on hyvä myös arjessa vaalia.

Tietokeskus ja Kvartti-lehti onnittelevat Maria!

har vi i Finland alldeles särskilt goda möjligheter att bedriva samhälligt betydelsefull och aktuell forskning. Den snellmanska andan lever fortfarande stark, och det är gott att också värna om den.”

Faktacentralen och Kvartti lyckönskar Mari!

1 / 2012

★ ASTA MANNINEN

Helsinki 200 vuotta pääkaupunkina –
historiaa ja tulevaisuuteen katsomista, avoimuutta ja yhteistyötä
Helsingfors som huvudstad i 200 år –
historia och en blick in i framtiden, öppenhet och samarbete

3

★ VESA KESKINEN

Nuorten aikaa kuluu ruudun ääressä
De ungas tid vid skärmen

11

★ PETTERI HUUSKA

Helsinkiäisten ympäristöasenteet vuonna 2011
Helsingforsbornas miljöattityder år 2011

20

★ NIINA UUSI-AUTTI

Tieto on voimaa ja yhteistyö ylivoimaa –
Avoimet innovaatioverkot vastaavat kompleksisen toimintaympäristön haasteisiin
Kunskap är makt och samarbete övermakt –
Öppna innovationsnät svarar på utmaningarna från en komplex verksamhetsmiljö

23

★ JAANA LÄHTEENMAA

Pilviä nuorten työttömien aktiivoinnin yllä
Mörka moln över aktiverandet av unga arbetslösa

41

1 / 2012

★ MARKUS LAINE & MARTTI TUOMINEN

Ne ymmärtää katujen todellisuutta – Kokemuksia toisenlaisesta väkivaltatyöstä

De förstår verkligheten ute på gatan. Erfarenheter av ett annat slags våldsarbete

50

★ LEILA LANKINEN & KARI PALOMÄKI

Tietokeskus Internetissä – jatkuvaa kehittämistä

Faktacentralen på webben

64

★ UUTISET | NYHETER

Muuttoliike tuottaa asuinalueiden etnistä eriytymistä pääkaupunkiseudulla

Flyttande leder till etnisk differentiering i huvudstadsregionen

68

Apps4Finland-kisan uumenissa saattaa piillä yllätys

Överraskning på lur i tävlingen apps4Finland?

70

★ SUMMARY

73

★ ARTIKKELIT | ARTIKLAR 2011

76

2 / 2011

-
- ★ ASTA MANNINEN
Nuoret ja tulevaisuus
De unga och framtiden 3
- ★ ANNA SOFIA NYHOLM
Helsinkiläisnuorten vaikuttamismahdollisuudet
De ungas påverkningsmöjligheter i Helsingfors 6
- ★ PEKKA MYRSKYLÄ
Maahanmuutto ja nuorten syrjäytymisriskit pääkaupunkiseudulla
Invandring och marginaliseringsrisker i Huvudstadsregionen 14
- ★ EEVA KOSTIAINEN & SEPPO LAAKSO
Vailla vakinaista asuntoa – liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä
Utan varaktig bostad – rörlighet mellan bostadslöshet och bostadsbestånd 23
- ★ HEIKKI HELIN
Kunnat velkaantuneet 2000-luvulla – Lainojen toivoton vertailu
Kommunerna skuldsatte sig på 2000-talet – Hopplöst jämföra lånen 34
-

2 / 2012

★ UUTISET | NYHETER

Riita ja ratkaisu – sovittelu auttaa naapuruuskiistoissa
Strid och avgörande – medling hjälper i granntvister

43

Kaupunkien uudistamiseen uusia eväitä
Nytt stoff för stadsförnyelse

46

Asennetta riittää mutta toteuttaminen ”tökkii”
Viljan finns, men krafterna ...

49

★ SUMMARY

51

3 / 2012

-
- ★ ASTA MANNINEN
[Helsingin historian tutkimusta](#) 3
Forskning om Helsingfors historia
- ★ MATTI KLINGE
[Helsinki pääkaupunkina](#) 6
Helsingfors som huvudstad
- ★ MARTTI HÄIKIÖ
[Tiedon rajat Helsingin historiassa](#) 12
Informationsgränser i Helsingfors historia
- ★ PETER CLARK
[Helsinki eurooppalaisena pääkaupunkina](#) 26
Helsingfors som en europeisk huvudstad
- ★ ANJA KERVANTO NEVANLINNA
[Helsingin kaupunkirakentamisen suuri kaari 1945–2010](#) 41
Den stora linjen i Helsingfors stadsbyggande 1945–2010
- ★ SEPPO AALTO
[Vanha Helsinki, kansainvälinen sotakaupunki?](#) 52
Gamla Helsingfors, en internationell krigsstad?
-

3 / 2012

★ SAMU NYSTRÖM & SUVI TALJA

[Kahdeksan näkökulmaa sodan jälkeisen Helsingin historiaan](#)

1757 sivua ja kuusi kiloa tutkimustietoa

Helsingfors efterkrigshistoria ur åtta synvinklar

1 757 sidor och sex kilogram forskning

64

PANU HAAVISTO & MERJA AARTOLAHTI

[Kaupunginarkisto verkossa](#)

Stadsarkivet på webben

75

CARL-MAGNUS ROOS

[Helsingin kaupungin virastojen ja liikelaitosten julkaisemia historiikkeja](#)

Historieböcker / historiker som ämbetsverken och affärsinrättningarna i

Helsingfors stad utgivit

79

MARTTI HELMINEN

[Helsingin historiallinen kartasto – Historic Towns Atlas](#)

Helsingfors historiska atlas

84

4 / 2012

★ ASTA MANNINEN Year 2012 was special – design, collaboration, commitment and new achievements	3
★ SEPPO LAAKSO & PEKKA VUORI Population development in Helsinki and the Helsinki Region – Realised population growth and projections until 2050	6
★ SEPPO MONTÉN Labour supply and demand in the Helsinki Region	16
★ KATJA VILKAMA Socio-economic and ethnic differentiation of neighbourhoods in Helsinki	24
★ ELISE HAAPAMÄKI Measuring morbidity and health differences within Helsinki	32
★ PEKKA MUSTONEN Helsinki, Tallinn and travelling people – a leisure perspective	35
★ HANNU PIEKKOLA & ILKKA SUSILUOTO Economic growth in cities, and the role of intangible capital	41

4 / 2012

★ PÄIVI KIPPO-EDLUND & MARKUS LUKIN

Vital environmental challenges and environment policy in Helsinki

48

★ TIMO CANTELL & ARI JAAKOLA

The publication Helsinki's Present State and Development 2013

55

NEWS

Fresh information about the leisure time of young people

59

Public Services Satisfaction Survey 2012

61

Immigrants' entrepreneurship in Finland

62

kvartti

KVARTTI on Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisema Helsinkiä ja Helsingin seutua koskevaa ajankohtaista tutkimus- ja tilastotietoa esittelevä lehti. Kvartti on suunnattu paitsi päätöksenteon tueksi Helsingin päättäjille ja suunnittelijoille, myös kaikille muille, jotka haluavat tarkemmin perehtyä kaupunki-ilmiöitä koskevaan tietoon. Lehti on alusta saakka ollut kokonaan kaksikielinen (suomi/ruotsi). Nykyisin yksi numero vuodessa on englanninkielinen. Quarterly pyrkii palvelemaan lukijoita ja yhteistyökumppaneita kansainvälisesti.

Ohjeita kirjoittajille

Aineisto lähetetään mieluiten sähköpostin liitetiedostona ja tekstit voivat olla suomen-, ruotsin- tai englanninkielisiä. Artikkelin alkuun tulee lyhyt sisältöä kuvaava ingressi. Artikkelin toivotaan painottuvan tulosten/tulkintojen esittelyyn. Otsikkojen tulee olla kertovia eivätkä johdanto, lopuksi, keskustelua – tyyppisiä. Tekstin maksimipituus on 4–5 sivua eli n. 1 700 sanaa / 15 000 merkkiä. Tekstejä kirjoitettaessa on otettava huomioon, että

- Teksti aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennyksiä, tasaus ainoastaan vasempaan reunaan.
- Pakollista rivinvaihtoa käytetään vain kappaleiden lopussa. Kappaleiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Tavutusta ei käytetä.
- Lähdeviitteet sijoitetaan tekstissä sulkeisiin siten, että ensiksi tulee kirjoittajan nimi, sitten lähteen julkaisuvuosi ja lopuksi mahdollinen viittauksen sivunumero (esim. Karisto & Monten 1996, 25). Alaviitteitä tulee välttää.
- Kuvien, taulukkojen ja karttojen numeroaineisto toimitetaan mieluiten Excel- tiedostona. Niiden otsikot kirjoitetaan tekstiin ja niitä tehtäessä tulee huomioida, että otsikot ja selitteet tulevat lopulliseen tekstiin kahdella kielellä (poikkeuksena Quarterly).
- Valokuvat ovat suotavia, niiden minimiresoluutio on 300 dpi. Tiedostomuoto on jpg tai tiff.
- Lähdeluettelo liitetään kirjoituksen loppuun otsikolla Kirjallisuus.

Julkaistusta artikkelista maksetaan 300 euron kirjoittajapalkkio.

Kvartin aineisto- ja ilmestymispäivät ovat vuonna 2012 seuraavat:

Kvartti	Aineisto toimitukseen	Lehti ilmestyy
2/13	24.5.2013	26.6.2013
3/13	20.9.2013	25.10.2013
4/13	8.11.2013	13.12.2013

kvartti -lehden toimitus

Päätoimittaja Asta Manninen
puh. 09 310 36400
etunimi.sukunimi@hel.fi

Toimittaja Teemu Vass
puh. 09 310 64806
etunimi.sukunimi@hel.fi

Osoite: Tietokeskus, PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki

Käyntiosoite: Ympyrätalo, Siltasaarenkatu 18–20 A, 5 krs.

kvartti 1/2013

- ✿ **ASTA MANNINEN**
Avoimuudella ja yhteistyöllä muotoillaan parempaa arkea
Öppenhet, samarbete, design och ny tillväxt
- ✿ **ANTTI HAUTAMÄKI & KAISA OKSANEN**
Metropolista haastavia ongelmia ratkaiseva innovaatiokeskittymä
Metropolen kan bli en innovationsknutpunkt som löser stora utmaningar
- ✿ **TUOMO MARTIKAINEN & HANNA WASS & MARJUKKA WEIDE**
Äänestysaktiivisuus ja puolueiden kannatus vuoden 2012 kunnallisvaaleissa
Helsingissä
Valdeltagandet och partiernas väljarstöd i Helsingfors kommunalval hösten 2012
- ✿ **LAIKA NEVALAINEN**
Helsingiläiset ja turkulaiset keskuskeittiötalot 1910- ja 1920-luvuilla
Centralkökshus i Helsingfors och Åbo på 1910- och 1920-talen
- ✿ **MARTTI TUOMINEN & HENRIK LÖNNQVIST
& TEEMU KEMPPAINEN**
Turvattomuuskokemukset keskittyvät Helsingissä alueittain –
Alueellisten erojen selittämisestä
Upplevelser av otrygghet är koncentrerade till vissa områden i Helsingfors
En utredning av skillnaderna mellan olika områden
- ✿ **SUMMARY**
- ✿ **ARTIKKELIT 2012 – ARTIKLAR 2012**

